

ürün

SOSYALİST DERGİ

1. Gündüz
tarafından
TÜSTAV
bağışlanmıştır

nisan
1976 22

yıl: 2 cilt: 4

- **ORDUNUN YERİ VE ROLÜ ÜZERİNE**
- **SBKP 25. KONGRESİ**
- **KAPİTALİZMDE KİTLE SİYASAL BİLİNCİ**
- **İDEOLOJİK EYLEMİN SOSYO-PSİKOLOJİK MEKANİZMASI**

**hindistan komünist
partisi - arjantin
komünist partisi -
alman sosyalist
birlik partisi**

İÇİNDEKİLER

HABER — YORUM — İNCELEME

Ordunun Yeri ve Rolü Üzerine Cemil AKAR	7
SBKP 25. Kongresinin Ardından	26
Sabotaj davası ve Sabotaj Oyunu Üzerine Ahmet GÜREL	50
Kitaplar - Anlattıklar - Düşündürdükleri Arif OKUTAN	53

ÇEVİRİLER

Kapitalizmde Kitle Siyasal Bilinci Guermane DİLIGUENSKI	64
İdeolojik Eylemin Sosyo - psikolojik Mekanizması Dinu GARDEV	84

DÜNYA İŞÇİ SINIFI PARTİLERİ ÜZERİNE BİLGİLER

Arjantin Komünist Partisi	100
Alman Sosyalist Partisi	100
Hindistan Komünist Partisi	101
Hindistan'daki durum ve Hindistan Komünist Partisinin	102

Sahibi : Ural ATEŞER ● Yazı İşleri Müdürü : Selçuk UZUN ● Yönetim Yeri:
Divanyolu, Klodfarer Cad. No: 38/2, İSTANBUL ● Yazışma ve Havale Adresi:
P.K. 41 Sirkeci İSTANBUL ● Genel Dağıtım : TAN DAĞITIM, Başmuhasip
Sokak, Aras İşhanı, No: 5/201, Cağaloğlu/İSTANBUL ● Ankara Dağıtım: ANKA-
RA DAĞITIM, Bayındır Sokak 38/3 Kızılay/ANKARA ● Abone Şartları: Yıl-
lık 100, Altı Aylık 50 Lira. Dış Ülkeler için iki katıdır ● Dizgi - Tertip: BA-
ŞARAN MATBAASI ● Baskı: UFUK MATBAASI

ANADOLU KİTAPÇILARINA VE ÜRÜN OKURLARINA DUYURU

ÜRÜNÜN ANADOLU DAĞITIMI, ÇEŞİTLİ NEDENLERLE ENGELLENMEKTE VE ANADOLU'NUN BİRÇOK YERİNDE, ÜRÜNÜN DAĞITIMI YAPILAMAMAKTADIR. ÜRÜN OKUYUCULARI, BULDUKLARI YÖREDE, ÜRÜNÜ SATMAK İSTEYEN KİTAPÇI - BAYİLERİN ADRESLERİNİ VE HER SAYIDAN KAÇ ADET ÖDEMELİ İSTEDİKLERİNİ BİLDİRİRLERSE; ÜRÜNÜN ANADOLU DAĞITIMINI DAHA YAYGINLAŞTIRMAK YÖNÜNDE BİZE YARDIMCI OLURLAR. ÜRÜN, KİTAPÇI - BAYİLERE % 25 İNDİRİMLİ VE ÖDEMELİ GÖNDERİLMEKTEDİR. AYRICA, HALEN ÜRÜN SATAN KİTAPÇI - BAYİLERİN HER SAYIDAN KAÇ ADET İSTEDİKLERİNİ BİZE BİLDİRMELERİNİ BEKLİYORUZ. MEKTUPLARINIZI P.K. 41 SİRKECİ - İSTANBUL ADRESİNE GÖNDERMENİZİ RİCA EDERİZ.

Bütün bunlar ortada iken, bugün hala likidatör müyüz yoksa değil miyiz? (...) Fanatik bir takım eğilimler TSİP dışında işçi sınıfı partisi vardır diyorlar (...) Nerededir bu parti? (...) Çok büyük işçi sınıfı hareketlerinden yardım görmek te yetmez buna (...) TSİP bilimsizlikten arınma sürecine girmiştir. İşçi sınıfı biliminin propagandasını, didaktik dahi olsa, yapıyor (...) Bizden daha iyi, bu işi yapan çizgi yoktur. Biz işçi sınıfı biliminin gereğini yapmaya çalışıyoruz. (...) İkinci görev; proleter enternasyonalizminin tanıtılması, kavratılmasıdır (...) 12 Mart döneminin sonrasında bile, yayın olanakları çıktığında, bu konu Türkiye'de işlenmiyordu (...) Enternasyonalizm, yalnızca Maoizme karşı olmak değildir. Enternasyonalizm, dünya devrimci dinamiğinin pratiğinin, somuta geçirdiği doğruları kavratmaktır. (...) Üçüncü görev, demokratik anti-faşist mücadelede birlik meselesidir (...) Birlik meselesi, Türkiye toprağında iş yapmak meselesidir. (...) TSİP'in dışında bu çalışmayı yapanlar var. Ancak 55 senenin yanlışlarından sıyrılmak, yenilenmek gerekmektedir. (...) Sendika başkanlarını kafa-kola alarak bu iş yapılmaz. (...)» (TSİP Genel Sekreteri Yalçın Yusufoglu'nun eleştirilere cevap olarak yaptığı konuşmadan).

«(...) İşçi sınıfı partisinin temel ilkeleri; 'güçlü ideolojik bir merkez, üye yapısı, işçi sınıfı ile ve kitlelerle ilişkisi' dir deniliyor. Bu anlamda, bütün partilere bakarız ve buna hangisi uyuyorsa, buna PARTİ deriz. (...) Türkiye'de böyle bir parti yoktur. TSİP kurulurken de böyle bir parti yoktur ki. Veya varsa, O partinin böyle bir parti olmamasıdır, bunu dikkate almamızın nedeni (...) Nerededir bu parti? Nasıl bulacağız? 'Bunun farkında değildik, yanlış anlamışız, şimdi farkettik, doğrusunu yapalım' dersek; yine ilkelermize dönelim: 'Önce demokratik devrim yapalım, sonra günü gelirse(!) sosyalist devrim yapalım' diyen parti, yine ilkelere uymaz(...) İşçi sınıfı enternasyonalizmine inanmak demek, kendi ülkesinin işçi sınıfı hareketi içinde enternasyonalizmin gereğini yapmak demektir. PROTOKOL ise, işçi sınıfı enternasyonalizminde, ülkesinin işçi sınıfının temsili demektir. (...) 'PROTOKOL vardır, bunu ihmal edemeyiz, vs.' demek, meseleyi halletmez. (...) TSİP, işçi sınıfının örgütlenme ihtiyacından doğmuştur (...) 'TSİP, bir geçiş partisi olsun' deniliyor. Bu, 'TSİP sosyalist imal etsin...' demektir (...) Biz yetiştireceğiz, 'O' öncü örgüte kadro olacak (...) Bir örgüt düşününüz ki, adam yetiştirip, başka örgütlere ihale ediyor... (...) Yani şimdi biz 'benim programım kadro imal etmektedir' mi diyelim. 'Öteki', politik mücadele içinde olmadığı ve olamayacağı için ve bu nedenden kendisi kadro yetiştiremediği için; bizim yetiştireceğimiz kadroları toplasın ve günü geldiğinde 'görevini' yapsın. Olmaz böyle şey (...) TSİP, 55 senelik sosyalist hareketin ürünüdür, ancak, bize 55 sene, bir gelenek aktarmamıştır. Bunu böyle demek, bir çelişki değildir (...) Geçmişimizin ürünüyüz, ancak, geçmişimiz bizi ortada bırakmış (...) Kendi göbeğimizi kendimiz keşiyoruz (...) 55 yılın eleştirisini yapıyoruz, yapacağız. 'Bir şeyler varmış ta, biz görmemişiz...' demek çözüm getirmez (...)» (TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz'ın eleştirilere cevap olarak yaptığı konuşmadan)

Yukarıda aldığımız alıntıların dışında, Kongre'nin önemli bir eğilimi de, DISK'e yapılan ağır suçlamalardır. Kıbrıs çıkartması konusunda enternasyonalizme zıt tavir alanlar; DISK'in o günlerde, bu konudaki ters tutumunu eleştiriyorlardı(!).

Dünya devrimci sürecinin bize öğrettiği, «Toplumsal İlerleme» kavramına DİSK'in sahip çıkması ve en canlı şekilde bu kavramı hayata geçirmesi; dünya devrimci süreci gerçeğini dillerinden düşürmeyenler tarafından eleştiriliyordu(!). DİSK'in, sahip olduğu yepyeni dinamizmle yaşadığı gelişme, gözden saklanmaya çalışılıyor; Ankara delegesi Halil Çelimli'nin dediği gibi, «uzanılmıyan ciğere pis demek» tavrıyla, Toplumsal İlerleme şiarı ekonomizm olarak tanıtılıyordu. DİSK'in, Beşinci Kongre kararları doğrultusunda yayımladığı ve enternasyonalist ve bilimsel içeriğiyle sadece sendika yayınlarına değil, tüm sosyalist yayınlara örnek olabilecek nitelikteki DİSK Dergisi, gözlerden saklanmak isteniyor; ve DİSK'e atılan çamurlarda, eski yayınlar kaynak olarak gösteriliyordu. Böylece, «örgütlerin yaşayan canlı organizmalar» olduğu ve gelişebileceği gerçeği atlanıyordu. Kongre'de DİSK üzerine yapılan spekülasyonlar üzerinde, ayrıca durmakta yarar var kanısındayız. Biz, şimdilik, TSİP Kongre'sinde belirlenen siyasi tavır üzerinde birkaç söz söyleyeceğiz.

Önce, şunu açıklıkla saptamak gerekiyor: Rapordan ve konuşmalardan yaptığımız alıntılarda, üzerinde spekülasyon yapılan siyasi «örgüt»ün, 55 senedir yasa-dışı edilen, Türkiye Komünist Partisi olduğunu anlamak için müneccim olmaya gerek yok. Çünkü, 1969 Moskova Danışma Toplantısına «Türkiye işçi sınıfı adına» imza koyan Parti, o günkü günlük gazetelerin bile yazdığı gibi, TKP'dir. Ayrıca parlamentoda, günlük gazetelerde ve bazı dergilerde yapılan açıklamalardan da herkesin bildiği gibi, TKP'nin Atılım isimli aylık yayın organı ve düzenli radyo yayını vardır ve eleştirilerde söz edildiği gibi, «enternasyonalizmi dillerinden düşürmeyen» örgüt, TKP'dir. Yine, enternasyonalizmin «kardeş partileri» arasında, «Türkiye işçi sınıfını temsilen» yerini alan ve bu partilerin kongrelerinde «Türkiye işçi sınıfını temsilen» konuşmalar yapan Parti, TKP'dir (Buna en son örnek olarak, günlük gazetelerden öğrendiğimiz gibi, Fransız Komünist Partisinin Kongresi ve SBKP'nin 25. Kongresine katılım gösterilebilir.). Eleştirilerde kastedilen partinin, TKP olduğunu anlamak için yukarıda verdiğimiz ve genellikle günlük yayın organlarından ve hatta TRT haber bültenlerinden öğrendiğimiz gerçekler yeterlidir.

Bizim bu konuyu yazı konusu yapmamızın nedeni ise, TSİP'in siyasi tavrını belirlerken yaptığı eleştirilere yanıt aramak değil kuşkusuz. Bu yanıt aramak bizim işimiz değil. Ayrıca eleştirilere muhatap olan Parti, TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz'ın, Milliyet gazetesine verdiği ve Kitle gazetesinde tam metni yayınlanan demecinde de belirttiği gibi, vardır; ve kendisine yöneltilen eleştirilere, kendi yayın organlarında cevap verir. Biz ise, bunu, eğer günlük yayınlara veya bizim izleyebileceğimiz yayınlara aksederse öğrenebiliriz.

TSİP Kongresinde belirlenen tavır; çıkış nedenleri farklı olsa da, bize göre, tüm sosyalist partilerin ortak tavrıdır. Bizce önemli olan ve bu tavrı yazı konusu yapmamızın nedeni ise; bu tavrın ilk kez bu kadar açık seçik, bir Kongre tavrı olarak belirmesidir. Kanımızca tüm sosyalist partiler, bu konuda «fısıltılara» son verip, açık-seçik olmalıydılar. Böyle bir girişim, sosyalist kitlelerin «kim - kimdir» bulanıklığına da çözüm getirir inancındayız. Burjuvazinin yıllardır yaptığı, tüm hareketleri aynı kefeye koyma taktiği de

açığa çıkar; ve goşist akımlardan, komünist harekete kadar uzanan, «beynelminel komünizm» uyarlaması geniş kitleler önünde daha bir anlaşılabilir olur.

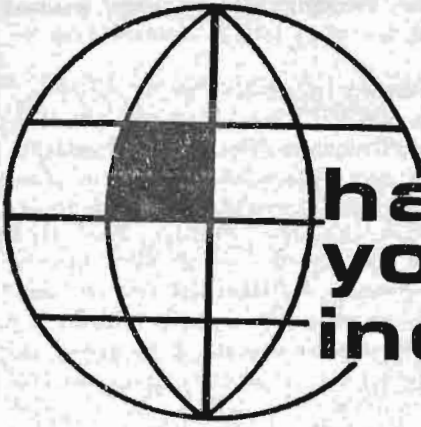
Kanımızca, demokrasi mücadelesi içinde olan güçler, yayın organları, bu konunun üstüne gitmelidir. Geniş kitlelere malolan, «141-142'ye hayır!» sloganı somutlanmalıdır. Faşizmin can çektiği İspanya'nın dışında, Türkiye ile aynı sistem içinde yer alan ülkelerin hepsinde, komünist Partileri legal mücadelelerini sürdürürken, Türkiye Komünist Partisi'nin «gizliliğe itilmesi», daha fazla süremez. Bu konuda, her türlü demokratik girişimde bulunmak için; bu Partinin belgilerini benimsemeye, komünist ve hatta sosyalist olmaya gerek yoktur. Bu, en temel demokratik taleptir.

Türkiye İşçi Sınıfı Partisi'nin legal mücadele olanaklarına sahip olacağı; barış, demokrasi, toplumsal ilerleme ve sosyalizm mücadelesi yürütenlerin özgürce çalışabileceği ileri demokrasi için verilen her mücadele; Türkiye sosyalistlerini, işçi sınıfı ve emekçi kitleleri aydınlığa götüreceğ yolun kilometre taşları olacaktır.

Ural Ateşer

TÜSTAV

haber yorum inceleme

ordunun yeri ve rolü üzerine

Cemil AKAR

Ordu sorunu, toplumun devrimci dönüşümü için mücadele veren bütün güçlerin ilgilenmek zorunda olduğu bir sorundur. Özellikle çağımızda, ordu olgusunu görmezlikten gelen hiçbir «devrimci hareket» başarıya ulaşamaz. Orduya devrimci bir yaklaşımın genel ilkeleri belirlenmeden, ciddi ve başarılı çalışma yapılmadan hiçbir devrimci taktik hazırlanamaz. Sorunun böylesine önemli ve acil olmasından ötürü, devrimci ve ilerici saflarda ordu sorununa birbirinden farklı yaklaşımlara rastlanıldığı kadar, bu sorun üzerine bilinçli tahrifatların, spekülasyonların yapıldığı da bir gerçektir. Bu durumda, ordu sorunu üzerinde durmakta yarar olduğu açıktır.

Ordu nedir? Nasıl ortaya çıkmıştır?

Devletin, bütün insanlık tarihi boyunca var olmaması gibi; ordu da, bütün insanlık tarihi boyunca var olan bir kurum değildir. Toplumların, konumları üretim araçlarına göre belirlenen çeşitli kesimlere, yani sınıflara ayrılması ve ezen - ezilen, sömüren - sömürülen ilişkilerinin ortaya çıkması ile birlikte, devletin tarih sahnesine çıktığı herkesçe iyi bilinir. Devletin ortaya çıkması, doğal olarak, devlet iktidarını elinde tutan sınıfın kendi çıkarlarını korumak bakımından, örgütlü bir vurucu güce gerek duyması, kurum olarak ordunun oluşumunun esas nedenlerinden biridir. Ancak, ordunun devletin varlığı ile eş - zamanlı bir biçimde ortaya çıktığını düşünmek de sorunu fazla basitleştirmek olacaktır. Aslında, kelimenin tam ve çağdaş anlamıyla «ordu» olmayan, ancak

belirli ölçüde bu görevi gören 'silahlı kişiler topluluğu'nun ortaya çıkışı, devletin oluşumundan daha önce olmuştur. Nedeni açık : topluluğun dahili bazı işlerinin yürütülmesinin denetlenmesi ve öteki toplulukların saldırısına karşı korunma gereksinimi...

Engels, bu durumu şöyle açıklıyor: «Bu toplulukların herbinde baştan beri, korunması topluluğun denetimi altında da olsa, bireylere düşen bazı ortak çıkarlar vardır: anlaşmazlıkların yargılanması; bazı bireylerin yetkilerinin dışına çıkmalarının önlenmesi; özellikle sıcak ülkelerde suların gözetimi; son olarak (da), koşulların ilkel ve vahşi karakteri sonucu, dinsel görevler. En eski Cermen Mark'ında ve bugün Hindistan'da hala olduğu gibi, bu türlü görevlendirmeler, ilkel topluluklarda her zaman bulunur. Bu bireylerin, belli bir iktidar ile donatılmış buldukları ve devlet iktidarının öncüllerini temsil ettikleri kolayca anlaşılır.» ¹

«Barbarlığın orta aşamasında, çoban halklar arasında, sürü belirli bir büyüklük kazanınca» ², sürünün özellikle dış saldırılara karşı korunması da, bu 'silahlı kişiler topluluğu'nun önemli ödevleri arasına girdi.

Üretimin artması, toplumsal zenginliğin oluşmaya başlaması bu 'topluluğun' rolünü pekiştirdi ve genişletti. «Yavaş yavaş üretim güçleri artar; daha yoğun bir nüfus, daha büyük topluluklar halinde kümelenmesi bir kez daha yeni bir iş bölümüne, ortak çıkarları korumak ve karşıt çıkarılara karşı savunmak üzere organlar kurulmasına sebep olan çeşitli topluluklar arasında, şurada ortak, burada karşıt çıkarlar yaratır. Daha o zamandan tüm grubun ortak çıkarlarının temsilcisi olarak ayrı ayrı her topluluk karşısında, hatta bazen onunla karşıtlık halinde, özel bir duruma sahip bulunan bu organlar, ya herşeyin doğaya göre olup bittiği bir dünyada hemen hemen kendi başına kurulan bir görev kalıtımı yada öbür gruplarla çatışmaların artması ölçüsünde bunlardan vazgeçmenin artan olanaksızlığı sonucu, az zamanda daha da büyük bir özerklik kazanırlar.» ³

Bu durumda, 'silahlı insanlar topluluğu'nun toplumdaki önemi sürekli bir hal kazanır. «Çünkü savaş ve savaş için örgütlenme, şimdi kamu hayatının düzenli görevleri haline gelmiştir. (...) Eskiden sadece bir zorbalığın öcünü almak, yada daralan bir toprağı genişletmek için yapılan savaş, şimdi sadece yağma için yapılır ve sürekli bir sanayi kolu durumuna gelir.» ⁴

Böylelikle, gentillice toplum, giderek «askeri demokrasi» haline dönüşür (deyim Engels'indir). Ve bu, aynı zamanda, devletin ortaya çıkışını da hazırlayan bir süreci oluşturur. Üretimin artması, toplumsal bir fazlanın oluşumu, sınıfsal karşıtlığın belirmesi, özel mülkiyetin korunması, vb. 'silahlı adamlar topluluğu'nun daha sıkı örgütlenmiş, daha büyük bir özerkliğe sahip yeni bir ku-

ruma, çağdaş silahlarla donatılmış bir kuruma dönüşümünü sağlar. «Bizzat silahlı güç halinde örgütlenen halkla artık doğrudan doğruya aynı şey olmayan bir kamu gücü kuruluşu» ortaya çıkar⁵. Bu güç, ordunun proto - tipidir.

Üretim araçlarının ve üretim biçiminin değişimine bağlı olarak, ordunun örgütlenmesi ve biçimi değişti, işlevi genellikle daha da arttı. «Tüm halkın silahlandırılması biçimindeki devrimci sistem, az sonra (zenginler yararına bedel usulü ile birlikte) zorunlu askerliğe dönüştürüldü...»⁶. Bütün bu gelişimler, ordunun rolünü esasta değiştirmedir. Ordu, toplum düzenini korumak ve bu düzenin gerektirdiği vurucu görevleri yerine getirmek üzere varlığını korudu.

Bu kısa bilgi, ordunun ne olduğunu yeterince anlatmaktadır: Ordu, hakim sistemi korumak, bu sistemin askeri görevlerini yerine getirmek için oluşturulmuş örgütlü, disiplinli, donatımlı ve hiyerarşik kademeleşmeye sahip bir kurumdur. Ancak bu tanımın, ordunun bütün görevlerini belirtmekten ziyade genel - geçer görevlerini vurgulamak, ordunun çeşitli kademelerinin gösterdiği farklı tepkileri belirtmekten ziyade, onun genel (bir kurum olarak) davranış normlarını belirtmek açısından bir yarar taşıyabileceği unutulmamalıdır. Ordunun günümüz toplumsal yapısındaki yeri ve rolünün daha yakından ele alınması gerekirse, bu soyutlamanın bir adım daha dışına çıkmak zorunlu olacaktır.

Ordu, mevcut sisteme bağlı bir kurum olduğuna göre; karşıt sınıfların bulunduğu kapitalist sistemdeki devletlerin orduları ile, sömürünün yer almadığı, karşıt sınıfların bulunmadığı sosyalist sistemdeki devletlerin orduları arasında niteliksel farklılıklar bulunacağı apaçıktır. Hatta, emperyalist devletler orduları ile, az gelişmiş kapitalist ülkeler ordularının da belirli bazı farklar taşıdığı bilinir. Bu bakımdan, üçlü bir ayrıma gitmek zorunlu görünmektedir.

1. Sosyalist Ülkeler Ordularının İşlevleri

Sosyalist ülkeler orduları, daha 1917 Ekim Devrimi'nin ateşleri arasında kurulmuş olan Kızılordu örneğinden esinlenen kurumlardır. Kızılordu, tarihte ilk kez iktidarı başarıyla almış olan işçi ve köylülerin devletini koruyan ve bu görevin özelliklerini yapısında taşıyan bir ordudur. Kızılordunun birincil görevi sosyalist anavatanı sosyalizm ve barış düşmanlarının saldırılarından korumak, saldırgan tehdit ve girişimleri boşa çıkarmaktır. Ancak Kızılordu'nun, öteki sosyalist ülkeler orduları gibi, başka ödevlerinin de olduğu kuşkusuzdur.

Kızılordu çetin iç - savaş, emperyalist müdahalenin boşa çı-

karılması, Büyük Ana Vatan Harbi deneyimlerinden geçmiş, sınanmış ve bilgili kadroları barındıran, Partinin ve halkın davasına bağlı, vurucu yeteneği fazla, yüksek morale sahip bir ordu olarak görevlerini yapacak düzeydedir.

SBKP 24. Kongresi'ne sunulan MK Raporunda L. Brejnev'in işaret ettiği gibi, «Muhtemel herhangi bir saldırgan, şunun çok iyi farkındadır ki, ülkemize karşı bir nükleer - füze saldırısına girişmesi halinde, ezici bir karşı - darbeye hedef olacaktır.» ⁷

Kızılordu'nun ve öteki bütün sosyalist ülkeler ordularının konumu, sosyalist sistemin karakteri ve amaçları ile sıkıca bağlıdır.

Sosyalist ülkeler ordularının görevleri ve işlevleri, başlıca iki grupta ele alınabilir: 1) Dış işlevler, 2) İç işlevler.

Sosyalist ülkeler ordularının işlevlerinden **birincisi**, sosyalist düzenin ve devrimci kazanımların dış sınıf düşmanlarına karşı savunulmasıdır. Bununla bağlı olan **ikinci** işlev, sosyalist vatanın bağımsızlığının korunmasıdır. «Savaş, politikanın başka araçlarla sürdürülmesi» olduğuna göre; sosyalist ülkeye karşı girişilecek her saldırı, aynı zamanda, sosyalist düzene karşı bir saldırıdır. Sosyalist ülkeler orduları, bu türden bütün girişimleri püskürtmek zorundadırlar ve günümüzde böylesi bir askeri düzeyden söz etmek mümkündür. Sosyalist ülkeler ordularının **üçüncü** işlevi, uluslararası barışın güven altına alınmasıdır. Başta Sovyetler Birliği olmak üzere, sosyalist sistemin askeri gücü, saldırgan emperyalist çevreleri yeni bir dünya savaşı kopartmaktan engelleyen unsurların önde gelenidir. L. Brejnev'in belirttiği gibi, «Ordumuz (Sovyet Ordusu), bir barış ordusudur. Uluslar arasında barışı ve güvenliği sağlamak dışında hiçbir amacı yoktur.» ⁸

Dördüncü olarak, sosyalist ülkeler orduları, enternasyonalist görevlerine de şaşmazlıkla bağlıdırlar. Günümüzde, Varşova Pakti çerçevesinde silahlı güçlerini biraraya getirmiş olan birçok sosyalist devlet, aralarından herhangi birine yapılacak bir saldırıyı hepsine karşı yapılmış bir saldırı olarak değerlendireceklerdir. Halk - Demokrasili ülkeler orduları, Nazi Almanyasına karşı savaşta oluşmuş ve çelikleşmişlerdir. Bunlar, ortak amaçlar taşıyan kardeş ordulardır. Sosyalist ülkeler orduları, emperyalist saldırıya uğrayan genç devletlerin, halkların çıkarlarını da gözetmeye devam ediyorlar. Kahraman Vietnam halkına yapılan çok - yönlü yardımların arasında, askeri yardımın önemi de küçümsenemez.

Sosyalist devletler ordularının iç işlevlerinden **ilki**, özellikle sosyalist düzenin ilk yıllarında son derece önemli olan, iç sınıfsal düşmana karşı halk egemenliğinin savunulmasıdır. Ancak zamanla, düzenin sağlamlanması, işçi - köylü bağlaşıklığının pekişmesi, toplumdaki sömürücü sınıfların tasfiyesi, toplumun bütünleşmesi,

vb. sonucu bu işlev çok zayıf bir hale gelir. Bunun yerini, ordunun halkın yaşamına, sosyalizm kuruluşuna çeşitli yönlerden katılışı alır. Bu, sosyalist ordunun ikinci iç işlevidir. «Şimdi, sosyalist gelişme kanunlarının eyleminin sonucu olarak, iç işlevin ağırlık noktası, her şeyden önce düşünsel - eğitsel, örgütsel - teknik ve bilimsel - ekonomik ödevlerin yerine getirilmesi üzerine geçti.»⁹ Bu işlev; sosyalist ordunun yalnız tüketici değil, aynı zamanda sosyalist toplumsal değerleri yaratıcı güçlerden biri olmasıyla açıklanabilir. SBKP MK Genel Sekreteri L. Brejnev, bunu şöyle dile getirmiştir: «Ülkemizde askeri hizmet, yalnızca bir dövüş - sanatı okulu değildir. Aynı zamanda o, ideolojik ve fiziksel çelikleşme, disiplin ve örgütlenme bakımından da iyi bir okuldur.»¹⁰

Sosyalist ordunun bu iç ve dış işlevleri, zaten görüldüğü gibi, birbiriyle sıkıca bağlıdır, birbirinden ayrılamaz. Bu işlevlerin niteliği de, sosyalist düzenle bağlanmıştır.

Sosyalist orduların politik yönetmeni Komünist partisidir. Parti, aynı zamanda, ordunun bütün birimlerinin de dinamik gücünü oluşturur. Her düzeyde çalışan Parti örgütleri, orduyu sıkıca kucaklar. Bu, ordu kadrolarının nitel ve sınıfsal yapısının yükseltilmesi anlamına gelir. Böyle bir ordunun kadro mensubu komutanı, yalnızca bilgili bir uzman olmakla kalmaz; o, aynı zamanda, Partiye ve halk iktidarına sadık bir sosyalizm savaşçısıdır. Asker kitlesinden yalıtılmış bir elitin üyesi değildir.

Marksist - Leninist öğretisi, ordunun bütün eylemlerinin teorik temelidir. Her subayın yetişkin bir Marksist - Leninist olması gerektiği görüşü, sosyalist toplumda yaygın bir fikirdir. Ordunun politik düzeyi, düşünsel - moral çehresi birinci derecede önem taşır. Proleter enternasyonalizmi, kardeş sosyalist ülkeler ordularının silah arkadaşlığının temelidir.

Ordu içindeki sağlam disiplin bilinçli, politik düzeye dayanan bir disiplindir. Sosyalist ülkeler ordularının disiplini, en parlak örneklerinden birini Sovyet Ordusu'nun Anayurt Harbi'ndeki tutumunda bulur. Bu, en çetin anlarda sınanmış, sağlam bir disiplindir ve öyle kalmaktadır.

Ancak bu disiplin, hiçbir şekilde, kapitalist ülkeler örneğindeki gibi, er - çavuş - komutan «disiplini» değildir. Sosyalist ülkeler ordularında disiplini tamamlayan çizgi, geniş demokratizmdir. Sosyalist orduların birçok sorunu, bütün asker kitlesi tarafından tartışılır, geniş danışma toplantılarının konusu olur.

Emperyalist sistem hala ayakta kaldığı ve saldırılarını sürdürmek amacıyla olduğu için, dünyada barış ve sosyalizm düşmanları bazı ülkelerde hala daha etkin bir yer tuttıkları için; sosyalist ülkeler orduları yüksek bir savunma gücüne, çağdaş koşul-

lara uygun bir silahlanma düzeyine sahip olmak zorundadırlar. Uluslararası barış davasının sağlam güvencelerinden biri de sosyalist orduların vurucu gücüdür.

Sosyalist düzene geçişle birlikte orduların derhal kaldırılması, ordu varlığının yok edilmesi fikri açıkça gerici bir karakter taşır. Bu, sosyalist ülkenin dış saldırılar karşısında çaresiz kalmasını önermekten başka bir anlama gelmez. Halbuki, L. Brejnev'in de belirttiği gibi, bir anlamda, «Sovyet devletini güçlendirmek onun **Silahlı Kuvvetlerini** güçlendirmek ve ülkemizin (SSCB) savunma kapasitesini mümkün en yüksek düzeye yükseltmek demektir.»¹¹

Sosyalist ülkelerin orduları saldırgan ordular, istila orduları olmadıkları için, emperyalist ordulardan kesinlikle ayrı bir nitelik taşırlar.¹²

2. Emperyalist Devletler Ordularının Yeri ve Rolü

Emperyalist devletler orduları, tamamiyle doğal olarak, emperyalist sistemin çıkarlarını kollayan, saldırgan kurumlardır. Emperyalist orduların saldırgan karakteri, emperyalist sistemin yapısının sonucudur. «İktisadi önkoşullara hiç birşey ordu ve donanmadan daha çok bağlı değildir. Silahlanma, bileşim, örgütlenme taktik ve strateji, herşeyden önce üretim ve ulaştırma olanakları tarafından, her durumda ulaşılmış bulunan düzeye bağlıdır. Bu konuda bir alt - üst etme etkisi yapan şey, deha sahibi büyük komutanların 'özgür zeka yaratıları' değil, daha iyi silahların icadı ve insan unsurunun, yani askerin değişmesidir...»¹³

Emperyalist orduların, emperyalist sistemin karakterinden doğan bu durumu, söz konusu ordular içindeki yapısal ilişkilerle de «pekiştirilmeye» çalışılır. Burjuva ekonomistlerinden biri olan Veblen, ordu ile sömürü düzeni arasındaki bağlantıyı şöyle dile getiriyor: «Askeri eğitim, töresel bir üstlük - astlık, keyfi emirler, körü körüne baş eğme eğitimidir. Bu eğitim geniş ve yoğun olduğu sürece, topluluğun üyelerine astlık alışkanlığı etkili bir biçimde verilecek, bunlar demokrasinin en büyük kusuru olan, kişisel otoriteyi pek önemsememek eğiliminden uzak kalacaklardır. Bu, öncelikle ve kesinlikle askerlere uygulanır; ama daha küçük bir ölçüde sivil halka da uygulanır. Rütbeyi, otoriteyi, astlığı, savaş koşullarıyla düşünmeyi ve kişi haklarının kısıtlanmasına karşı gitgide daha sabırlı olmayı öğrenirler. (...) Bir askeri örgütte astlık, üstlük, benlik, onur aşamaları üstünde önemle duran savaş, barbarca yıkıcı düşünce yöntemleri için etkili bir okul olmuştur.»¹⁴

Emperyalist ordulardaki bu mekanizma, etkisini en çok ileri-ci, yurtsever görüşlü kadrolar üzerinde hissettirmektedir. Bu or-

duların içindeki baskı mekanizmasının bir kesitini şöyle sunabiliriz :

«1 Ocak 1975'e kadar, Fransız askeri, izine çıktığı zaman serbestçe dolaşmak (transport) hakkına sahip değildi ve hatta bugün bile, evinin uzaklığına göre, yalnızca iki ila sekiz serbest seyahat yapmak hakkı vardır. İzin, bir hak olarak değil, ceza halinde reddedilebilecek bir ayrıcalık olarak telakki edilirdi.

«Fransız askerinin adaletsizce cezalandırmaya karşı - çıkmak hakkı yoktur, kollektif temsil (yetkisi) yasaklanmıştır. Ordunun kendi askeri mahkemeleri vardır (ve bunlar), temyizi olmayan yargılar verebilen özel mahkemelerdir.

«Fransız Komünist (Partisi'nin) gazetesi **Humanite**'nin kışlarda okunması yasağı, yıllarca mücadeleden sonra, daha geçen yıl kaldırıldı; ancak birçok garnizonda, kendi ülkesinin işçi - sınıflı gazetesini okumak bir Fransız askeri için hala daha tehlikelidir.

«Fikir özgürlüğü yoktur. Politik ayrımcılık, sol kanat partiler üyelerini ilerlemekten (rütbe kazanmaktan) ve sorumlu mevkilere atanmaktan engelliyor.»¹⁵

Emperyalist ordular yalnızca saldırganlık, istila amacı ile yetiştirilmezler. Ancak emperyalist dış müdahalelerin baş aracı bu ordulardır. Emperyalist ordular çeşitli saldırgan paktlar altında (NATO, SENTO, SEATO, ANZUS, CTO, vb.) ve «ikili anlaşmalarla» birleştirilerek, başka halkların iç işlerine zorbaca müdahale girişimleri sayısız kereler yinelenmiştir. Baş emperyalist güç olan ABD yöneticilerinin komutası altındaki ABD Ordusu'nun, ülkemiz dahil, onlarca ülkede saldırı, casusluk, provokasyon üsleri bulunmaktadır. Daha 1959 yılında, ABD'nin otuzbir ülkede 1400 üssü vardı. Bunlara 4 milyar dolar harcanmıştı ve buralarda yaklaşık 1 milyon ABD askeri bulunuyordu. Bu sayılar azalmak şöyle dursun, tersine artmıştır.¹⁶

Vietnam, öteki Hindi-çin ülkeleri, Lübnan, Tayland, Dominik, Küba emperyalist ABD Ordusu'nun doğrudan saldırısına uğrayan ülkelerden yalnızca birkaçıdır. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda, İzmir'e, saldırgan Yunan emperyalist - maşalarını çıkaran gemiler arasında bir ABD gemisinin olduğu da iyi bilinir.

Bu ordular özgürlük, barış ve egemenlik isteyen halklara karşı, ulusal ve sosyal kurtuluş için çabalayan uluslara karşı tam bir terör makinesi haline getirilmiştir. Emperyalist ABD Ordusu'nun Vietnam'daki birçok köyü (My Lai bunlardan biriydi) bütün halkıyla birlikte yok etmesi, yalnızca insanlara değil bitkilere de etkili olan zehirli ilaçları kullanması, uyguladığı korkunç vahşet ve zulüm, emperyalist bir ordunun karakteristik davranışları olarak

kalıyor. Bu orduların ortaya çıktıkları her yerde en «küçük» olay insanların nedensiz tutuklanması, işkence görmesi, kadınlara tecavüz, vb. dir.

1969 Komünist ve İşçi Partileri Toplantısı'nın kabul ettiği **Ana Belge**'de işaret edildiği gibi, «bütün halkların, emperyalist saldırısından silahla korunmaya ve bu adil işte başka halklar tarafından desteklenmeye hakları olduğu da şüphesizdir. Bu, halkların ortak anti - emperyalist savaşının bir kısmıdır.» ¹⁷

Emperyalist orduların ikinci rolü de, en az birincisi kadar önemlidir. Bunlar, dünya barışının gelişimini tehdit edecek ölçüde büyük bir silahlanma yarışına girmişlerdir. Sosyalist ülkeleri ve halklarını yıldırma, sosyalizm kuruculuğunu geciktirmek, fırsat bulduğu anda sosyalist devletin varlığına doğrudan ve silahlı saldırılar düzenlemek, halklar arasında sosyalizmin etkinliğini daha da artıracak olan yumuşama, yakınlaşma ve işbirliğini engellemek bu orduların varlık nedenlerinden bazılarıdır. Zira barış içinde yanyana yaşamak politikası, SBKP ve öteki sosyalist ülkelerin ısrarla yürüttüğü ve Leninci politika, «emperyalizmin, uluslararası gerilimi artırarak ve savaşlar çıkararak kendi iç çelişkilerini yeme yolundaki çabalarını engeller.» ¹⁸

Emperyalist ordular, bu faaliyetlerini daha «sistemli» bir hale getirmek üzere, uluslararası saldırganlık paktları kurmuşlardır. NATO, bu paktların en önemlisidir. NATO toplantıları, hemen tümüyle savaş ve saldırganlık kokan, sosyalist sisteme iftiralar yağdıran, tehditler savuran bildiri ve açıklamalarla sona erer. Silahlanma yarışının astronomik ölçüler alan hızı, böylelikle, «Sovyet tehditi», «Kuzeyden gelen tehlike» uydurmaları ile örtbas edilmek istenir. Halkların ve en başta, emperyalist devletin üzerinde egemenlik sürdürdüğü «kendi» halkının korkunç sefaleti, hiçbir sosyal hizmetten tam anlamıyla yararlanamayışı, cehaleti ve yoksulluğu pahasına, bu orduların muazzam harcamaları hoş gösterilmeye çalışılır. Bu paktların dünya barışı açısından getirdiği zararlar da ortadadır. Bu nedenle, «dünya barışı harp bloklarının ortadan kaldırılmasını gerektirir. Komünist ve İşçi partileri, emperyalist kuvvetler tarafından zorla kabul ettirilen askeri blokların ve başka devletlerin toprakları üzerinde yabancı askeri üslerin, devletler arasında işbirliğine engel olduğunu kabul etmişlerdir.» ¹⁹

Emperyalist orduların saldırgan görevleri, yalnızca yurt dışında yürürlükte kalmaz. Bu ordular, «kendi» halklarının da her türlü ilerici girişimini engellemek için hazırlanmışlardır. Ordunun komutasını elinde tutan yöneticiler, yüksek kumandanlar emperyalist düzenle, sömürü sistemiyle tam olarak bütünleşmişlerdir.

Askeri - endüstriyel komplekslerin idarecileri bu kişiler olduğu kadar, emeklilik dönemlerinde (özellikle savaş sanayi alanındaki) büyük şirketlerin, tekellerin yönetim kurullarındaki koltukların sahipleri de bu kadrolardır. Bu yüzden, Marx'ın şu sözünü genelleştirmek mümkündür : «Ordudaki her mevki, hükümetteki her görev, bir alışveriş aracı oluyordu.»²⁰

Ordu, çoğu durumlarda, emperyalist devletin doğrudan yardımına koşuyor; tekeli kesimlerin çıkarları uğrunda kullanılıyor. «Hükümet, orduyu grev - kırıcılığında kullanıyor; yalnızca iki ay önce, postacıların ve temizlik işçilerinin grevinde olduğu gibi... Bu; ordunun 'liberal bir toplumun (açıkça söylersek, kapitalist bir rejimin) son çaresi' olduğunu ortaya koyuyor.»²¹

Günümüzde emperyalist ülkeler orduları, az gelişmiş ülkeler ordularından çok daha seyrek olarak açık - faşist girişimlerde kullanılıyorsa; bunun nedeni, bu ordularının üst yöneticilerinin «daha demokratik olması» değil, bu ülkelerdeki gelişim düzeyine paralel olarak, işçi sınıfının ve tüm demokratik güçlerin daha bilinçli, daha örgütlü ve daha etkin olmalarıdır. Ancak yine de; böylesi bir karşılaşmanın sonucunu somut koşulların belirleyebileceği vurgulanmalıdır.

Emperyalist ülkeler ordularının yönetim kadrolarının tamamıyla (en azından çoğunlukla) faşist özelemlerle dolup - taşıkları, ABD'de özellikle Mc Carthy döneminin karakteristiklerinden anlaşılabilir. Pentagon yetkililerinin cinayet şebekeleriyle ortak çalıştığını bugün herkes biliyor.

Ordu, kendi hiyerarşik yapısı dolayısıyla, tekeli burjuva çevrelerinin güvendiği bir yedek olarak kalma niteliğini değiştirmemiştir. Lenin'in belirttiği gibi, «Her sınıflı toplumda, hakim sınıf daima silahlıdır.»²² Bu silahlandırılmış kurum, varlık nedenine uygun olarak, emperyalist devletin çıkarlarını gözetmek yolunda seferber edilir.

Emperyalist ülkeler orduları, kapitalist ekonominin bunalımdan kurtarılması, en azından bunalımların etkisinin hafifletilmesi için bir unsur olarak da kullanılır. İşsizliğin etkilerini azaltmak, yedek - işgücü ordusunu ayarlamak, gerektiğinde ucuz (hatta bedava) işgücü temin etmek, üretimsiz tüketimi artırmak, yeni «iş» alanları açmak ve ayakta tutmak, vb. bu görevler arasında yer alır. «Emperyalist ülkelerde askeri üretim, yeniden - üretim sürecindeki esas bir unsurdur. Örneğin ABD'de silahlanma ve askeri güçlerin donatımı, ulusal gelirin (milli hasılanın) yaklaşık yüzde 20'sini alıp götürüyor.»²³

Tekellere yeni sömürü alanları açmak, onları desteklemek bu görevlerle sıkıca bağlıdır. Kısacası, emperyalist ülkeler orduları,

(«kendi» halkları dahil) insan kanını sermayeye dönüştüren kurumlardır.

Ancak, sosyalist devletler sisteminin ortaya çıkması, sosyalizmin kazandığı muazzam başarılar, sosyalist ülkeler halklarının refahı, «kendi» ulusunun emekçileri dahil tüm kapitalist ülkeler emekçilerinin ve yurtsever güçlerinin artan protestosu, ulusal kurtuluşları için mücadele eden halkların (bu ordular karşısında) kazandığı ezici zaferler ve ulusal kurtuluş dalgalarının tüm dünyayı sarması, vb. emperyalist orduları da etkilemektedir. Bu etki; üst - kadrolarda korku, nefret ve terörü artırmak şeklinde belirirken, ordunun tabanında iki - yönlü bir biçim alıyor. Bazı unsurlar, açıkça anti - emperyalist yönelimler kazanıyor, istila harplerinin karşısına dikiliyorlar. Bu yönelimlerin son zamanlarda özellikle şiddetlenmesinde, başta Sovyetler Birliği olmak üzere, bütün ilerici çevrelerin, bütün namuslu insanların desteğini alan kahraman Vietnam halkının şanlı mücadelesinin özel bir yeri vardır. Bu mücadeleye karşı ABD emperyalistlerinin kullandığı yöntemler bizzat ABD ordusu tabanında emperyalizmin insanlık-dışı çehresinin görülmesini sağladı. Pekçok ABD askeri bu «kirli savaşı» terketti, cepheden kaçtı. Cephe gerisindeki askerler arasında hoşnutsuzluk dalgaları büyüdü. Bu maceranın sonuçları olan sakat askerler, ABD yönetimine karşı gösterilere giriştiler. Askerlik çağına gelmiş birçok Amerikan genci askere gitmeyi, Vietnam'da öne sürülmeyi reddetti. Eylem dalgaları bütün halk kitlelerini sardı. Böylesi bir durum sonucunda, ABD ordusu tabanında (ve başka ordular için de benzeri şeyler sözkonusudur) anti - emperyalist, savaşa - karşı fikirler yaygınlık kazandı.

Emperyalist ülkeler ordularının yapısında demokratik hakları elde etmek için ciddi bir mücadele görülmektedir. Bazı ülkelerde askeri birlikler gösteriler tertipliyor, protesto yürüyüşlerine başvuruyorlar. ²⁴

Öte yandan, başka unsurlarda farklı belirtiler ortaya çıktı. Özellikle ABD askerleri arasında esrar, marihuanna, vb. gibi uyuşturucu maddeler kullanma yaygınlaştı. Bu unsurlar, yanlış yollara kayarak, dejenerasyona uğradılar ve ABD dejenere kuşağına katıldılar. Vietnam'da çarpışan ABD askerleri arasında geniş ölçüde uyuşturucu madde kullanılması bunun canlı bir örneğidir.

Emperyalist ülkeler ordularının saflarına (tabanına) gittikçe daha fazla sayıda ilerici, yurtsever ve demokrat kişinin katılması da önemli etkiler yapmaktadır. Bu, bir kurum olarak emperyalist ordunun yerini ve rolünü tam anlamıyla değiştirmemiş de, ordu içinde faşizan unsurlara, işbirlikçi generallere ve tekelci burjuvaziye karşı öfkeyi ve direnişi artırıyor. Örneğin Fransa'da, ordu

içinde FKP'nin etkisinin hayli arttığı görülebiliyor. Ordu içinde de etkin bir sınıf mücadelesi sürüp gidiyor.

3. Azgelişmiş Kapitalist Ülkelerde Ordu

Ordu sorunu, azgelişmiş kapitalist ülkelerde çok daha önem kazanır. Şüphesiz burada da, ordunun sınıfsal yeri ile ilgili Marksist - Leninist tezler geçerliğini korumaktadır. Yani, azgelişmiş kapitalist ülkelerde de ordu, egemen sınıfa bağlı bir kurumdur ve onun çıkarlarına koşudur. Ancak, sözkonusu ülkelerde bazı özgül nedenlerden ötürü, ordunun çok daha geniş bir hareket alanına sahip olduğu görülür — bu özellik, ordu hakkındaki Marksist - Leninist tezi çürütmez, tersine, ona pratik görünümler çerçevesinde canlılık kazandırır, onu doğrular ve güçlendirir.

Ordu, özellikle azgelişmiş kapitalist ülkelerde, politikanın dışında kalamaz ve kalamıyor. Bazen olumlu, bazen de gerici girişimleri arkalıyor, hatta bizzat kendisi önyak oluyor. Bu nedenle, ordu sorunu, bu ülkelerde gelişmiş kapitalist ülkelere (bazı bakımlardan) çok daha önem kazanmaktadır.

Azgelişmiş kapitalist ülkelerde ordunun doğrudan politikaya karışmasının nedenleri nelerdir? Sovyet teorisini İskenderov, bunları şöyle sıralamaktadır :

«İlk olarak, her ne zaman burjuva toplumunun temel sınıfları yetersiz gelişmişlerse, o zaman, sivil ve asker aydınlar gibi bir ara tabaka nesnel olarak güçlenir. Bu ara tabaka, daha yüksek ölçüde gelişmiş sınıf yapısına sahip ülkelerdeki benzeri tabakadan görece, çok daha az sınıflara bağımlıdır.»

«İkinci olarak, ordunun daha temkinli ve durgun bir yapıya sahip bulunduğu gelişmiş (kapitalist -çn) bir toplumdan farklı olarak, sanayice az gelişmiş ülkelerde ordu, en aydın ve dinamik güçtür.»

«Üçüncü olarak, ordu, halkın ulusal kurtuluş mücadelesinden uzak kalmamıştır ve daha önceki bir aşamada, özgürlük fikirlerine hassas bir hale gelmiştir.»

«Dördüncü olarak, nihayet, hem ulusal kurtuluş savaşı sırasında, hem de politik bağımsızlık kazanıldıktan sonra, kurtulmuş ülkelerin bazılarında politik partiler, ülkenin gelişiminde yer almak için yapısal bakımdan çok belirsiz kaldıklarını ortaya koymuşlardır.»²⁵

Ancak, ordunun azgelişmiş ülkelerde görece daha bağımsız olması gerçeğinden kalkarak, bu kurumun sınıflar - üstü olduğunu iddia etmek hatalı olacaktır. «Ordu, kendiliğinden bir sınıf ya da sınıflar - üstü bir güç değil, daha ziyade, belirli bir sınıfın elindeki

bir araçtır.»²⁶. Bunun aksini iddia etmek, bazı hallerde faşizmin, Bonapartizmin gerekçeleriyle kişiyi birleştirebilir. «Napoleon'umsu fikirlerin en önemli noktası ordunun üstünlüğüdür.»²⁷

Bu iddialar; «güçlü hükümet», vb. belgileriyle ve güya, işbirlikçi kesimlerin dışında (ve tabii ki! onlara karşı!!) bir kılığa bürünerek, yönetime el koyan sağcı askerler tarafından da sık sık öne sürülür. «Bazı Doğu ülkelerinde, büyük burjuvaziye ve büyük toprak sahiplerine bağlı gerici bir askeri diktatörlük herşeyden önce orduya, polise, bürokrasiye ve çoğu kez de, askeri ve bürokratik rejime bir kitle desteği hayalini yaratmak için, bizzat yöneticiler tarafından kurulmuş sözde siyasal örgütlere dayanırlar. **Genel olarak bu örgütler, varolan siyasal partilerin karşısına çıkarılır.»**²⁸. Böylesi yönetimler, en azından geçici bir zaman için orta tabakaların kitlesel desteğini kazanmaya çalışırlar. Ve bu yüzden, bütün küçük - burjuva duyguları harekete geçirirler: «Anarşiyi önlemek», «güçlü hükümet», «milliyet ve ırk üstünlüğü», «refah», vb. belgileri, günlük politikanın amentüleri olur. Marx'ın bu konuda belirttiği şu özellik genel - geçer bir değer taşıyor: «.. Bonaparte 'burjuva düzenini' korumanın (kendisinin - CA) bir görevi olduğunu hissediyor. Ama burjuva düzeninin gücü orta sınıftadır. Bu yüzden kendisini orta sınıfın temsilcisi olarak görmekte ve bu anlamda kararlar çıkarmaktadır. Bununla beraber, pratik gücünü kırdığı ve hergün kırmaya devam ettiği için bugün bulunduğu yerdedir. Bu yüzden de kendini orta sınıfın politik ve ebedi gücünün düşmanı olarak görmektedir.»²⁹

Başlangıçta orta tabakalara verilen kırıntılar, sonradan fazlasıyla geri alınmakta, işbirlikçi burjuvazinin tekeli sağlanmaktadır. Başa geçen «... militarist bir klik, varlıklı sınıfların siyasal örgütlerini çiğnese bile bu sınıfların hakimiyetinin ekonomik ve sosyal temellerini savunmaya kaniyla canıyla kendini adamaktadır.»³⁰

Bunun nedeni, az gelişmiş ülkeler ordularında yeralan sağcı yöneticilerin sömürü düzeniyle sıkıca bağlanmış olmasıdır. Genellikle üst kademeleri ele geçirmeye çalışan ve bazı hallerde de bunu başaran faşizan eğilimler, gelişmiş kapitalist ülkeler örneğini izleyerek, büyük iş çevreleriyle kaynaşma yollarını arıyorlar; aynı Batı'daki gibi, şimdileriyle ve gelecekleriyle, tekelci, işbirlikçi şirketlerin yönetim kurulları koltuklarına sahip çıkıyorlar.

Az gelişmiş ülke ordusunu, ülkenin kaldıramıyacağı ölçüde silahlanma yarışına sokuyor; böylelikle hem dış, hem de iç silah tekelilerine, savaş ve yardımcı - araç şirketlerine milyarlar akıtıyorlar. Örneğin 1965 - 66 yıllarında bazı Batı ülkelerinin savunma bütçelerinin kamu giderlerine oranı şöyleydi: ABD % 51, Portekiz

% 36, Batı Almanya % 32, Fransa, Türkiye ve Yunanistan % 21, İngiltere % 18, ...³¹. Görüldüğü ve aynı yazarın da belirttiği gibi, bu bakımdan «Türkiye'nin savunma yükünün gerek kamu giderlerine, gerekse ulusal gelire oranı hiç de düşük değildir», tersine, «Türkiye'nin savunma giderleri kamu giderlerine oranla, NATO içindeki gelişmiş ülkelerin çoğuna bakarak pek yüksektir.»³²

Ordu içindeki faşist eğilimleri beslemek de bunların görevi olarak kalıyor. Ordudaki ilerici unsurları tasfiye etmek için, ordu içinde yaygın bir ispiyonaj (klasik deyimıyla: haber alma) ağı bulundurulmasında yarar görmekteydiler. Onların bu çabaları hem hakim sınıflarca hem de dış emperyalist çevrelerce destekleniyor. Kolombiya'lı devlet adamı Santos'un ifade ettiği gibi, «bizim (yani, işbirlikçi burjuvazinin) yaptığımız, uluslararası alanda hiçbir önemi olmayan, ama bir ülkenin iç hayatında ezici bir kuvvet olan ordular kurmaktır.»³³. Ancak hepsi bu kadar değildir!... Genellikle yönetim kademelerini elinde bulunduran bu sağcı militarist klikler, az gelişmiş ülkeler ordularını yeni savaşlara sürmek yolları arıyorlar, büyük emperyalist güçlerin askeri maceralarına orduyu da alet etmeye çabalıyorlar. Emperyalizmin, ulusal ve sosyal kurtuluşları için savaşan halkların mücadelesini boğmak için düzenlediği kiralık ordulara asker veriyor, ideolojik planda destek oluyorlar. Ordu içinde daimi bir savaş - kıskırtıcılığı yapmak, barışı «yeni savaşlar için hazırlanma dönemi» olarak görmek de bu kliklerin işlevleri arasındadır.

Bazı durumlarda, bizzat kendi ülkelerinde işbaşına gelen ilerici yönetimleri devirmek bu kliklerin üzerine düşüyor. İşbirlikçi çevrelerce finanse edilen böylesi militaristler, halkın sosyal uyanışını kanla bastırmaya çaba harcıyorlar. Yunanistan'daki Kara Albaylar, Şili'deki Pinochet çetesi, vb. bunların «önde gelenleri»...

Bununla birlikte, az gelişmiş ülkeler ordularında giderek güçlenen başka bir eğilimin varlığı da gözden uzak tutulmamalıdır. Bu ikinci eğilim, ilerici, yurtsever askerlerin çıkışlarında kendisini somutlaştırıyor. Ordudaki ilerici unsurlar ülkenin geleceği ile ilgileniyor; ancak onlar, ülkenin geleceğini işbirlikçilerin geleceğine bağlamayarak, asıl ulusal çıkarların sözcülüğünü yapmaktadırlar. İlerici bir yönetimin işbaşına gelmesi, emperyalizme ekonomik, politik, askeri, kültürel, teknik, vb. bağımlılıktan ülkenin kurtarılması, toprak reformu başta olmak üzere temel reformların yapılması gibi ilerici istemler bu çevrelerin hareket noktasıdır.

Ordudaki bu ilerici çevrelerin varlığı nasıl açıklanabilir?

Herşeyden önce, dünya - çapındaki sosyalizm ve emperyalizm arasındaki karşılaşma ve tarihsel yarışma, dengenin sosyalizm lehine doğru kayması; buna karşılık emperyalizmin giderek çöküşü

ve bu sırada uyguladığı terör, ilerici kesimleri etkileyen çok önemli bir unsur olarak kalmaktadır.

Emperyalizmin ulusal - kurtuluş savaşlarına karşı aldığı amansız tutum, az gelişmiş kapitalist ülkeler ordularında genel bir öfke doğuruyor. İlerici güçler (bu arada, Ordudakiler dahil) ulusal - kurtuluşçu özlemleri kendilerine yakın buluyor ve benimsiyorlar.

Ülkenin emperyalizme bağımlılık politikası sonucu içine düştüğü bunalım, ordudaki ilerici, yurtsever unsurlar tarafından açıkça görülüyor. Bu bağımlılıktan çıkılmadıkça, ilerici bir yönetimi işbaşına getirmediğe, bunalımın daha da derinleşerek süreceği sayısız kereler kanıtlanmıştır. Bu gerçek, ordunun tabanını etkiliyor.

Bu arada ordunun toplumsal bileşimi de değişime uğramaktadır. Az örice anılan tartışmalı - toplantıda konuşan Sevortian, «Doğu ülkelerinin daha hala (ağır basan - CA) tarımsal karakterinin, ulusal burjuvazinin ve proletaryanın zayıflığının, proleter - olmayan tabakaların (kır ve kent küçük burjuvazisi, memurlar, aydınlar, değişmekte olan ara sosyal tabakalar) sosyal yapıda önemli bir yer işgal etmelerini sağladığını söylemiştir. Subaylar çoğunlukla bu çevrelerden gelmektedirler. Son yıllarda, bu çevrelerden gelen subayların ordular içindeki sayılarının artması, burjuva ve büyük toprak sahibi ailelerden gelen subayların sayısının azalması ile eş - adimli olmakta, bu durum da ordu içinde devrimci bilincin belli bir ölçüde gelişmesini kolaylaştırmaktadır.

«Yakın - Doğu ülkelerinde yurtsever eylemlere katılan askerler, genel olarak ayrıcalıksız tabakalardan, hatta bazan çok düşük gelirli ailelerden gelmektedirler. Burada söz konusu olan, bütünüyle subaylardır. Çünkü, Doğu ülkelerinin erlerinin çoğunluğu, yada hemen hemen hepsi okuma - yazma bilmemektedir. Bu askerlerin radikalizmi, çoğu kez, sadece en gerici feodal ve burjuva düzenlerinin yıkılması isteğinden öteye gitmekte ve sosyal devrim düşüncesini hızla kabullenmektedirler.»³⁴

Bu durum, Batı'daki kent orta tabakasının şimdiki genel eğilimine de uygundur. «Geçmişte, kent orta tabakasının ekonomik tutumu, onları proletarya için bir bağlaştıktan ziyade yönetici sınıfın bir dayanağı yapıyorken; bugün, demokrasiyi, barış davasını ve radikal sosyal iyileştirmeleri savunarak, devlet - tekel sermayesine karşı giderek artan bir şekilde mücadeleye giriyorlar.»³⁵

Böylelikle, az gelişmiş kapitalist ülkeler ordularında ilerici, yurtsever unsurlar ortaya çıkmakta, belirginleşmekte ve varlıklarını çeşitli yollarla duyurmaktadırlar.

Ordunun politik ve sosyal hayata nasıl bir yönelimle karışa-

çağını, uluslararası ve ulusal çaptaki güçler karşılaşmasının yanı sıra, ordunun içindeki ilerici ve gerici kanadların karşılaşması da belirler. Bu karşılaşmanın ilerici güçler yararına sonuçlanması, ülkede ilerici bir yönetimin, ulusal demokrasinin kurulmasına yol hazırlıyor.

Komünist ve İşçi partileri, böylesi bir yönelimi destekliyorlar. Onlara, daha ileriye gitmeleri için yardım etmektedirler.

Bu noktada, ulusal (yada devrimci) demokrasi üzerinde kısaca durmakta yarar vardır. Azgelişmiş ülkeler üzerine bir otorite olarak bilinen Sovyet bilim adamı Ulyanovsky, bu konuda şunları yazıyor :

«Ulusal yada devrimci demokrasi, Üçüncü Dünya ülkelerinde, ulusal sosyalizmin en ilerici Sol kanadıdır. Aslında, devrimci demokrasinin ulusal sosyalizm olarak kategorize edilmesi gerçekten kesin değildir, çünkü bu, ulusal tarihi gelişim yollarının seçkin ve ayrı tabiatı fetişist kavramlarının çerçevesini genişleten (aşan), bir eğilimi temsil eder. Ulusal demokrasi, bazı bilimsel sosyalizm görüşlerini kabul eder. Bunun köşetaşı, Üçüncü Dünya'da sınıf mücadelesinin kabullenilmesi ve çalışan halkın iktidarı ile sosyalizmin özdeşleştirilmesidir. Ulusal demokratlar, halkı hem iç, hem de dış gerici güçlere karşı mücadelede toplanmaya çağırarak, tutarlı bir anti - emperyalist politika izlerler. Belirli Marksist görüşlerin onaylanması ve bir ölçüde, bunların kişisel (tek tek) izah edilmesi, hiçbir şekilde, düşünce tarihindeki yeni bir fenomen değildir. Ancak daha önceleri bu süreç asla böylesine ileri gitmemiş, ulusal kurtuluş hareketi üzerinde semereli ve devrimcileştirici bir etki yapmamıştı. Ne de, ulusal kurtuluş hareketinin temel gelişim eğilimlerini bu ölçüde biçimlendirmemişti.» ³⁶

Ulusal demokrasinin yönetim kademelerinin bir özelliği, bunların «sosyal sınıflardan bir ölçüde yalıtılmışlıklarıdır. Ne özel bir sınıfa ayrılmazcasına bağlıdırlar, ne de özgül bir sosyal güce tabidirler.» ³⁷. Elbetteki devrimci demokratlar, «sınıflar - dışı yada sınıflar - üstü bir kuvvet değildir; belirli sınıfların çıkarlarını ifade ederler. Fakat, içinde birşey yaptıkları toplum bir geçiş toplumu niteliği taşımaktadır; bu insanların dünya görüşleri bir gelişmeye uğrayabilir...» ³⁸

Öte yandan, ulusal demokrasinin sağ kanadı ve bununla bağlı olan işbirlikçi burjuvazi, büyük memurlar, din adamları, vb. yani bütün «gerici güçler, ulusal kurtuluş devrimini engellemeye ve onu geriletmeye can atarlar, her türlü manevraya baş vururlar...» ³⁹. Bu durumda, bazı yeni olgular ortaya çıkar, bazı olgular da yeni bir görünüm kazanır.

Önce, zaten kararsız bir yapı taşıyan ara tabakaların bu özelliği belirgin, somut bir hale gelir ve çeşitli etkiler yaratır.

«Ara tabakalar, genç hükümler devletlerde, kapitalist memleketlerde olduklarından daha kararsız ve daha şekilsizdirler.»⁴⁰ Bu, onların bazı kesimlerinde ani dönüşlere yol açabilir. İleriki bir aşamada, bu unsurlar açıkça Sağ kanatta yer alabilirler. Öteki kesimler ise devrimci güçlere daha bir yakınlaşırlar.

Ayrıca bu durum, devrimci demokratların orduya daha fazla yaslanmaları sonucunu doğurabilir. «Ulusal - demokratik rejimler, ordunun ve idare aygıtının dışında, her hangi bir özgül sınıfın politik örgütünden büyük bir destek aramazlar.»⁴¹ Ve aynı şekilde, «örneğin Burma'daki gibi, ulusal - demokratik düzenin kurulmasından sonra, devlet aygıtının ardında olan temel güç ordudur.»⁴² Giderek bu, devletin askerileştirilmesine yada yarı - askeri bir karakter kazanmasına yol açabilir. Kitlelerden tümüyle kopmuş olan bir yönetimin uzun süre güçlü kalabilmesi ve özellikle emperyalizmin saldırılarına karşı direnmesi çok güçtür. Az gelişmiş ülkeler komünist ve işçi partileri, uluslararası devrimci hareket, bu konuda devrimci - demokratları uyarıyor. Ve bu uyarının etkili olabilmesi için dahi, devrimci Partinin güçlü olması gerekir. Aslında ordu içinde hangi eğilimin ağır basacağı, bir ölçüde, bu güce bağlıdır. «... her demokratikleşme perspektifi temelde kitle hareketinin genişliğine, sol örgütlerin ve herşeyden önce de Komünist Partisi'nin gücüne bağlıdır.»⁴³

O halde, «yurtsever askeri çevrelerin; ilerici dönüşümleri ancak ve ancak halkın desteği ile, sol güçler ve diğer yurtsever güçlerle ittifak kurarak gerçekleştirebilecekleri» açıktır. «Soylu niyetleri ne olursa olsun, subayların bu güçlerden kopuk, tecrit olmuş eylemlerinin başarı kazanma şansı yoktur.»⁴⁴

4. Devrimcilerin Ordu Karşısında Tavrı

Teknolojinin gelişiminin devasa ölçüler almış olduğu çağımızda, çağdaş teknoloji ile donatılmış olan bir güce, yani orduya aldırılmazlık edilemez.

Ordu'nun sayısal ve vurucu gücünün artması, ulaşım ağının genişlemesi, ikmal kaynaklarının belirli ellerde bulunması, vb. gibi nedenlerden ötürü, tek başına sürdürülmesi «düşünülen» barikat savaşlarının geçersizliğini Engels daha 19. yüzyılın sonlarında belirtmişti. Kaldı ki, yine Engels'in de belirttiği üzere, «...sokak çatışmalarının klasik çağında bile, barikatın maddi olmaktan çok manevi bir etkisi vardı.»⁴⁵

Aradan geçen zaman bu tezi daha da sağlamlaştırmıştır :

«Karşı-durmaya kararlı yekpare silahlı güçler (ordu - CA) karşısında, devrimin zafere ulaşması genel kural olarak olanaksızdır»⁴⁶

Buna göre, devrimci unsurların ordu ile doğru bağlantılar kurmaları, ordu içindeki çalışmaya gereken önemi vermeleri ve, ordu üzerine ortaya atılan Sağ ve «Sol» görüşlerle savaşmaları zorunludur.

Lenin, ünlü makalesi **Moskova Ayaklanmasının Dersleri**'nde askerlerin devrime karşı ilgisiz kalmayacağını şöyle ifade etmişti: «... askeri birliklerin tereddüt göstermesi, ki bu her gerçek halk hareketi içinde kaçınılmaz bir olaydır, devrimci mücadelenin şiddetlendiği her zaman askeri birlikler için gerçek bir mücadeleye yol açar.»⁴⁷ Ve ekliyordu: «(Askeri) birlikler tarafsız kalmaz, asla kalmamıştır ve asla kalmayacaktır.»⁴⁸

Bu elbetteki, bir kenarda oturup ordunun devrim safına kaymasını beklemek anlamına gelmez. «Tavsiye edeceğimiz şey, pasiflik, askeri birliklerin 'tarafımıza geçmesi' gerçekleşinceye kadar beklemek değildir»⁴⁹. Yapılacak şey, ordu içinde geniş bir ideolojik ve örgütsel çalışmanın yollarını araştırmaktır. 1917 Ekim Devrimi, Bolşeviklerin ordu içinde ısrarla çalışmalarının sonucu, görece daha kansız olabilmiştir.

Ordu içinde devrimci fikirlerin yaygınlık kazanması, devrim için askeri bakımdan ikili bir önem taşır. Bir yandan, gerici güçlerin devrim karşısında orduyu bir bütün olarak kullanabilmeleri olanağı kaybolur ve devrimin başarıya ulaşması olanakları artar. Öte yandan, geleceğin ordusu, bu ordudan çıkacaktır. «Devrimci ordunun birlikleri ordunun kendisi içinden çıkıyor»⁵⁰.

Devrimciler ordu sorununa yaklaşırken, Sağ ve «Sol» görüşleri de bertaraf etmek zorunluluğunu duyuyorlar.

Ordu ile ilgili Sağ konsepsiyonlar, genellikle, ordunun bir bütün olarak «devrimci» bir güç olduğunu, hatta devrime «öncülük» etmesinin «gereğini» dile getiriyor. Bu gibi görüşler, orduyu sınıflar-dışı ve sınıflar-üstü bir güç olarak değerlendiriyor. Bu görüşlerin (Türkiye'de) eski «MDD» çevresinde çok yaygın olduğu hatırlanabilir. Kıvılcımcılar da aynı batağın içindedirler. «Türkiye'de ordu meselesi başkadır, genel olarak devlet ve ordu meselesi başka...» diyen Kıvılcımlı, 12 Mart sonrasında «haydi hayırlısı» diye el-oğuşturana kişidir.

«Sol» konsepsiyonlar ise, sözcülerini, Maocu ve öteki anarşist, yarı-anarşist gruplarda buluyor. Bunlar da, orduyu bir bütün olarak değerlendiriyor ve Ordudaki çalışmayı tümünden küçümsüyorlar. «Orduda politik propagandanın değerinin küçümsenmesi ve ona, politikaya yabancı bir güç olarak muamele edilmesi eğilimi, ulusal kurtuluş hareketi liderlerinin giderek daha sık işaret ettikleri gibi, ulusal bir devrim için üzücü sonuçlar verebilir.»⁵¹

Hemen görülebileceği gibi, hem Sağ, hem de «Sol» konseptsoyanlar (başka yerlerde yaptıklarının aynı davranarak) soruna dialektik bir tarzda değil, mekanik ve eklektik bir tarzda «yaklaşıyorlar.» Bu görüşler açığa çıkarılıp yıkılmadan, mücadelenin sağlam bir raya oturması sözkonusu olamaz.

-
- 1 Bkz. Engels, **Anti-Dühring**, Kitap 2, s. 52. Pasaj, **Tarihte Zorun Rolü**'nden alınmıştır. s. 53.
  - 2 Engels, **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni**, s. 232.
  - 3 Engels, **Anti-Dühring**, K. 2, s. 52-53. Pasaj, **Tarihte Zorun Rolü**'nden alınmıştır. s. 54.
  - 4 Engels, **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni**.
  - 5 Engels, **Age**. s. 239.
  - 6 Engels, **Anti-Dühring**, K. 2, s. 39. Pasaj, **Tarihte Zorun Rolü**'nden alınmıştır, s. 40.
  - 7 **SBKP 24. Kongresi**, s. 98.
  - 8 L. Brejnev, **Ölümsüz Kahramanlık**.
  - 9 Orgeneral V. Yaruzelski, «Sosyalist Toplumda Ordunun Sınıfsal Rolü».
  - 10 **SBKP 24. Kongresi**, s. 98.
  - 11 **SBKP 24. Kongresi**, s. 98.
  - 12 Sosyalist ülkelerde ordunun yeri ve rolüyle ilgili olan bu bölümde, Orgeneral V. Yaruzelski'nin adı geçen incelemesinden yararlanılmıştır.
  - 13 Engels, **Anti-Dühring**, K. 2, s. 36. Pasaj, **Tarihte Zorun Rolü**'nden alınmıştır, s. 37.
  - 14 T. Veblen, **Ticari Girişim Kuramı**, s. 391-93.
  - 15 Fernard Chatel, «Fransız Ordusu'ndaki Buhran: Garnizonlardaki Dertler», **Morning Star** gazetesi, 29.1.1975.
  - 16 Gerçekten de, silah yarışı emperyalistler tarafından hala sürdürülmeye çalışılıyor. Bütün dünyada, 1962'de 120 milyar dolar olan silahlanma giderleri, 1968'de yaklaşık 200 milyar dolara fırlamıştır. 1969 sonlarına doğru yayınlanan **Silahlanma ve Silahsızlanma Yılığ**'ına göre, NATO ülkelerinin 1968'deki askeri harcamaları, Varşova Anlaşması ülkelerinin üç katıdır.
  - 17 1969 Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Moskova Toplantısı **Ana Belgesi**. Karş.: «**Zirve Konferansı**» s. 60.
  - 18 **Age**.
  - 19 **Age**. Karş.: «**Zirve Konferansı**», s. 62.
  - 20 **Marx, Louis Bonaparte'in 18. Brumaire'i**, s. 132.
  - 21 F. Chatel, Agy., **Morning Star**, 29.1.1974
  - 22 Lenin, **Toplu Eserler**, C. 23, s. 80.
  - 23 K. Ivanov, **Leninizm ve SSCB Dış Politikası**.
  - 24 Örneğin, bkz.: F. Chatel, Agy., **Morning Star**.
  - 25 Zhukov, Delyusin, İskenderov, Stepanov, **Üçüncü Dünya**, s. 194-5.
  - 26 **Age**. s. 199.
  - 27 **Marx, Louis Bonaparte'in 18. Brumaire'i**, s. 128.
  - 28 **World Marxist Review** dergisinin düzenlediği, «Gelişmekte Olan Ülkelerle Askerlerin Siyasal Rolü» konulu tartışmalı toplantıda konuşan SSCB, Tarih Bilimleri Doktoru R. Sevortian'ın konuşmasından. (Bundan böyle,

- bu toplantı kısaca «Tartışma» olarak anılacak). zikr. **ÜRÜN**, S. 8, s. 78 — biz çizdik.
- 29 Marx, **Louis Bonaparte'in 18. Brumaire'i**, s. 130.
- 30 «Tartışma», **World Marxist Review**; zikr. **ÜRÜN**, S. 8, s. 72.
- 31 zikr. H. Ülman, «Türk Ulusal Savunması Üzerine Düşünceler», **SBF Dergisi**, C. 21, No. 4, s. 224.
- 32 **Age**.
- 33 zikr. Lieuwen, **Latin Amerika'da Ordu ve Politika**, s. 237.
- 34 **World Marxist Review**, «Tartışma»; zikr. **ÜRÜN**, S. 8, s. 73.
- 35 Zagladin, vd. **Dünya Komünist Hareketi**, s. 261.
- 36 Ulyanovsky, **Sosyalizm ve Yeni Bağımsız Uluslar**, s. 190.
- 37 **Age**, s. 128.
- 38 Mirsky, «Milli Kurtuluş Devrimlerinin Meseleleri», **Az gelişmiş Ülkelerde Askeri Darbeler ve Demokrasi içinde**, s. 20.
- 39 **Age**, s. 29-30.
- 40 R. Abakov ve L. Stepanov, **Age** içinde, s. 35.
- 41 Ulyanovsky, **Age**, s. 128.
- 42 **Age**, s. 98.
- 43 A. Khachadoor, **World Marxist Review**, Tartışma; zikr. **ÜRÜN**, S. 8, s. 81.
- 44 **Age**, s. 76.
- 45 Engels, Karl Marx'ın **Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, 1848-50** adlı eserine **Önsöz**.
- 46 A. Khachadoor, **Age**; zikr. **ÜRÜN**, S. 8, s. 86.
- 47 Lenin, «Moskova Ayaklanmasının Dersleri», **Kitle içinde Parti Çalışması içinde**, s. 36.
- 48 Lenin, **Toplu Eserler**, C. 9, s. 264.
- 49 Lenin «Moskova Ayaklanmasının Dersleri», **Age**, s. 38.
- 50 Lenin «Devrimci Hükümet ve Devrimci Ordu», **Toplu Eserler**, C. 8, s. 363.
- 51 Zhukov, vd., **Age**, s. 198.

Kadınların Sesi

KADINLARIN yüzyıllardır kaybettikleri Eşitlik ve Özgürlüklerine kavuşmaları, Bağımsızlık, Barış Demokrasi ve Toplumsal ilerleme yolunda

KADINLARIN SESİ

İlerici Kadınlar Derneği Yayın Organı

Aylık : 1,5 TL.

Emniyet mah. Taşkent sok. 13-B

Çeliktepe 4. Levent
İSTANBUL

SBKP 25. kongresinin ardından (*)

LEONİD BREJNEV'İN 25. SBKP KONGRESİNDEKİ KAPANIŞ SÖZÜ :

Bugün 25. SBKP kongresinde kapanış demecini veren SBKP MK Genel Sekreteri Leonid Brejnev şunları söyledi:

«Delege yoldaşlar!

Parti Merkez Komitesinin faaliyet raporu tartışmalarına bütün cumhuriyetlerin temsilcileri katıldılar - MK sekreterleri bölge komiteleri sekreterleri, işçiler, kolhozcular, bizim aydınlarımız. Partinin iç ve dış politikasının geniş bir sorun çevresi görüşülüp tartışıldı. Seçeceğimiz yeni MK kadrosunun burada ortaya atılan savı ve mütalaları dikkatle inceleyeceğinden ve kendi işini de göz önünde bulunduracağından kuşkumuz yoktur.

Şimdi ise, tartışmaların genel yönü söz konusu olurken, bençe en önemli olan üç anı tefrik etmemiz gerekiyor.

Herşeyden önce büyük bir memnunlukla, bu kürsüden konuşmuş olan bütün kongre delegeleri oybirliği ile Merkez Komitesinin politik çizgisini ve pratik faaliyetini onayladılar.

Aynı zamanda gelecekte takip edeceğimiz ve Merkez Komitesinde belirtilmiş olan yolumuz da tam anlamı ile desteklenip kabul edildi.

Demek oluyor ki yoldaşlar, bizim şu kadar milyon üyeye varan ve arzusunu hepimizin burada ilettiğimiz partimiz, 25. kongresine pekiştirilmiş, ideolojik ve politik bakımdan bütünleşmiş olarak katılmıştır.

Tartışmaların olağanüstü konstrüktif, (yapıcı) iş ciddiyetini taşıyan ve ilkelere sadık karakterini özellikle belirtmeden geçemem.

Geçmiş beş yıllık plan döneminin ciddi tahlili, parti ve ülkenin hali ve istikbal hakkındaki düşünceler, gelişmemizle ilgili birçok sorunlarda yapılan, derinden derine düşünülmüş, ilginç teklifler, kendi faaliyetine özeleştirel ve titiz bir gözle bakılması, işte burada dinlediğimiz demeçlerin başlıca karakteristiği buydu diyebilirim.

Demek oluyor ki kongrede, bütün partide olduğu gibi, komünistlere layık, yapıcı, yetenekli bir çalışma stili hakimdi. Proleter

(*) Bu yazı; **Sovyetler Birliği Haberler Ajansı** - «TASS» ın 2940, 2941, 2943 ve 2944 No. lu bültenlerinin bir derlemesidir.

enternasyonalizm, halkların dostluğu, barış için mücadeleleri hakkında söylenen sözler oybirliği ile, yüksek sesle, apaçık söylendi. Bu bizim politikamızdır ve biz bu politikadan bir adım olsa ayrılmayacağız.

Konuşmacıların muazzam nikbinliği (iyimserliği), söylediklerinden emin, hedefe yönelik edalarına işaret etmeden geçmem. Bu, davamızın başarısına sarsılmaz bir güvendir. Bu, planlarımızın gerçekçi oluşlarının sonucudur, partinin kolektif dimağı ile hedef tayin ederken, kendi önüne ve bütün ülkemiz önüne belirli sorunlar ve görevler dikerken, bu hedeflere ulaşılacağı, bu görevlerin yerine getirileceği anlamına geldiğinin anlayışıdır.

Faaliyet raporumuza üstün değer vermiş olan bütün yoldaşlara minnettarım. Bizim MK politbüromuz hakkında bu kürsüden çok iyi sözler söylenmiştir, bizim yabancı ülkelere gelen konuklarımız, benim de hakkımda iyi sözler söylediler.

Ama biz, elde edilen başarıları, kolektif çalışmanın sonucu olarak kabul etsek daha doğru olacak, bunlar gerek yönetici parti organlarının, gerekse bütün parti komiteleri ve organizasyonlarının ortak gayretlerinin sonucudur.

Biz, elde edilmiş olanlara gerekli saygı gösterirken, dikkatimizi henüz mevcut olan kusurlarımız üzerinde toplasak, henüz çözümlenmemiş sorunlara eğilsek, doğru, Lenin gibi davranmış oluruz.

Sanırım ki kongre delegeleri, davayı bu yönden ele almamız, komünistlerin politik faaliyetleri ve yapıcı enerjilerinin arttığını, bütün halkımızın da enerji artışını en iyi bir şekilde teşvik edecektir.

İzninizle burada sözlerimi bitireyim. Zannımca MK faaliyet raporu ile ilgili tartışmaların karakteri ve muhtevası beni daha uzun bir kapanış demecinden kurtarıyor.»

25. Kongre SBKP M.K.'nin faaliyetini onayladı

L. Brejnev'in bu konuşmasından sonra 25. Kongre, SBKP MK'nin faaliyetini onaylayan şu kararı aldı :

«SBKP MK Genel Sekreteri yoldaş L. İ. Brejnev'in raporunu dinledikten ve görüştüğünden sonra (SBKP MK'nin faaliyet raporu ile partinin iç ve dış politika alanındaki olağan görevleri) Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 25. kongresi aşağıdaki kararı almıştır :

1 — Parti Merkez Komitesinin politik çizgisini ve pratik faaliyetini tümü ile ve tamamı ile onaylıyor.

2 — SBKP MK faaliyet raporu onaylanıyor ve bütün parti organizasyonlarına, kendi çalışmalarında yoldaş L. İ. Brejnev ta-

rafından SBKP Merkez Komitesinin faaliyet raporunda ileri sürülmüş olan bütün hüküm ve görevlerinin yerine getirilmesi konusunda gerekli direktifin verilmesine karar veriliyor.

ONUNCU BEŞYILLIK PLAN DÖNEMİNDE SOVYET EKONOMİSİ: SSCB BAKANLAR KURULU BAŞKANI ALEKSEY KOSİĞİN'İN 25. KONGREYE SUNDUĞU RAPORUN KISA ÖZETİ

Moskova'da düzenlenen olağan 25. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Kongresinde SSCB Bakanlar Kurulu Başkanı Aleksey Kosigin, «1976 - 1980 yılları için SSCB milli ekonomisi gelişmesinin başlıca yönleri» başlıklı raporu sunmuştur.

Sanayii üretiminin kesin artışı, sermaye yatırımları, devletin halk refahının yükseltilmesi yolunda alınan yeni yeni tedbirler bakımından dokuzuncu beşyillik plan dönemi, ülke tarihinde en mükemmel dönem sayılır. Dokuzuncu beşyillik plan dönemindeki milli hasılanın genel hacmi sekizinci döneme kıyasla % 34 oranında fazla olmuştur ve bunun % 80'den fazlası doğrudan doğruya milli refah amaçları ile harcanmıştır.

SBKP'nin 24. kongresinde saptanan programın başlıca sonuçlarını nitelendirirken, Aleksey Kosigin aşağıdaki verileri açıkladı. İşçilerin ve memurların ortalama aylık gelirleri % 20'lik bir artış gösteriyor. Kolhozcuların emekleri karşılığında aldıkları ücret % 25 artmıştır. İşçi, memur, kolhozcu ve savunma işlerinde çalışanların ihtiyarlık ve sakatlanma emeklilik maaşı arttı, öğrenci bursları arttı ve bunun yanı sıra birçok başka tedbirler alındı. Devlet perakende fiyatları istikrarlı kalırken, perakende mal cirosu özellikle besin maddeleri ile sanayii mallar cirosu % 36'lık bir artış göstermektedir. 1971 - 1975 yıllarında 11 milyon apartman dairesi ve müstakil ev yapıldı ve yeni inşa edilen mesken sahası 544 milyon metre karelik bir saha kapladı. Bunun sayesinde 56 milyon sovyet vatandaşına daha iyi yaşama şartları sağlandı.

Aleksey Kosigin, bundan sonra malzeme üretimi alanında beşyillik plan dönemindeki sonuçlar üzerinde durdu. Sanayii üretiminin, toplam olarak artışı 1975 yılında 1970 yılına kıyasla % 43 oranında artmıştır, bu da SBKP'nin 24. kongre direktiflerine tamamen uymaktadır. Ağır sanayiinin üretim verimliliği ile ilgili görevler yerine fazlalıkla getirilmiştir.

Raporda ayrıca, geçmiş beşyillik plan döneminde halk tüketim mallarını üreten sanayii alanlarına özel bir önem verilmiştir. Tüketim mallarının üretimi topyekün % 37 oranında artmış bulunmaktadır, günlük hayatta kültürel mallar üretimi ve ev donatımından olan malların üretimi 1,6 kat artmıştır.

Şu geçen beşyılık plan döneminde parti tarafından hazırlanan uzun vâdeli karmaşık tarım geliştirme programı da azimle hayata geçiriliyordu. Tarımda malzeme - teknik, gitgide güç kazanıyor, toprakların mükemmelleştirilmesi alanında büyük işler başlanıyor, tarım üretiminin ihtisaslaşması daha derin kökler salıyor. Bunlar sayesinde, son beşyılık plan döneminde olağanüstü hava şartlarına rağmen tarımsal üretim hacmi, sekizinci plan dönemine kıyasla % 13 oranında arttı. Yıllık ortalama hububat rekoltesi 14 milyon tonluk bir artış kaydediyor.

Onuncu beşyılık plan döneminin başlıca görevlerinden biri, toplumsal üretimin orantılı ve dinamik gelişmesi ile etkililiğinin artışı temelinde önerilen halkın maddi ve kültürel yaşam düzeyinin artışı öngören Komünist Partisinin çizdiği yoldan yürünmesi ve bu cümleden bilimsel - teknik ilerlemeye hız verilmesi, çalışma randımanının artışı, milli ekonominin her alanında iş niteliğinin imkân nisbetinde artışının sağlanmasıdır.

Aleksey Kosigin, onuncu beşyılık planın bütün özünü partinin hazırladığı kısa ama, herşeyi kapsayan bir formülle ifade etmiştir: ekonomi ve halk refahının bundan böyle daha da arttırılması uğrunda kalite ve üstün verimliliği hedef tutan yeni bir beşyılık plan dönemi.

Aleksey Kosigin 1976 - 1980 yılları için önerilen geniş bir sosyal gelişme ve halk hayat düzeyinin yükseltilmesine yöneltilmiş programı açıkladı. İşçi ve memurların ortalama ücretleri % 16 - 18 oranında artacaktır. Kolhozcuların toplumsal ekonomiden sağladıkları gelirleri % 24 - 27 oranında artacak. Toplumsal tüketim fonundan ayrılan ödemeler ve para yardımları % 28 - 30 oranında artacaktır. Gelirlerin gerçek olarak sağlanması, başlıca tüketim mallarının sabit perakende fiyatları ve çeşitli mal tiplerinde fiyat indirimleri ile garanti altına alınmıştır. Ülkede kitle halinde mesken inşaatı devam edecektir. Beş yılda 545 - 550 milyon metre karelik mesken sahası oturulmaya hazır bir hale getirilecek.

Milli hasıla % 24 - 28 oranında artacak, sanayii üretim % 35 - 39, tarım üretimi de % 14 - 17 oranında. Yeni beşyılık plan döneminde milli ekonominin en önemli kollarında üretimin kesin artışı, geçmiş beşyılık plan dönemlerine kıyasla çok daha büyük olacaktır. Ağır sanayii üretimi % 38 - 42 oranında artmış olacak.

Ağır sanayideki artışın bütün diğer sanayi kollarını geçmesi, halk tüketim mallarının her imkânla arttırılmasına karşı ilginin zayıfladığı anlamına asla gelmez. Bu yeni dönemde sanayi bu malların üretilmesini 43 - 46 milyar ruble fazlası için arttırmış olacak, oysa ki dokuzuncu beşyılık plan döneminde bu artış sadece 39 milyar rubleye ulaştı.

Onuncu beşyılık planının en karakteristik çizgilerinden biri,

sovyet milli ekonomisinin uluslararası iş bölümüne içten içe bağlanması olacaktır, dış ekonomi işbirliği bundan böyle de uzun vâdeli bir temele oturtulmuştur.

Aleksey Kosigin, bütün toplumsal üretimin artış ölçüsüne göre, onuncu beşyillik plan dönemi, geçmiş dönemlerden herhangi birini kat kat aşmış olacaktır, diye belirtti.

SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİ'NİN 25. KONGRE BİLDİRİSİ

Moskova, 1 Mart. TASS. «Emperyalizm ve gericiliğin tutsaklarına özgürlük» başlıklı SBKP'nin 25. Kongre bildirisinde şunlar denilmektedir :

SBKP'sinin 25. Kongresi, sovyet komünistlerinin bütün sovyet halkının arzusunu ifade ederken, emperyalizm ve gericilikle mücadele eden bütün savaşımlarla ve herşeyden önce faşist saldırısı kurbanları olanlar, toplama kamplarında ve zindanlarda ıstırap çekenler işkence görenlerle kardeşçe, yıkılmaz beraberliğini ve onlarla dayanışma içinde olduğunu resmen bildiriyor. Katlandıkları insanlık dışı eziyet, emekçilerin yararına, barış ve demokrasi ilkelerinin zaferi, milli bağımsızlık ve sosyalizm uğruna açılan asil mücadeleye kahramanca katılmaları için sınıfsal bir intikamdır.

Dünya kamuoyunun en geniş çevrelerinin öfkeli protestolarına rağmen, Şili'deki faşist cuntası, hak ve hukukun bütün kurallarını ayaklar altına alarak, Şili halkının kahraman oğlunu, uluslararası komünist harekâtının tanınmış liderlerinden, Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri Louis Corvalan'ı hala hapiste çürütmeğe devam ediyor.

Kongre kesinlikle ve azimle şunları talep ediyor: Louis Corvalan'a, Şili Komünist Partisi liderleri H. Kademartori, H. Montes'e, Sosyalist Partisi liderleri E. Ponse ve K. Lorke, Halk Birliğinin diğer liderlerine, faşist rejiminin binlerce tutuklularına, komünistlere, sosyalistlere, bütün yurtseverlere ve demokratlara özgürlük!

Uruguay'da ilerici güçlerin kovuşturulması dalgası, yeni baştan Uruguay iktidarınca kaldırılıp ülkeyi çalkalandırıyor. Talep ediyoruz: Uruguay Komünist Partisi MK sekreterleri Temperes, H. L. Massere'e, bütün Uruguay komünistlerine, Uruguay geniş Cephe Örgütü başkanı L. Sereni ve başka demokratlara özgürlük!

Paraguay Komünist Partisi başkanı Antonio Maydana, 18 yıldan beri zindanda çürütülüyor. Bütün ülkede en şirret askerî dikta milleti tir tir titretiyor. Antonio Maydana'ya özgürlük! Paraguay Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri M. A. So-

ler'e, yüzlerce başka Paraguay yurtseverine özgürlük!

Guatemala'da son yıllarda, Guatemala İşçi Partisi Genel Sekreterleri Alvarado Monson ve U. Alvarado Arelyano son yıllarda hüküm süren dehşet verici katliama kurban gittiler. Brezilya'da hapise atılan Komünist Partisi ve demokratik muhalefet liderleri birbirinin ardından ortalıktan kayboluyorlar. Arjantin'de Komünist Partisi ve başka ilerici örgütler gerici güçlerin sistematik terörüne maruz kalıyorlar. Haiti'de de terör bitmek bilmiyor.

Kongre bütün bu saldırılara karşı kesinlikle ve azimle protestosunu bildiriyor ve bunlara son verilmesini talep ediyor!

Afrika'nın Milli Kurtuluş Hareketinin ünlü liderleri emperyalist ajanlarının kurbanı oldular: Gine - Bisau ve Yeşil Burun adaları dahil Afrika Bağımsızlık Partisi genel sekreteri Amilcar Cabral ile Mozambik Milli Kurtuluş Cephesi başkanı Eduardo Mondlane.

Güney Afrika Cumhuriyeti, Namibia ve Zimbabve halkları üstüne ırkçıların hâkimiyet kurmaları, insanlık vicdanına ağır bir meydan okunmasıdır. Zindancıların insanlık dışı davranışları sonucu olarak Bram Fişer hayatını kaybetti, bu mükemmel hümanist, ırkçılık ve sosyal adaletsizliğe karşı boyun eğmesini bilmeyen savaşçı da böylece katlolundu. Güney Afrika Komünist Partisinin diğer tutukluları çok ağır şartlar altında bulunmaktadır. Bu Komünist Partisi, Afrika kıtasının en eski komünist partisidir. Yuh, ırkçılara, yordakçılara yuh! Afrika Güneyindeki Milli Kurtuluş Harekâtına bütün katılanlara özgürlük!

Endonezya'da binlerce komünist imha edildi. Hapishanelerde, toplama kamplarında bugün de onbinlerce siyasi tutuklu çürümektedir. Endonezya'nın bütün yurtseverlerine, bütün komünistlerine özgürlük!

İsrail'in işgal ettiği Filistin topraklarında saldırıya karşı savaşımları tutuklayıp gözaltında bulunduruyorlar, oysa ki bu insanlar halkının kendine ait, bağımsız bir devlete sahip olma kutsal hakkını savunuyordu.

İspanya'da eskisi gibi yüzlerce politik tutukluya, komünist, sosyalist ve başka demokratlara yasal özgürlük hakları verilmiyor. Kongre, İspanya halkının haklı ve adaletli davasını savunanları destekliyor.

Kongre, halkların barış ve güvenliğinin en korkusuz savunucuları, emekçi olan insanların yararı, insanlığın daha iyi geleceği için fedakârca mücadele eden komünistlerin koğuşturulmasını ve ayırımıcı muamele görmesini şiddetle ayıptıyor. Kongre devrimci kurtuluş harekâtının fikir uğruna işkence çekenlerine ve kahramanlarına kardeşçe selâmlarını gönderir.

SBKP'nin 25. Kongresi, SBKP MK Genel Sekreteri yoldaş L. İ.

Brejnev'in raporu sırasında ileri sürdüğü teklifi destekler ve onaylar: bu teklife göre Moskova'da, sovyet komünistlerin proleter enternasyonalizmin ulu davasına değişmez sadakatı simgesi olarak, düşman elinden kurtulamayan, uluslararası komünist, işçi ve milli kurtuluş hareketi kahramanları, halk mutluluğu uğruna fedakârca savaşanları anmak için büyük bir anıt dikilecektir.

Kahraman bolşevikler partisinin, başka ülkelerin devrimciler soylarının canlı örneğinden biliyoruz: tarih gidişatını terörle durdurma teşebbüsleri peşinen başarısızlığa mahkûmdur.

Kongre, bütün dünya komünistleri, bütün ülkelerin emekçilerini, toplumsal ve politik örgütleri terör ve saldırılara son verilmesi uğruna, ilerleme, demokrasi ve sosyalizmin avargardı olan güçlere karşı, gericiliğin bütün tutsaklarının kurtuluşu için sürdürülen mücadeleye daha aktif katılmasına, buna hız verilmesine dâvet ediyor.

SBKP, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri halkları ileride de, azimle ve yoldan sapmadan ulu ve asil amaçlar uğruna açılan mücadelede cenk arkadaşları ile gerçek dayanışma gibi Leninci geleneklerini izleyecek ve her zaman proleter enternasyonalizm davasına sadık kalacaktır.

ALEKSEY KOSİĞİN - SSCB'NİN KAPİTALİST ÜLKELERLE EKONOMİK YARIŞMASI VE KAPİTALİST SİSTEMİN KRİZİ HAKKINDA

Sona ermiş bulunan bu son beşyillik plan döneminde, Sovyetler Birliği gelişmiş kapitalist ülkelerle ekonomik yarışmada bir hayli ileri puan kazanmıştır. Bizde sanayii üretim yılda % 7,4 oranında arttığı halde, örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde ve Ortak Pazar ülkelerinde bu artış yalnız % 1,2 oranındadır. Bu eğilim bir konjonktür karakterini taşıyor. Keza, uzunca bir süre içinde, 1950 yılından 1975 yılına kadar sanayii üretimin yıllık artış ortalaması gerek Sovyetler Birliğinde, gerekse başka Sosyalist Dostluk Birliği SEV üyesi olan ülkelerde gelişmiş kapitalist ülkelere kıyasla 2 kattan fazla idi, bu artış tempoları % 9,6'ya karşı % 4,6 idi.

Bunun sonucu olarak, daha dokuzuncu beşyillik plan döneminden önce, biz herhangi başka ülkeden çok daha fazla font demiri, demir, manganez ve krom cevheri, kömür ve kok kömürü, çimento, sud kostik ve fosfat ham maddeleri, traktör, televizyon cihazları ve elektrikli lokomotif, pamuk, yün, keten ve birkaç başka üretim türünü çıkartmağa başladık, geçmiş beşyillik planda ise bu maddeler arasında bir de çelik, petrol, kimyevî gübre de yer almıştır.

Kapitalist dünya 1974 yılının ikinci yarısından bu yana derin bir ekonomik krizin içinde bulunmaktadır. Ama bu, kapitalist sistemin uzvi hastalığıdır ve bu hastalıklı durum ayrıca ekonominin askerî amaçlara göre düzenlenmesi ve askerî harcamaların artışı ile büsbütün müzminleşmektedir, buna bir de şiddetli enflasyon, döviz - finansman mekanizmasının bozukluğu, kapitalist dövizlere karşı güvenin yıkılması ekleniyor. Ayrıca, gerek strüktürel gerek enerjetik krizler bu durumun vehametini arttırıyor. Kapitalist ülkelerde bir de işsizlik yüksek bir düzeye vardı, emekçilerin kendi hakları için mücadelesi şiddetlendi.

Gitgide keskinleşen iç gelişmeler ve bu gelişmelerin doğurdukları güvensizlik ortamında, Batıda, hiç kimse kapitalist dünyanın ekonomisini ileride nelerin beklediğini söyleyemiyor. Her ne olursa olsun, resmi tahminlerin çoğunda fazla iyimserlik görülmüyor. Burjuva ekonomi bilim temsilcilerinin de bugünkü zorlukları karşısında kapitalist sistemin toplamında gizlenen kusurlar, cari gelişme sorunları ile baş edememezlik üzerinde ciddi ciddi düşünmeğe başlamaları ilgi çekiyor, üstelik te sosyal ve ekonomik ilerlemenin gerektirdiği şartlara da cevap bulunamıyor, oysa ki 20. yüzyılın son çeyrek asırlık süresi, bütün dünya önünde bu sorunları sürmektedir.

ALEKSEY KOSİĞİN - SSCB'NİN YABANCI ÜLKELERLE YAPTIĞI EKONOMİK İŞBİRLİĞİ HAKKINDA

Onuncu beşyillik plan döneminin karakteristik çizgilerinden biri, milli ekonomimizin uluslararası iş bölümüne çok daha esaslı bir şekilde katılması, dış ekonomik işbirliğimizin uzun vâdeli bir temele oturtulmasına bundan böyle de devam edilmesi olacaktır. Bunun için dış ekonomi ilişkilerimizin etkinliğinin artışı da önemli görevlerimizden biri oluyor. Bu görevi yerine getirmek için, ülkemizin ihraç potansiyelimizi gerek geleneksel malların hesabına, gerekse üretimin yeni yeni türlerinin ihracı hesabına planlı bir biçimde genişletmeğe azimliyiz. Sovyet ekonomisinin bunu gerçekleştirmek için çok büyük imkânları vardır ve bütün bakanlıklar ve devlet idareleri bu çok büyük sorumluluk taşıyan görevi devlet yararına ele almalı, sistematik olarak üretim artışı için tedbirler almalı, ihraç edilecek ürünlerin rekabete dayanabilecek kalitede olması için elinden gelen tedbirleri almalıdır. Dış ticaret milli ekonomimizin önemli bir kolu haline geldiği için, birçok yerde, ihracata yönelik özel üretimlerin organizasyonunun kurulması sorunu kendiliğinden doğmaktadır. Bunlarla dış pazarların spesifik ihtiyaçları karşılanabilmelidir. Aynı zamanda böyle bir tedbirle dış ticaretimi-

zin kârlı olması da arttırılacağı gibi, dış ticaretin bütün olarak milli ekonominin faydalı etkinliği de artacaktır.

İthalat alanında en önemli olan şey, ithalat gelişmesinin teknik ilerleme tempolarının hızlandırılmasına azami ölçüde yardımcı olması, sovyet insanların daha çeşitli mal türlerine olan ihtiyaçlarının daha geniş kapsamlı karşılanması, devlet planlamasında mevcut ekonomik stratejiye uymasındır. Bu yalnız merkez planlama ve dış ticaret organlarının sürekli olarak dikkati çekmekle yetinmeyip, dış ekonomi sorunlarının çözümlenmesinde genel ekonomi etkililiğinin kriterlerini göz önünde bulundurmak zorunda olan bütün diğer bakanlıklar ve devlet teşkilâtları bunun üzerine eğilmelidir.

Partimizin uluslararası işlerindeki çizgisine, bütün ülkelerle dış ekonomi ilişkilerimizin genişlemesi uymaktadır.

Biz ileride de sosyalist ülkelerle olan işbirliğinin gelişmesine ve güçlenmesine birinci derecede ilgi göstereceğiz. 20 yıl için planlanan sosyalist ekonomik entegrasyonun kompleksli programı ve çok taraflı entegrasyon tedbirleri kapsayan plan, ilk olarak SEV'in 1975 yılı yazında kabul edilmiştir ve bugün bizim işbirliğimiz için gittikçe fazla önem kazanıyor. Son derece önemli milli ekonomi problemlerimizi, ortak gayretlerimizle, sosyalist ülkelerin en yakın gelecekte hazırlanmasına girişecekleri belirli hedeflere yönelik uzun vâdeli işbirliği programları temeli üzerinde çözümlenmelidir. Çok önemli bir görev, üretimde kooperasyon ve ihtisaslaştırmadır. Bakanlıklar ve devlet idareleri buna çok büyük dikkatle sarılmalıdır.

Kardeş sosyalist ülkelerle olan ticaretimiz özel bir karakter taşır, istikrarlı ekonomik ilişkileri yansıtır ki, bunlar sosyalist kalkındırma ve karşılıklı işbirliği süreci sırasında doğmuştur. Sosyalist Dostluk Birliği üyesi olan ülkelerin dostlukları ve politik birliği ile sağlamlığı garantiye alınan bu ilişkiler, bütün kardeş ülkelerindeki milli ekonominin hızlı ve istikrarlı artışı için zaruri olan ham madde ve malzeme, donatım ve bilimsel - teknik tecrübenin sağlanılmasının öz kaynağıdır.

Sovyetler Birliği, gelişen ülkelerle olan işbirliğinin sağlam ve karşılıklı yararına olan iş bölümü karakterini taşımasını istiyor. Bu hedeflere son yıllarda birçok Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri ile aktolunan, uzun vâdeli perspektifli, ekonomik işbirliğini öngören anlaşmalar ve sözleşmeler uymaktadır. Gelişmekte olan ülkelerle işbirliğimizi demokratik ve adaletli esaslar üzerinde genişleteceğiz, bu ülkelerin ekonomik bağımsızlıklarının güçlenmesine yardımcı olacağız.

Uluslararası gerginliğin yumuşaması ortamında, gelişmiş kapitalist ülkelerle olan ekonomik ilişkilerimiz yeni nitelikler ka-

zaniyor, bu ilişkiler Avrupa Kıtası Güvenlik ve İşbirliği Konseyinin son anlaşmasında saptanmış olan ilkeler esasına dayanarak başarı ile genişleyebilir. Gerek bizim kendi ülkemizde, gerekse Batı ülkeleri sanayi teşebbüslerinin kurulmasında, Sovyet organizasyonlarının katılacakları büyük sanayi objelerin inşası konusunda büyük ölçülü anlaşmaların akdi pratiğine devam edilecektir. Özellikle yeni teşebbüslerin amortisman sürelerinin kısa olmasını öneren kompensasyon esasına dayanan işbirliği biçimleri, sanayi kooperasyonunun çeşitli şekilleri, ortak bilimsel araştırmalar ve projeleme - kontrüksiyon işleri çok perspektifli görünmektedir.

Elbette ki, işbirliğine içtenlikle gönüllü olan ve işbirliğinin gelişmesi için normal, eşit haklara dayanan şartların sağlanılmasını isteyen ülkelerle, ticari ve ekonomik ilişkilerimiz çok daha çabuk gelişecektir. Esasen yalnız bu halde gerçekten geniş ölçülü sağlam ekonomik ilişkiler mümkün olabilir ve bunlar bizim milli ekonomi planlarımızda da yansıyacaktır.

SOVYET KOMÜNİSTLERİ KONGRESİ

Vladimir SİMONOV

APN politik yorumcusu

«Üçüncü Dünya» için ne getirdi?

Yeni barış programı; milli kurtuluş hareket güçleri, gelişen ülkelerin milletleri çıkarınadır.

Sovyet barış programının ikinci solunumu açılmıştır. Uluslararası değeri ve takdiri gün geçtikçe artan 1971 yılı belgesi, Leonid Brejnev'in Sovyet komünistlerinin 25. Kongresinde okuduğu raporda doğal olarak uzatılmış oldu. Bu raporun bir bölümünde, sovyet dış politikasının yakın gelecekteki öncelikleri özet olarak bir formülde toplanmıştır. Özü bakımından bu barış uluslararası işbirliği, özgürlük ve halkların bağımsızlığı için mücadelelenin yeni programıdır.

Gelişen ülke bölgelerinde son beş yıllık plan döneminde kaydedilen değişimler gerçekten şaşırtıcıdır. Dünya haritasına, Portekiz sömürgelerinin kir lekeleri yerine, dört Afrika devleti kaydedilmiştir. Özgür Vietnam, özgür Laos, özgür Kamboçya Güney - Asya'da yeni yeni gelişme ufuklarını açıyorlar. Küba'nın ablukası kaldırılmıştır. Filistin Halk Kurtuluş Örgütü geri çevrilemez olarak milletin temsilcisi olarak tanınmış ve BMT'ne girebilmiştir. Nitekim, ırkçı ideoloji damgası siyonizme de vurulabildi.

SBKP'nin 25. Kongresi kürsüsünden bu hayli iyimser manzaraya bakarken, Leonid Brejnev daha çok yakın geçmişte sömürge ve yarı - sömürgeci başka bir şey olmayan devletlerin ciddi etkilerini gayet haklı olarak belirtti ve üstünde durdu. Bu devletler gittikçe daha sık olarak emperyalizmle başa baş savaşında zafer kazanıyor, bağımsızlıklarını sağlıyor, dünya ekonomik ilişkilerde eşitlik temin ediyor ve böylelikle halklarının gelişme düzeyini yükselttikçe yükseltiyorlar.

Bu yeni enerjinin, bu hamlelerin son beş yılda arttığını ve bu döneme isabet ettiklerini ne ile izah etmek mümkün? «Üçüncü Dünyanın» birçok politikacıları, bunun sadece bir rastlantı olmadığını iddia etmekte herhalde haklıdır. Milli kurtuluş hareketi ve sömürgeciliğin yok edilmesi sürecinin büyük başarıları ile, Leonid Brejnev'in bugün «gelişmekte olan devletlerde ve genellikle her yerde biz daima ilerleme, demokrasi ve milli bağımsızlıktan yanayız» olarak ifade ettiği Sovyet Komünist Partisinin dış politikası yolu arasında doğrudan doğruya, vasıtasız bir bağlantının mevcut olduğunu saptayan, değerlendirmelerini mübalağa olarak vasıflandırmak mümkün değildir.

Enerjinin iki misli ile

«Canım, gene mi milli bağımsızlık taraftarlığı!»; Bunu abartılmış bir can sıkıntısı ile ve daha da yapmacık bir küstahlıkla haykıran, Associated Press yorumcusudur. Batının kitle enformasyonu araçları bu günlerde SBKP'nin 25. Kongresinde «hiç bir yeniliğin mevcut olmamasından» dolayı hayal kırıklığına uğradıklarını saklamıyorlar. Başka bir deyimle beklenen yenilikler, milli kurtuluş güçlerine yardım gösterilmesi prensibinden sapılması idi. Oysa ki, tekelciler basınının, Moskovanın «Üçüncü Dünya» ile ilgili azimli, şaşmayan ve sarsılmayan dış politik rotası hakkında daha mükemmel bir komplimanda bulunamazdı.

Gene de yenilikler yok değil. Var, ama gittikçe gücü artan, sosyalist ve gelişmekte olan ülkeler cephesi hakkında, bu cephenin düşmanları tarafından hayal edilen bir yenilik değildir. Yenilik şudur ki, bugüne kadar çok milyonlara varan «Üçüncü Dünya» kitlelerinin saygı, takdir ve desteklemelerini kazanan aynı politika, iki misli bir enerji ile Sovyet Komünist Partisi tarafından güdülecek ve bu politika ile savaş kuvvetlerine gem vurmağa, halkların özgürlük, bağımsızlık ve toplumsal ilerleme haklarını sağlamağa çalışacaktır.

SBKP'nin 25. Kongresinde verilen bu teminat, Angola'daki olaylar fonunda özellikle inandırıcı oluyor. Afrika ülkesinin siperleri, milli kurtuluş taraftarları ile bu kurtuluşun düşmanları ara-

sında kesin bir sınır olmuşlardır. Şu kadar, şu kadar yıl önce Lizbon'a, Angola'ya vurulan kelepçeyi sıkıştırmağa yardım edenler saçılacak bir mantıkla bugün araçlardan yanadır. Güney Afrika Cumhuriyeti ırkçıları ile Mao'nun gizli ajanları tarafından. Moskova'ya gelince, Angola krizinde Moskova, son 15 yılda MPLA yurtseverleri ile birlikte bulunduğu yerde kalmıştır.

Bugünlerde Angola Halk Cumhuriyeti devlet başkanı A. Neto'nun açıkladığı gibi «Eylemimizin ister parti, ister devlet veya diplomatik eylemlerimizin hiç bir kolunda SSCB hiç bir şekilde herhangi baskı yapmış değildir.»

Ama bunun yerine Moskova'nın kendisi, Angola olayları genişletince SSCB'nin yumuşama ve destekleme politikası ile halkların bağımsızlık ve ilerleme uğruna mücadeleleri arasında bir çelişki sezme için can atan batılı çevrelerin en kaba baskılarına uğramıştır. Leonid Brejnev gayet haklı olarak 25. Kongre kürsüsünden bu hezimetle uğrayan gayretleri şu şekilde nitelendirmiştir: «Kasitle dimağları bir sis perdesi ile örtmek teşebbüsü.» Yumuşama yalnız devletler arası ilişkilerle ilgili olabilir ve hiç bir zaman toplumsal - politik ilerleme için bir fren vazifesini göremez, kaldı ki milli kurtuluş mücadelesi yoluna asla engel olamaz. Angola, yumuşama şartları altında komünistlerin sömürü ve istismara karşı, saldırıya karşı sürdürdükleri azimli mücadeleyi gevşeteceklerini bekleyenlerin saflığını mükemmel bir şekilde örnekle göstermiştir.

İkinci neslin barış programı

Bundan sonraki barış, uluslararası işbirliği, halkların özgürlükleri ve bağımsızlıkları uğruna mücadelenin bundan böyle sürdürülmesi ile ilgili yeni programın her satırında, bütün bu hayallere açık ve seçik HAYIR denilmektedir. «Üçüncü Dünya» insanı bu programda, Moskova'nın silâhlanma yarışına son verilmesi, silâhsızlanma, silâh birikiminin sınırlandırılması çağrısında memnunlukla okuyacak.

Gelişmekte olan ülkelerle yarı - aç yarı - tok 800 milyon insanın, insanlığın hala düzenli bir biçimde askerî amaçlar için yılda 300 milyar doları harcamasına hayret etmeğe herhalde mecali yoktur. Bu tutar «Üçüncü Dünyaya yardım» adı ile ödenen parayı onbeş yirmi kat aşılıyor.

Moskova'nın, bugün askerî harcamaların devamlı artışı yerine, bu harcamaların sistematik olarak indirilmesi gibi devletlerce uygulanan pratiğin yerleşmesine iki misli bir enerji ile çalışması sayesinde, özellikle «Üçüncü Dünya» için ağır olan yükün bütün milletlerin sırtından atılması mümkün olacaktır. Ekono-

mik ve toplumsal gelişmenin ağzından koparılan paralar, milli hazineye dönebilir. Şu kadarını hatırlatmamız yeterlidir: SSCB'nin Güvenlik Konseyine daimi üye olan ülkelerin askerî bütçe-gelerinin % 10 oranında kısıtlanması teklifi kabul edilmiş olsaydı, en yoksul olan ülkelere yapılan yardım % 20 oranla arttırılmış olurdu.

İkinci neslin barış programı, barışsever devletlerin bütün gayretlerini henüz sönmemiş olan askerî ocakların imhasında, herşeyden önce Yakın Doğu'da bu ocakların yok edilmesinde ve ortak araçlar ve olanaklarla bütün Asya kıtasında güvenliğin sağlanılmasında yoğunlaştırılmasına dâvet ediyor.

Ekonomik ayırma HAYIR

Yeni barış programında öyle satırlar var ki, bunlar bugün Afrika'yı sarsan kurtuluş meydan muharebelerini yansıtıyor. Sovyet Komünist Partisinin belgesi, sömürge baskısı, bütün ırkçılık türleri, halkların özgürlük kısıtlamaları sisteminden artakalanların da tamamiyle kökünden imhasını, çok önemli uluslararası görevlerinden sayılmasını teklif etmektedir.

Tarihsel deneyin gösterdiği gibi, sömürgelerin yıkılması gerçi çok önemli bir adımdır ancak tam bağımsızlığın elde edilmesi yolunda ancak ilk adım sayılır. Bugünkü etapta direkt sömürge hâkimiyetini omuzundan atmış ülkelerde milli kurtuluş devrimlerinin en önemli özü, ekonomik bağımsızlık ve doğal kaynakları üzerinde tam bir egemenliktir.

Bunun için «Üçüncü Dünya»nın dikkatini yeni Sovyet barış programının uluslararası ticarete ayırımın ortadan kaldırılması ile ilgili hükmü özellikle çekebilir. Birçok Afrika, Asya, Latin - Amerika'nın ülkeleri başkentlerinin çoğunda, bu hedeflere ulaşılması, sosyalizm dünyasının ekonomik işbirliği gibi bir destek olmadıkça, mümkün olamayacağı kanaati ağır basmaktadır.

KOMÜNİSTLERİN ENTERNASYONALİZMİ

Vladimir LOMEYKO
APN

Komünistlerin vicdanı ve gücü, kendi aralarında dayanışmalarındadır. Fedakârca mücadelelerinde, savaşırken ölmüş ve hala savaşmakta olan arkadaşlarını unutmamalarındandır. SBKP'nin 25. Kongresine katılmış olan beşbin delege devrimci ateşliliğin ve coşkunun verdiği ilhamla hepsi bir ağzından bir tek hamlede

şu bildiriye kabul etti: «Emperyalizmin ve gericiliğin tutsaklarına özgürlük!»

Diktatörlerin zindanlarında çürüyen, gericilerin bütün dünyanın nefretini üzerlerine çekmekten de çok korktuğu bütün insanlara özgürlük.

Hepimiz biliyoruz ki, bizim dayanışmamız bizimle aynı fikirde olanlara zam, bu insanlar, bizim dayanışmamızda inanç ve kendi kendilerine güven ve dayanma gücünü buluyorlar. Bunu biliyoruz, çünkü kendimiz de yeraltından geçen, zor, büyük fedakârlıklar gerektiren yoldan geçtik, sürgünü, barikatları, savaşları tanırız! Devrimimizin güneşi, işçi ve köylülerin dökülen kanlarından meydana gelmiş denizden doğuyordu, kurşuna dizilmelerinin tek sebebi, özgürlük istemeleri idi. Karşı - devrimin provoke ettiği iç savaşta komünistleri başasağı asıyorlardı, kuyulara atıyorlardı, gırtlaklarından aşağı eritilmiş kurşun döküyorlardı, lokomotif ve gemi ocaklarında diri diri yakıyorlardı, sırtlarında yıldız oyuyorlardı. Özgür olmağa cesaret gösterenlerden alınan bu intikam, sınıfsal bir intikamdı.

Sovyet komünistleri herkesten önce iktidarı ele geçirdiler ve herkesten önce emperyalizmin top ağızları altında gerçek sosyalizm temelini attılar. Kızıl Rusya'nın boğazını 14 aracının elleri sıkıdığı zaman, Batı Avrupa ve Amerika'nın işçileri, kendi kentlerinin sokaklarına «Çek ellerini Rusyadan!» gibi dayanışma sloganı ile döküldüler. Burjuva demokrasileri ve özgürlükleri antantı, silâhı, beyaz ordu subaylarına ve karşı devrim çetelerine teslim ettiği zaman liman işçileri Rusya'ya karşı kullanılacak silâh ve tankları yüklemeyi reddettiler. Sovyet komünistleri özgürlüğü kendi elleri ile kazandılar. Kendi kanlarının tadını ve proleter yardım ve dayanışmanın ne olduğunu lafla öğrenmiş değildir, kendi tecrübesi ile bunları biliyor.

Biz herkesten önce iktidara geçtik ve bütün ülkelerin proletaryası ve ezilenlerin herkesten önce yardımına koşmayı devrimci vicdan borcu bildik. Sovyet iktidarının neredeyse altmış yıllık sayılabilecek tarihi, komünistlerin partisi tarihidir ve bu parti her gün devrim yolundan, enternasyonalizm yolundan gidiyor.

«Halkların özgürlük için, millî bağımsızlıklarının elde edilmesi veya güçlendirilmesi için savaştıkları her yerde, Sovyetler Birliği'nin yardımını ve dayanışmasını iyice hissediyorlar». Bunu İspanya Komünist Partisi başkanı Dolores İbarruri 25. SBKP Kongresinde belirtti.

Evet, Sovyet insanları İspanya'nın özgürlüğü için hayatlarını veriyorlardı, ama İspanya da bize faşizme karşı savaştığımız zaman dayanmağa yardım etmişti. İbarruri'nin «diz çökerek ö-

mür boyu yaşamaktansa, ayakta dik durarak ölmek daha iyidir!» çağırısı benim soyumun da çağırısı olmuştur. Tank armatları ile Volga'ya ve Leningrad duvarlarına sıkıştırılan Rusya iki büklüm olmamış, diz çökmemişse, faşizmi Avrupa'dan bir tekme ile dışarı atabilmişse, bunda ateşli Passionaria'nın da tuzu olmuştur. «Sovyet devletinin kuruluş anından beri her savaştan millet, Avrupa'da olsun, Asya'da veya Latin - Amerika'da olsun bizim milletimiz gibi, Sovyet komünistlerin yardımına ve dayanışmalarına güvenebilirdi». Bunları 25. SBKP Kongresi'nde söyleyen Fidel Kastro'dur. Fidel Kastro, sovyet insanların koca bir neslin kahramanı olmuştur. Küba'ya gönüllerimizi kaptırdık, çünkü Küba uluslara özgürlük özlemini armağan etmiştir. Muazzam enternasyonalizm gücü olmasaydı, emperyalizmin en büyük devleti burnunda olan Küba devrimi başarır ve koruyabilirmiydi hiç? Ve Küba'nın ta kendisi kendi örneği ile başka ülkelerin savaştan halklarına umut ve güveni ilham edebilir miydi?

«Komünistlerin devrimci vicdanlarında, enternasyonalizminin kaynakları vardır. Bu vicdan onları, özgürlük için savaştan, bağımsızlıklarını korumak isteyen halkların yardımına çağırıyor. Sovyet insanları ve başka ülkelerin komünistleri Vietnam faciası ve büyük kahramanlığını nasıl unutabilirler? Bu onların mukadderatlarının da bir parçasıdır. Bu, onların da zaferidir.» Ve bunları SBKP 25. Kongresinde söyleyen Güney Vietnam temsilcisi, Nguen Thi Bin'dir. «Vietnam'ın kazandığı tam zaferinde Sovyetler Birliği'nin ve başka kardeş sosyalist ülkelerinin çok büyük katkısı olduğunu hiç bir zaman unutmuyoruz.»

Sosyalizm dünyası özgürlük savaşında zafer kazanıyor ve halen emperyalizm ve gericiliğin boyunduruğu altında ezilip içinde yaşayan her milletin desteği ve kalesi olmuştur. Düşmanlarımız dayanışmamızdan nefret ederler ve bunun için türlü iftira ve yalanlar yağmuruna tutarlar. Komünistlerin savaş arkadaşlarına yardım etmelerine başkasının işine karışması kisvesini verdirmek istiyorlar. Ama emperyalizme hiç kimse sosyal status - quo'yu garanti etmiş değildir. Ve her millet kendi devrimini yapmakta haklıdır ve bunu yapmağa özgürdür.

Komünistler hiç bir zaman baş eğmemiştir. Hatta Pere Lachaise duvarına sıkıştırılmış Komünarlar, yumruğu sıkılmış ellerini arkalarından yürüyenleri selâmlamak üzere kaldırıyorlardı. Komünistler hiç bir zaman arkadaşlarını mukadderatına terketmiş değildir. Onlar yeraltı faaliyetinde birbirlerine yardım ederlerdi, sürgünde, hapislerden kaçışlarda birbirinin yardımcısı olurlardı. Terör ve saldırılara son verilmesi için açılan savaşlara kitleleri kaldırıyorlardı.

Ve bugün sovyet komünistleri protesto sesini, dayanışma se-

sini, yükseltiyorlar: Latin - Amerika, İspanya, Güney Afrika, Endonezya tutsaklarına özgürlük!

Gece ne kadar karanlık olsa, yıldızlar o kadar fazla parlalılar. Gericiliğin karanlık gecesinde işkence çeken kahramanların adları pırıl pırıl parlayan en iri yıldızlardır. Hayatları sönmüş olsa da, ışıkları gelecek nesillere binlerce yıl sonra da ulaşacaktır.

SINHUA NEDEN KUDURUYOR?

Yu. KORNİLOV

TASS Politik Yorumcusu

«Krasnaya Svezda» — APN

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Moskova'da düzenlenen 25. Kongresinde okunan faaliyet raporunun, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin özgürlükleri için çarpışan milletlere yardım esirgemediği ve ileride de esirgemeyeceği yolundaki sözlerini bütün dünya dinlemiştir. Kongrede özellikle belirtildiği gibi, Sovyetler Birliği kendisi için bu yardımdan hiç bir çıkar gözetlemez, herhangi imtiyazlar peşinde değildir, politik hükümlerini istemez, askerî üs kurulması çabasında değildir. Sovyet insanları komünist kanıları ve devrimci vicdanlarının emri ne ise, onu yaparlar. Bunun en açık ve seçik örneği Angola'daki sorunda Sovyetler Birliğinin tutumudur.

Angola Halk Cumhuriyeti başkanı Alves Batista, Angola (MPLA) Kurtuluş Hareketi bakanı ve MK Politbüro üyesi, SBKP'nin 25. kongresi kürsüsünden konuşurken şunları ileri sürdü: Sosyalist Dostluk Birliği ülkelerinin gösterdikleri hiç bir çıkar gözetlemeyen yardım, Afrika ve başka kıtaların ilerici güçlerinin desteği, emperyalist saldırcıları alaşağı etmemizde gerçekten mukadderatı tayin edecek kadar büyük bir rol oynamışlardır.

Daha önce, Angola Halk Cumhuriyeti devlet başkanı, Sovyetler Birliği'ne, Angola halkına gösterdiği yardımdan ve enternasyonalizminden dolayı teşekkür ederken, özellikle şunları belirtti: «Sosyalist ülkelerle olan ilişkilerimizde biz hiç bir zaman hiç bir baskı hissetmiş değiliz, bize kimse hangi politikayı takip etmemiz gerektiği yolunda öğüt vermiş değildir».

Afrika halklarının ve ilerici dünya kamuoyunun, Sovyetler Birliği'nin genç Afrika devletini silâh zoru ile diz çöktürmek yolundaki emperyalist ve gerici çevrelerin çabaları ile ilgili politikasına üstün bir değer vermeleri, Pekin'de yeni bir kudurma nöbetine meydan vermiştir. Çin basın ajansı Sinhua, SSCB'ye

ve halkların milli kurtuluş mücadelelerine gösterdiği ve göstereceği yardım politikasını hedef tutan şirret yorumlar yağdırmağa başladı, bunlar SSCB'ye karşı kin ve nefretle doyurulmuştur. Bu kompozisyonun her satırı yalan dolandır ve bunun bütün anlamı, Sovyetlerin Angola halkına gösterdiği menfaat gözetmeyen yardımı iftiralara uğratmak ve bu, GAC yeni-sömürgecileri ve ırkçılarını karşı inatçı, amansız mücadeleyi sürdürebilen Angola halkına yardımı «sovyet revizyonistlerinin oyunu» olarak nitelendiriliyor. Kısacası, Sinhua Pekin propagandasının artık modası geçmiş, aşınmış, eskimiş propaganda klişesini kim bilir kaçınıcı kez aynen tekrarlıyor, yalnız bu kez şirretlik oranı biraz daha artmıştır.

Bugün, Angola Halk Cumhuriyetine karşı silâhlı aracılık çabalarının boşa çıktığını görmeyen kalmamıştır. Angola düşmanları ve bu meyanda Pekin tarafından da kiralık askerleri ve yordakçuları donatmak için harcanan muazzam paralar, silâh teslimatı, asilerin talimi için sarfolunan zahmetler boşa çıktı ve paralar havaya atıldı. Bir de başka bir şey daha var: Pekin yeni-sömürgeciler ve ırkçılarla birleşmek üzerinde spekülasyon yaparken, Afrika'da tamamen yalnız başına kalıp tecride uğradı. Bunun için Sinhua kuduruyor, aka kara, karaya ak diyor. Mao-cular kör öfkelerini Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerin gerçekten enternasyonalist yardımına ve bu yardımın gösterildiği milli kurtuluş güçlerine boşaltıyorlar.

İSRAİL KOMÜNİST PARTİSİ MK GENEL SEKRETERİ MEYİR VİLNER'İN SBKP'NİN 25. KONGRESİNDE MOSKOVA'DA KONUŞMASI

Sevgili yoldaşlar! İsrail Komünist Partisi Merkez Komitesi, bütün İsrail komünistleri, yahudi ve arap olanların adına, Büyük Lenin Partisinin 25. Kongresine kardeşçe selamlarını iletmele memnurluk duyarız: Sovyet ulusuna onuncu beşyillik plan döneminde muazzam planların gerçekleştirilmesinde ve bütün dünyada barışın köklü olarak yerleşmesi yolundaki muhteşem programın hayata geçirilmesinde başarılar dileriz.

Dünyanın bütün ilerici güçleri gibi, bizi de Sovyetler Birliği'nin kudretinin gittikçe artması, ekonomik gelişmedeki dev başarıları, sovyet halkının refah düzeyinin gittikçe artması, bilim ve kültür alanında elde ettiği sonuçlar hayran kılmakta ve bize de ilham vermektedir. Bu, dünyadaki güç oranı sosyalizm lehine değişmesinin, barış için mücadelenin başarılı olmasının, demokrasi, milli ve toplumsal kurtuluş, sosyalizm, toplumsal düzeni ayrı olan devletlerin bir arada barış içinde yaşamaları için

mücadelede mukadderatı tayin eden bir faktördür. Toplumsal düzeni farklı olan devletlerin barış içinde bir arada yaşamalarının sağlanması, Vietnam, Laos ve Kamboçya halklarının, Angola yurtsever güçlerinin dünya tarihine geçmiş zaferleri, Helsinki'de Güvenlik ve İşbirliği Konseyinin başarılı sonuçları, bugünkü dönemin karakteristik çizgileridir. Bu dönemin aynı derecedeki karakteristik çizgisi, sovyet ulusu, SBKP'nin azimle ve sürekli olarak ortaya koyduğu, tarihte eşi olmayan enternasyonalizmidir.

Sosyalizmin büyük başarıları bir yandan ve öte yandan kapitalizmi dört bir yandan saran derin krizin fonunda, Sovyetler Birliği'nin büyük başarılarını küçümsemek isteyen gerici güçlerin hareketi daha mecalsiz ve gülünç görünüyor. Ne yazık ki, bu iftira ve küçümsemeye Çin Komünist Partisinin Maoçu liderleri aktif olarak katılıyorlar, bunlar prensipsiz ve ilerici insanlığın çıkarlarına zıt, Çin halkının çıkarlarını hiçe sayan bir politika güdüyorlar.

Biz, Sovyetler Birliği'ne karşı davranışa, birinci derecede önemli olan bir prensip sorunu gözü ile bakmaktayız. Hangi biçimde tezahür ederse etsin, anti-sovyetizm, emperyalizme karşı, barış ve sosyalizm lehine emekçi kitleleri tarafından sürdürülen mücadele davasına zarar veriyor.

Sevgili yoldaşlar! Bizim ülkemizde azgın anti-sovyetizm iktidarda olan siyonist çevrelerinin bayrağı olmuştur. Bu çevreler anayurdu dolar çorbası karşılığında satıyor, bizim gençliğimizi savaşa kurban ediyorlar. Komünist olarak, İsrail yurtseverleri olarak, İsrail hükümeti ve siyonist liderlerinin anti-sovyet kampanyasını kesinlikle ayıplıyoruz.

Bu yakınlarda Brüksel'de, «Sovyetler Birliği'nde yaşayan yahudiler için endişe» bahanesi ile düzenlenen rezil anti-sovyet çıkışı ve bu sahte endişe bizi isyan ettiriyor. Peşin hükümlere kapılmayan her insan, milli ayırımı asla Sovyetler Birliği'nde değil, daha çok İsrail'de ve sözde «özgür dünyanın» bütün diğer ülkelerinde, adımda bir raslanıldığını biliyor.

Biz, İsrail komünistleri, başka barışsever güçlerle birlikte İsrail'in resmi politikasının kökten değişmesi, ülkemizin halkları ile Sovyetler Birliği arasında barış ve dostluk için mücadele etmekteyiz.

Bizce en önemli görevimiz, Yakın Doğu'da savaş ocağının yok edilmesi için ve bölgemizin bütün uluslar ve bütün devletlerin haklarına saygı gösterilmesi için mücadele etmemizdir. Arap devlet topraklarının işgaline karşıyız, İsrail iktidarı bu topraklarda yaşayan halklara uyguladığı zulüm ve teröre kar-

şıyoruz, BMT'nin Genel Asamblesinin Güvenlik Konseyinin bilinen kararlarına dayanan gerçek, adaletli barış taraftarıyız. Biz, 1967 yılında işgal olunan bütün arap devlet topraklarındaki İsrail ordularının uzaklaştırılması, Filistin arap halkının meşru milli haklarının iadesi ve sayılması, bu halkın kendi devlet kurma hakkı, Yakın Doğu'nun bütün devletlerinin toprak bütünlüğü ve egemenliğin sağlanması ve buna İsrail'in de dahil edilmesi uğruna mücadele ediyoruz. Filistin Kurtuluş Örgütü dahil olmak üzere, bütün ilgili tarafların da katılması şartı ile Yakın Doğu barış konferansının Cenevre'de bir an önce yenilenmesini talep ediyoruz.

Bizim Yakın Doğu pozisyonumuzun bütün diğer sorularda olduğu gibi, Sovyetler Birliği'nin, yoldaş L.İ. Brejnev'in SBKP'nin 25. kongresinde parlak bir onaylama gören bütün pozisyonlarına isabet etmektedir. Bu raporda bütün dünyada ve bu meydana Yakın Doğu'da da barışın kökleştirilmesi ile ilgili ilham veren program ileri sürülmüştür. Bu, bütün devlet ve bütün ulusların yasal milli haklarına saygı gösterilmesine dayanan ilkesel Lenin politikası bize, Yakın Doğu'da da er-geç barış, milli ve toplumsal kurtuluş davasının zafer kazanacağı güvenini veriyor.

Bizim barışı, emekçilerin çıkarlarının savunması için, arap halkının küçük düşürülmesine karşı, İsrail barışsever güçlerinin bir tek cephede toplanılması uğruna sürdürdüğümüz zor ve karmaşık mücadelemizde bizde yeni başarıları elde ettik. Bu yakınlarda Nezaret şehri belediyesi seçimlerinde, demokratik cephenin aday listesini seçmenlerin 2/3'ü onayladı, şehrin belediye reisi olarak da partimizin Merkez Komitesi üyelerinden bir arkadaş atandı. (Alkışlar)

Uluslararası arenasındaki genel gelişme İsrail'de de kendi ağırlığını ortaya koymağa başladı.

Aziz yoldaşlar! SBKP'nin 25. kongresinde ileri sürülmüş olan dev ölçüdeki ödevlerinizin büyük bir başarı ile yerine getirilmesini candan, gönülden temenni ederiz.

Yaşasın dünyanın bütün devrimci güçlerinin avangardı olan Sovyetler Birliği Komünist Partisi!

Yaşasın bütün insanlığın barış, milli ve toplumsal kurtuluşun desteği olan Sovyetler Birliği!

Yaşasın İsrail ulusları ile Sovyetler Birliği ulusları arasındaki dostluk!

Marksizm-Leninizm, proleter enternasyonalizm temeline dayanan uluslararası komünist hareketinin birliği ve bütünlüğü, pekişmesi daha da artsın, daim olsun!

Yaşasın barış! Yaşasın komünizm!

YASİR ARAFAT'IN SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİNİN 25. KONGRE PREZİDYUMUNA TEBRİK MESAJI

Filistin Kurtuluş Örgütü İcra Komitesi, bütün savaşan Filistin halkı ve onun devrimci avangardı adına, Sizi ve Komünist Partisi önderliğinde olan ulu Sovyet halkını, 25. kongrenin açılışı münasebetiyle kutlar. Kongre çalışmalarını, özgürlük ve bağımsızlık isteyen Filistin halkı ve dünyanın bütün diğer halkları dikkatle izlemektedir.

Filistin Kurtuluş Örgütü tarafından yönetilen Filistin devrimi bizler ile sizin halkınız, partiniz ve hükümetiniz arasında meydana gelen sağlam bağlardan dolayı büyük bir gurur duymaktadır, biz bu bağların daha da geliştirilmesine ve derinleştirilmesine çalışmaktayız. Büyük ülkenizin Arap milletine gösterdiği muazzam yardımına üstün bir değer veriyor, bu yardım sayesinde bizler emperyalizm ve siyonizme karşı gelerek önemli zaferler kazanmış bulunuyoruz. Gerek Filistin halkına, gerekse dünyanın bütün uluslarına milli kurtuluş savaşlarına gösterdiğiniz yardıma da çok üstün bir değer vermekteyiz, bizim kurtuluş hareketimizi desteklemekle, emperyalizm ve siyonizme ve bunların yerli ajanlarına karşı mücadelemizi sürdürebiliyoruz

Biz, daima sizlerle olan ilişkilerimizi sağlamlaştırmak için gayret sarfediyoruz, çünkü yardımınız Filistin topraklarında bağımsız milli iktidarın kurulması uğruna çarpışmamızda çok önemli bir faktördür.

Kongrenizin başarısı ve dost ülkeniz ulusumuzun ve milli kurtuluş hareketinin bütün güçlerinin bundan böyle daha da pekişmesine yararlı olacaktır. Sevgili yoldaşlar, dünya milli-kurtuluş hareketi, sizin daimi yardımınız ve barış ile adalet davasını da desteklemeniz sayesinde barış ve insanlığın düşmanları altedilebileceklerinden eminiz.

Yasir Arafat

Filistin Kurtuluş Örgütü İcra
Komitesi Başkanı, Filistin Devrim
Kuvvetlerinin Başkumandanı.

L. İ. BREJNEV'İN 25. SBKP KONGRESİ KAPANIŞ DEMECİ

Delege yoldaşlar!

25. Parti Kongresi tarafından seçilen ilk Merkez Komitesi Plenumu çok az önce çalışmalarını bitirmiştir. İzninizle, Plenumun bu çalışmalarının sonuçlarını açıklayayım.

Birlik ve beraberlik, bütünlük havası içinde geçen bu plenum çalışmaları sırasında, Parti Merkez Komitesi oybirliği ile

yönetim organlarını seçmiştir. Plenum oybirliği ile SBKP M.K. Genel Sekreteri olarak yoldaş L. İ. Brejnev'i seçmiştir.

Plenumda gene oybirliği ile Politbüro üyeleri olarak aşağıdaki yoldaşlar seçilmiştir.

L. İ. Brejnev, Y. L. Andropov, A. A. Greçko, V. V. Grişin, A. A. Gromiko, A. P. Kirilenko, A. N. Kosigin, F. D. Kulakov, D. A. Kuanev, K. T. Mazurov, A. Y. Pelşe, N. V. Podgorny, M. A. Suslov, D. F. Ustinov, V. V. Şçerbitski.

Politbüro'ya aday üye olarak seçilen yoldaşlar şunlardır : G. A. Aliyev, P. N. Demiçey, P. M. Maşerev, B. N. Ponamarev, Ş. Raşidov, M. S. Solometsov.

MK sekreterleri olarak L. İ. Brejnev, M. A. Suslov, A. P. Kirilenko, F. D. Kulakov, D. F. Ustinov, B. N. Ponamarev, İ. V. Kapitoşov, Dolgih V. İ., Katuşev K.F., Zimyanin M.V., Çernenko K. U. seçildiler (alkışlar).

SBKP MK parti kontrol komitesi başkanı olarak yoldaş Pelşe A. Y. seçildi.

SBKP Merkez Revizyon Komisyonu kendisine başkan olarak yoldaş Sizov G. F.'yi seçti.

Partinin yeni seçilmiş Merkez Komitesi üyeleri bana, kongre delegelerine kendilerine gösterilen güvenden dolayı hepinize teşekkür etmek vazifesini verdiler. İzninizle, hepinize, Merkez Komitesinin topyekûn olarak, kendisi tarafından seçilen Politbüro ve Sekreterlik, kendilerine yükletilen sorumluluğu düzeyinde kalmak için elinden geleni yapacaklarını temin etmek istiyorum.

Başlıca vazifemiz bizce herşeyden önce Partimizin 25. kongresinde alınan kararların hayata geçirilmesi, komünizm ve barış davasına yeni yeni ve çok büyük zaferlerin kazandırılmasıdır.

Sayın yoldaşlar! Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 25. kongresi sona ermiştir.

Kongre sona ermiş olan beş yıllık plan döneminin sonuçlarını tartışmış, çok dikkatli ve objektif olarak biriktirdiğimiz deneyi incelemiş ve geleceğe yönelik yeni planlarımızı eleştirmiştir. Şimdi gelecekteki artışın yükselmenin yeni kaynakları ve rezervlerinin nerede olduklarını görüyor, parti önünde dikilen ödevleri daha açık ve seçik olarak anlıyoruz.

Kongre partinin bu önümüzdeki yıllar için prensip politik yönlerini tayin etmiş bulunuyor.

Yoldaşlar, 25. kongremiz, ülkemiz kudretinin daha da artması, sovyet insanların hayat düzeyinin yükselmesi, ekonomik hayatımızın daha da mükemmelleştirilmesi yolunda yeni yeni merhaleleri ileri sürmüştür. Kongre dış politikamızda yeni somut görevler, uluslararası işbirliği, barış için mücadele, halkla-

rın özgürlükleri ve bağımsızlıkları yolunda mücadele alanında da yeni görev ve ödevleri saptamıştır.

Kongrenin onayladığı planlar kolay olmayan, çok büyük bir dikkat ve yükümlülüğü gerektiren planlardır. Şart olarak koşulan vazifeler de kolay olanlardan değildir. Ama hepimiz eminiz, sayın yoldaşlar, hem de kesinlikle eminiz ki, bu planlar hayata geçirilecek ve bütün sorunlar çözümlenecektir. Çünkü bu görevlerin hedefi, sosyalist anayurdumuzun bundan sonraki kalkınmasını, sovyet insanlarına barışçıl ve mutlu bir hayatın sağlanılması olduğu için, bütün sovyet ulusu tarafından desteklenecektir.

Yoldaşlar! Kongre çalışmalarımız bu salonun sınırlarını kat kat aşarak çok geniş bir alana dökülmüş gibidir. Bu çalışma bütün partili örgütlerde, bütün fabrikalarda, tesislerde, bilim enstitülerinde, kolhoz ve sovhoz tarlalarında, çiftliklerde, bütün bizim uçsuz bucaksız ülkemizde yapıyordu. Milyonlarca sovyet insanı iyi hareketle, işlerle, emeklerinin en mükemmel başarısı ile Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 25. kongresini karşılamaya hazırlanıyordu. Ve bu olağanüstü, hızlı çalışmaların nice, nice olağanüstü sonuçları ortadadır. Bu asil bir yarışma idi. Birkaçını size hatırlatmak istiyorum.

«Sibir» adındaki atomla çalışan buzkıran vaktinden önce suya indirilmiştir, sovyet yolcu arabaları ailesi yeni yeni efrat kazanmış: yeni «Moskoviç» ve Vaz ladelleri, 350 yolcu taşıyan İL-86 dev uçağı montajı vaktinden önce bitirilmiş ve tamamlanmıştır, yeni YAK-42 dev uçağının deneme seferlerine başlanılmıştır. Leningrathlılar ülkede en güçlü olan 1 milyon 200 bin kilovatlık türbo jeneratör yapımını bitirmişler ve ülkenin öteki ucunda ise, Sovyet Uzak Doğunun ilk hidro-elektrik GES'inin dev istasyonu ilk defa sanayi akımı vermiştir. Güneyde ise Kuzey Kırım kanalının birinci dört yüz kilometrelik bölümünün son işleri tamamlandı, Sovyetler Birliği'nin Güney Doğusunda ise yeni yeni polimetal, demir cevheri, apatitler yatağı bulunmuştur. SS-CB Bilimler Akademisi dünyanın en büyük ve tek optik teleskopunu çalıştırmıştır.

İşte, Sovyet insanların komünist partilerinin 25. kongresini karşılamak için ortaya koydukları mükemmel başarıları! Bu, aziz yoldaşlar, toplumumuzda parti ve halkımızın hedef, düşünce ve yapılan işler birlik ve beraberliğinin en mükemmel tezahürüdür! Bu kahramanca işlere katılan herkes, ister komünist ister partisiz olsun, aslında kongremiz işlerine kendi katkısında bulunmuştur.

Ve bu katkıyı, parti sovyet vatanseverliğinin mükemmel bir

tezahürü, komünizm kuruluşu gibi ortak ve muazzam davamızın üstünde titizlikle durulması ve emek harcaması olarak değerlendiriyor.

Veya başka birşeyi ele alalım: kongremiz adresine her gün ve her saat gelen ardı kesilmeyen ve hala da devam eden binlerce mektup ve telgraftan oluşan muazzam akım. Bu mesajları uygulanmadan okumanın imkânı yoktur, insan bizim politik bakımdan olgun, aktif sovyet vatandaşı için gururla doluyor, bu insanlar ateşli birer yurtsever ve enternasyonalisttir.

Bu orijinal belgesel hikâyemizin konusunu, siz, sayın yoldaşlar her gün, kongrenin istihbarat bülteninin yayınlarından öğreniyordunuz. Bu bültenlerden elde edilen başarıların bıraktıkları etkileri, emekçi insanların candan tebrikleri ve içten gelen iyi temenniler, en büyük emelleri, sovyetlerin hayat biçimi, dünyası, hayatın anlamı hakkındaki anlattıklarını öğreniyordunuz. Bütün bunların arkasında milyonlarca emekçilerin muazzam coşkusu, komünizmi kurmakta olan muazzam, kudretli devletin nabız atışını duymak mümkündür.

İzninizle, delege yoldaşlar, gerek sizin adınıza, gerekse kongre adına, partinin genel forumuna, toplum işlerini merak eden, iş sahibi sıfatıyla bu işleri, benimseyen duygu ve düşüncesini bildiren, anayurdumuzun bundan böyle kalkınmasını, bolluk zamanlar görmesini isteyen, partinin Leninci rotasını bütünü ile destekleyen herkese candan teşekkürleri sunmak isterim.

İzninizle, yurtdışı yoldaşları, dostlarımızı ve iyi niyet sahibi sosyalist ve kapitalist ülkelerdeki insanları, genç, yeni kurulmuş ülkeler halklarını, kongre arifesinde ve kongre sırasında partimize, ülkemize ve bütün sovyet ulusuna tebrikler ve en iyi temennilerde bulunanlara candan teşekkürlerimizi sunmak isterim.

Kongremizin çalışmalarına yüz küsur komünist ve işçi partisi, milli-demokratik partisi ve hareketi temsilcileri katılmışlardır.

Buradan, bu kürsüden ve aynı zamanda ülkemizin birçok şehirde düzenlenen mitinglerde, bizim başka ülkelerden gelen sınıf arkadaşlarımız ve kardeşlerimiz SBKP'ne hitaben birçok içtenlikten gelen söz söylemişler. SBKP'nin tarihsel ve sosyalizm ile komünizme yol açan vazifeleri hakkında konuşular. Ülkemizin bütün halkların barışı uğruna sürdürülen mücadelelerindeki rolüne değinmişlerdir.

Bu sözler için minnettarız ve biz de, tüm komünistlere, tüm ülkelerde işçilere, milli toplumsal özgürlük için savaşanlara şu teminatı vermek isteriz :

Sovyetler Birliği komünistleri ve bütün halkı ileride de enter-nasyonalist ödevlerinin düzeyinde kalacaklar!

Aziz yoldaşlar! Biz, kongre delegeleri pek fazla kalabalık de-ğiliz herhalde, yalnız beşbin kişiyiz. Ancak bizi seçenler onbeş bu-çuk milyon kişidir. Kongre adına ülkemizin bütün komünistleri-ne savaşı ve ateşli selâmlarımızı iletmeme, bütün işlerinde, plan-larında, bütün hayatlarında büyük başarı kazanmaları temenni-sinde bulunmama müsaadenizi rica ederim.

Çok iyi biliriz: öngörülen merhalelere varmak için hepimiz çok ve azimle çalışmalıyız. Her komünist, her parti örgütü, her parti komitesi kongre kararlarının hayata geçirilmesine bir kat-kıda bulunmalıdır. Bu kararları somut görevlerde ve planlarda gerçekleştirmeliyiz. Kongre arifesindeki yarışmaların doğurduk-ları ruh düzeyini, iş ritmini muhafaza etmemiz gerekiyor. Mer-kez komitesi bunun yapılacağına emindir.

Yoldaşlar! Kongremiz hakkında uluslararası basın ve bu meyanda burjuvazi basınının yankıları arasında, sovyet komü-nistlerin pekişmiş hali, iyimserliği, barışseverliği, parti politika-sının istikrarı ve güvenli karakterine işaret eden pek çok yankı vardır. Biz de böyle bir değerlendirmeyi kabul edebiliriz, sanıyo-rum.

Leninist partimizin tarihi, birbirini takip eden kongrelerin olağanüstü kuşakları ile tecessüs etmiş bulunmaktadır. Her kong-re, parti ve ülke hayatında önemli bir aşama olmuştur.

Kongre bunlar arasında eşsiz yerini alacak: gerçekçilik ve iş, kendi gücüne emin, rahat bir güven sloganı altında, ko-münizm kurulması gibi muazzam bir davada elde ettiğimiz par-lak zaferler, yeryüzünde sağlam ve adaletli barış sloganı altında geçmiş bir kongre olarak mümtaz bir yer alacaktır.

Yaşasın Sovyetler Birliği şanlı Komünist Partisi! Yaşasın kahraman sovyet milleti, yüzyıllar boyunca şanını şerefini mu-hafaza etsin, parlasın!

Yeryüzünde yaşayan bütün insanların barışı sağlam bir ba-rış olsun!

Marksizm-Leninizm şanlı bayrağı altında ileri, komünizm kurulması yolunda yeni yeni zaferlere doğru ileri!

sabotaj davası ve sabotaj oyunu üzerine

Ahmet GÜREL

«Sabotaj Davası» önemli bir dava idi. Önemi, «işkence» ile alınmış ifadelere dayanılarak açılmış olmasından gelmiyordu. Gördüğü görev'den dolayı «önem» kazanıyordu. Gördüğü görev neydi? Bu sorunun cevabı pek bilinemedi... Dava'da insanlık dışı «işkencenin» bol kullanılmış olması, «dava» ile «işkence»yi özdeşleştirdi.

1976 yılının anti-faşist güçlerinin Dava'ya daha soğukkanlı bakmaları gerekmektedir. «İşkenceler» davanın önemli bir belirleyicisidir. Ama tamamı değildir. «İşkence»den önce dava üzerine söylenecek önemli temel olgular vardır. Bu güne kadar, «sabotaj davası» üzerine söylenen her şey «işkence» ile direkt ve endirekt ilgili olmuştur. Ama bu gün, gündemin birinci maddesi olan anti-faşist mücadele için, davadan «ders» çıkarmak gerekmektedir.

Dava'da «işkence» olgusunun ön plana çıkması, belki insanca bir sonuçtur. Belki 12 Mart'la başlayan, baskılar dizisinin tamamına karşı «insanca» bir direnişin, temel gerekçesidir. Ama, 1976'nın bilinçli, bilimsel, anti-faşist mücadelesinde, davanın bu yönüyle yetinmemek gerektir. Dava'dan, işçi sınıfının mücadelesinde, faşist güçlerin tanınmasında kullanılacak bilgileri elde etmek gerekmektedir. Böyle olursa devrimci pratiğin, devrimci teoriyi üretmesi söz konusu olur. Aksi halde «subjektivizm» yakamızı bırakmaz. Kendimizi üretemeyen bir ilişkiler dizisinin zincirine bağlanmış oluruz...

**SABOTAJ OYUNU
DAVANIN ÖZÜNÜ
ÖĞRETMİYOR**

1976 12 Mart'ında, dava oyunlaştırıldı. Dostlar Tiyatrosu, bu görevi yerine getirdi. Bir tiyatro tekniği biçimine sokulduğu için, oyunun tekniği üzerine bir şey söylemek bizim dışımızda bir bilgi gerektirmektedir. Biz, oyunun özünün verilip verilmediği üzerine düşündüklerimizi yazmak istiyoruz. Ve kanaatımız odur

ki; oyunun özü seyirciye verilememektedir. Davanın, neden ve hangi görevi görmek için açıldığı açıklanmamaktadır.

Oyun belgeseldir. Davanın savcı tarafından hazırlanmış iddianamesi esas alınmıştır. İddianame mantıksızlıklar, komiklikler dizisi ile dolu olan oyunda önemli bir miktar «komedileşmiş» tir.

Oyunda, savcının iddianamesi yanında, dönemin siyasal ve ekonomik koşullarını belgeleyen bilgilere de zaman zaman yer verilmektedir. Çeşitli slaytlar halinde bu belgeler açıklanmaktadır. Böylece, davanın tiyatrocular tarafından tesbit edilmiş amacına varabilmesi sağlanmak istenmiştir.

Tesbit edebildiğimiz kadarıyla, oyunun amacı: «sabotaj davasının» insanlık dışı yöntemlerle, «delil»siz, «komik» bir mantık dizisi sonunda, açıldığını belgelemektir. Davanın açılış gerekçesi ise: «emek örgütlenirse faşizm böyle davalar açar» şeklindedir...

Bu amaç ve gerekçe genel hataları itibariyle doğrudur. Ama Sabotaj Davasının «özü»nü ifade etmemektedir. Faşizmin, genel bir gerekçesi olabilirler ama, «sabotaj davası»nı bu gerekçeler izah etmeye yetmez...

KISACA DAVA ÜZERİNE

12 Mart'la birlikte başlayan dönemde, sermaye; iktidarını sağlamlaştıracak ekonomik ve yasal her türlü faşistçe tedbiri almaya başlamışken ve bu girişimlerini devam ettirirken, açılıp / kapanmış bir davadır sabotaj davası... Biçim olarak bitmemesi çok önemli değildir. Özü itibariyle dava, görevini, biçim olarak bitişinden çok önce tamamlamıştır... (Dava için tutuklamalar 1972 Haziran'ında başlamıştır. Yıl sonuna kadar tutuklama devam etmiştir. 1973 cumhurbaşkanlığı seçimlerinden 1 hafta önce davanın sanıkları ilk duruşmaya çıkmışlardır. İlk tahliyeler, cumhurbaşkanlığı seçimi düğümünün çözülmesinden sonra olmuştur. Daha sonra da, davanın içinden çıkartılan bir başka dava; önem kazanmış, duruşmalar ikinci dava etrafında dönmüştür. «Sabotaj davası» ikincilleşmiştir. «Sabotaj Davası» TCK. 146. maddeden açıldığı halde, bu davanın içinden ayrıca TCK. 141. maddenin kapsamına alınmak istenen yeni bir dava da açılmıştır. Seçimlerden sonra, «sabotaj» davası tamamen etkisizleşmiştir... Hukuken kesin bitişi de, 1975 başını bulmuştur... Davanın içinden çıkan dava'nın hakkında verilen mahkumiyet kararı da, basında «sabotaj sanıkları mahkum oldu» diye verilmiştir.)

Görülüyorki; dava, daha devam ederken etkisizleşmiştir. Tiyatroda da gösterildiği gibi duruşmalar, «komikleşmiştir»...

Davayı açan savcı; davanın delil yetersizliğinden beraatle

bitirilmesini istemiştir. Savcı, böyle bir sonucun, kaçınılmaz olacağını bilememiş olamaz. Mahkeme bilememiş olamaz. Burjuvazinin tamamı bilememiş olamaz. Bu davayı açtıranlar, davanın bir süre sonra «hukuki prosedürün» işleyişi içinde, iflas edeceğini anlamamış olmamaları mümkün değildir.

Bütün bunlara rağmen, hiç birşeyin tartışılmadığı bir ortamda, Sabotaj Davası bir takım insanların (siyasi, ekonomik, askeri, sosyal güçlerin) enselerinde, «demoklesin kılıcı» gibi salandırılmak istenmiştir. Buna benzer bir dava da vardır: Bomba Davası...

DAVA ve DEVRİMCİ KAVGA

Beri taraftan, «...emeğin örgütlenmesi...»nin davanın açılışına direkt bir gerekçe olmayacağını bildirmiştik. Genel faşizm gerekçesinin bu davanın oluşturulmasında, çok zayıf kaldığını söylemiştik.. Bu dava ile, Türkiye emekçilerinin mücadelelerine, direkt (sanıkların eliyle) bir darbe vurulmamıştır. Bu objektif olarak da mümkün değildir.

Davanın sanıklarından önemli bir kısmı; sanık olmadan önce; kendi güçleri oranında, sosyalist mücadelenin bir parçası olarak görev yapmaktadırlar. Davada bir araya getirildiklerinde, birbirlerini hiç tanımayan insanlar bile vardır. Davanın sanıklarının bir kısmı; tersanede çalışan işçilerdir. Bir kısmı işçi olmayanlar, öğrencilerdir... ve **radikal aydınlardır...** Radikal aydınlardan özellikle biri de; Cumhurbaşkanlığına adaylığını koyan Gürler'e yakınlığı olduğu söylenen İRFAN SOLMAZER'dir.

Sanık işçiler, TERSANE-İŞ sendikası adıyla anılan bir sendikanın üyesidirler, Tersane-İş bağımsız bir sendikadır. Ne DİSK üyesidir, ne TÜRK-İŞ... İş yerinde yetkisi yoktur. İş kolunda yetkisi hiç yoktur. Denizcilik Bankasına ait bir iş yerinde kurulmuştur. Yani Tersane-İş sendikasının sanık üyeleri, askeri tersanelerde çalışmazlar...

İşçi olmayan sanıklar arasında, Tersane-İş sendikasını bilen vardır, dava açıldıktan sonra öğrenenler de vardır...

Örgütlenmiş emeğe «Faşist bir baskı» yapmak isteyen, üstelik sanıklarının idam etmek için işlenmemiş suçları, sanıklara yüklemek için çaba gösteren burjuvazinin bir kesimi, niçin Tersane-İş özelliklerindeki bir sendikayı seçsin?.. Tersane-İş sendikası, gerek kısa dönemde örgütleyeceği tersane işçileriyle, gerekse bu işçilere vereceği politik bilinçle, hakim sınıfları korkutacak bir çalışma içinde miydi?

Ya da başka bir açıdan bakarsak; Tersane-İş sendikası

kalkarak, daha güçlü ve büyük bir örgütlü emek merkezini (örneğin DİSK'i) baskı altına almak, etkisizleştirmek de mümkün değildir. Çünkü Tersane-İş sendikasının statüsü buna uygun değildir. Yani «bağımsız»dır...

Ayrıca, gerçekten Tersane-İş Sendikasının gelecekteki büyüme potansiyeli davayı açtıranlara önemli bir tehlike arz edebilir. O zaman, bu sendikanın etkisizleştirilmesi için, 146. maddenin suç kaynağı haline getirilmesi mi gerekirdi? 146. madde ile idam istenilmeden, (daha az sansasyonel bir olay olarak) bir başka ceza kanunu maddesi, Tersane-İş Sendikasını ve onun yaratacağı tehlikeyi ortadan kaldıramaz mıydı?

12 Mart içinde, tamamen işkencelerle alınmış ifadelere dayalı olarak açılan «sabotaj davası»nın iyi tanıtılabilmesi, gerçek görevinin ortaya çıkması için cevaplandırılması gereken daha bir çok soru vardır...

DAVANIN BELİRGİN ÖZELLİKLERİ

Dava üzerine çok soru sorabilmek mümkündür. Bu sorulardan büyük kısmı bu günkü bilgilerimize göre açık olarak cevaplandırılmayabilir. Ama şurası kesindir ki; davada ana sebep: hakim sınıflardan bir kesiminin bir başka kesimi iktidar kavgasında etkisiz kılmak için, davayı kullanmak istemesidir... 12 Martın 5. yıldönümü münasebetiyle yayınlanan anılar ve bilgiler, bizim bu kanaatimizi daha da pekiştirmektedir.

Davanın karakteristiğini kısaca ve toplu olarak sayarsak :

a. Davanın sanıklarının önemli bir kısmı, sosyalizmi dünya görüşü olarak benimsemiştir. İşçilerden ve işçi olmayan sosyalistlerden oluşturulmuştur.

b. Dava'da sosyalistlerin dışında, davayı var eden sanık pozisyonunda bir takım «cuntacı» radikaller vardır. İrfan Solmazer, vs. gibi...

c. Davanın sanıkları birbirlerini tanımazlar.

d. Sanık olmalarını gerektirecek hiç bir maddi delil yoktur.

e. Sanıklardan bir kısmı, tutuklu; bir kısmı ki, (sayı olarak daha az olanı, ama en önemli pozisyonda olanı), sanık İrfan Solmazer gibi gıyabında yargılanmışlardır, tutuksuzdurlar.

f. Bütün ifadeler kontr-gerilla marifetiyle alınmıştır. Alınma yöntemi «işkencedir».

g. Davadaki sanık sayısı, yargılanan sanıkların sayısından çok fazladır. Bu şuradan kaynaklanmaktadır. Yargılanan sanıkların iki türlü ifadesi vardır. Birinci ifade, geniş kapsamlı, sa-

nıkların el yazılarıyla yazılmış bulunan ifadelerdir. Bu ifadelerin asılları kontr-gerilladadır. İkinci ifade, mahkemede dosyaya konulmuş ifadelerdir. Belli plan dahilinde kontradaki ifadelerin özetlenmesidir.

Her iki ifadeye, sanıkların dışındaki bir çok insan, sabotaj davasının sanığı olabilecek suç pozisyonundadır. Bu insanların sayıları 100'ü geçebilir. Bir kısım ismi geçenler 146. madde ile suçlanabilir, bir kısmı başka maddelerle... Ama mutlaka suçlanacak pozisyonundadır...

Bu yapıya ifadelerde niçin gerek görülmüştür. Kanaatımız odur ki; dava siyasal veya askeri bir gelişme karşısında; daha da genişletilecek bir yapıda tutulmak istenmiştir. Davadaki sanıkların bir ucu, «o günün koşullarında cuntacı olduğu söylenen» askeri kadrolara uzanmıştır. Ancak bu uzantının somut halkası (İrfan Solmazer) tutuklu değildir...

Davanın bir ucu, tutuklu sosyalist sanıklar eliyle, Türkiye'nin sosyalist kadrolarına yönelmiştir. Pek çok tanınmış sosyalist bir çirpıda sayılabilir...

Devrimci sendika çevreleri de davaya dahil edilmek istenmiştir. Ama, baskılara rağmen, davanın genişlemesi bu çevreleri kapsamamıştır.

Davanın bir ucu da, bizim bilemediğimiz ilişkilerle bir takım askeri çevreleri kapsamaktadır. Ancak bu konuda gerekli bilgilerden yoksunuz. Ancak şu söylenebilir ki; davayı açtıranlar, (ki İstanbul'da sıkıyönetim komutanı olan Türün bunların en önemlilerindedir) bu dava ile kendilerine ekonomik ve siyasal planda karşı olanlara «gözdağı» vermek istemişlerdir. Kendilerinin rakibi olacak kadroları «sosyalistlerle» işbirliği etmekle suçlamak istemişlerdir...

Böyle bir işbirliğinin sosyalistler tarafından kabul edilip edilmeyeceği gerçeği görülmek bile istenmemiştir. Böylece, işçi sınıfı sosyalistleri, hiç istenmedikleri bir davada yargılanmak zorunda kalmışlardır.

h. Davanın «bomba davası» adıyla bilinen dava ile de yakınlığı kurulmak istenmiştir. Bomba davasının sanıklarından bir kısmı, Sabotaj davası sanığı durumundadır da... Her iki davanın birleştirilmesi için bütün koşullar tamamdır. Belki eksik olan, etkisizleştirilmek istenen sosyal ve askeri gücün, iktidar üzerindeki iddiasının zaman içinde kalmamasıdır...

i. Davanın cumhurbaşkanlığı seçimlerinden bir hafta önce açılması da bütün bu söylediklerimizi pekiştiren bir göstergedir.. Bu günlerde (1976'da) 12-Mart anıları yazılırken, açıklanan bir başka gerçek; davanın görevi konusunda ayaklarımızı daha

da yere bastırmaktadır; bu gerçek şudur: Türün'e izafeten yapılan bir açıklamada: «meclisi İstanbul'da toplarım» lafı, davanın görevini daha temellendirmektedir.

O günün siyasal koşulları dikkatle izlenip, hatırlanırsa; görülecektir ki; Faruk Gürler'in cumhurbaşkanlığı için ülkenin siyasal güçleri ikiye ayrılmışlardı. Faruk Gürlere «evet» diyenler, demeyenler... CHP'nin dahi, bu konuda bölünmüş olduğu hatırlanırsa; konunun önemi anlaşılacaktır...

İşte bu koşullarda «meclisin İstanbul'da toplanması» alternatifini gündeme gelmişken, sabotaj davasına kamuoyu yapma konusunda görev yüklenmiştir...

Emekçi halka denilmek istenmiştir ki; «sosyalistler ve cuntacı güçler, işte gördüğünüz gibi, memleketin mallarına kötülük yapmaktadırlar.»

Ama bu laflara büyük gerek kalmadan, dava etkisizleşmiştir. Çünkü, davanın hedefi, askeri, politik güçler, varoluşlarını yitirmişlerdir. Böylece; dava da başladığı sınırlarda bitmiştir. Genişlemesine gerek kalmamıştır...

GENEL BİRKAÇ SÖZ

1976 koşullarında; «sabotaj davası»nın tanıtılmasında, «objektif» olmak gereği vardır. Bu; sosyalistlerin işçi sınıfı dışındaki sınıf ve tabakalarla ilişkilerinde önemlidir. Faşist güçleri tanımalarında önemlidir. Dostlar tiyatrosunun sunduğu oyun, «belgesel»dir. Ama belgenin «resmi» olmasına gerek yoktur. Çünkü iddianamenin içeriğine, hazırlayanların da inancının bulunmadığı artık «resmi» bir sonuçtur. Bu sebepten iddianamenin dışındaki «belgelerin de» oyunda kullanılması mümkündür. Oyunun yapısı buna uygundur. Slaytlarla birçok belgeler açıklanmıştır. Bunlara yenileri eklenebilir... Oyun; gelişmeye, kendini aşmaya açıktır...

Oyunun amacını açıklayan, üç kaynak; daha fonksiyonel hale getirilebilir. Bu üç kaynak: 1 — Rejisörün kendisi, 2 — «seyirciler» tabir edilen oyuncuların bir kesimi, 3 — tuluata varan bir serbestlik içinde oyunu sunan iki «sunucu»dur. Bunlar, daha «rasyonalize» edilmiş bilgiler verebilirler. Böyle olursa «kaher» bilgileri vermesi mümkün olacaktır. 1976'nın anti-faşist mücadelesine katkıda bulunacaklardır.

Eğer, oyuna bu yapı kazandırılmazsa, önemli bir yanlışlıkta ısrar edilmiş olacaktır. Kendi kendini çürütmüş bir iddianamenin çürümüşlüğü, seyirciye verilmek istenilmektedir. Kendi içinde komikleşmiş, iflas etmiş, zavallılaştırmış bir iddianamenin üs-

tüne gitmeye gerek yoktur. Kültür Sarayının, gemilerin «sabote» edilmesi iddianamenin mantığı içinde de çürütülmek istenmektedir. Bu gereksizdir. İddianame «mantıksız» olduğu için; bu çabalar kalıcı olmamaktadır. Davanın sanıkları bile, olayların iddianamedeki mantığa göre oluşunu bilememektedir... Çünkü, dava iddianamenin boyutlarının ötesinde bir yerde bulunmaktadır. Ve esas komik olan, gayri-ciddi olan, öğretici olan da; davanın iddianamenin dışındaki yeridir. (Yukarıda belirtmeye çalıştığımız özellikleri.)

Oyun; gerçek hedefi, seyirciye «sabotaj oyunu» adı altında sunmak zorundadır. Komikleştirecekse; işçi sınıfı sosyalistlerinin, cuntacılarla işbirliği yapar pozisyonda gösterilmek istenilmesi komikleştirilmelidir. Bu iddiada bulunan «mantıklarla» dalga geçilmelidir. Hakim sınıfların birbirleriyle ilişkilerini, kavgalarının ne kadar insanlık dışı olduğu gösterilmelidir, vs...

İŞKENCE ÜZERİNE

Eğer davanın temelindeki yapı verilmezse; işkence meselesi de temellenmiş olmamaktadır... şu yapısı ile işkencenin niçin yapıldığı, inandırıcı bir şekilde ortaya konulmamaktadır. Genel varsayım, «burjuvazinin işkence yapacağı» üzerine kurulmuştur. Niçin'e cevap yoktur... Emeğin örgütlenmesi genel işkence gerekçesidir. Ama bu davada, emeğin örgütlenmesinin özel bir işkence sebebi olmadığını gördük... Ayrıca davanın iddiasının «emeğin örgütlenmesinin» ideolojik yapısıyla ilgisi yoktur. Çünkü «sabotaj»dır. Emeğin örgütlenmesi, sosyalist teorinin öncüllüğü altında yapılır. Bu tür bir «Sabotaj» ise, sosyalist teoriyle ilgisi olmayan «anarşist» dünya görüşünün işidir... Bu ayırımın seyirciye, açık verilmesi gerekmektedir. Kafalarda hiçbir bulanıklık kalmamalıdır... Dalga geçilecekse, işkence yapanların, burjuvazinin; anarşist dünya görüşü ile, sosyalist dünya görüşünü karıştırmalarıyla dalga geçilmelidir... Onların bilgisizliğine gülünmelidir.

«İşkence», «yöntemi» ile; oyunda başarılı verilmiştir, ama ağırlıklıdır. Bu kadar fazla bir ağırlık verilmemesi gerekti belki. Çünkü verilen ağırlık, davada «işkence»yi ön-plana çıkarmaktadır. Halbuki buna gerek yoktur.. Davada önplanda olması gereken işkence değildir. Davanın gördüğü görevdir.

Davanın gördüğü görevin başarılı yapılabilmesi için uygulanan işkencenin yöntemi; oyunun en başarılı yönüdür. Oyunda sahnelenen işkenceler; «cevabını içinde taşıyan» sorular şeklindedir. Böylece, hiçbir şeyle ilgisi olmayan sanıklardan senaryo

doğrultusunda ifadeler alınmış olmaktadır. Bu teknik çok başarılı anlatılmıştır.

SONUÇ

Oyunun kendi içinde kendini aşacağı açıktır. Zaman içinde daha olgunlaşacaktır. Oyun vesilesiyle, «sabotaj davasının» ne olduğu ne olmadığı da tartışılacaktır. Bu tartışmalar sosyalistlere, işçi sınıfı dışındaki sınıf ve tabakalarla ilişkilerinde çok şey öğretecektir. Asıl önemlisi, Türkiye'deki faşist güçlerin yapılarını tanıttacaktır.

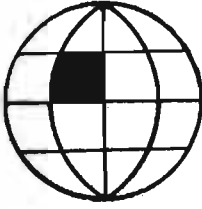
— o —

TEMEL YAYINLAR

DİMİTR BLAGOEV

SEÇİLMİŞ ESERLER

TUSTAV
ÇIKIYOR

kitaplar anlattıkları düşündürdükleri

Arif OKUYAN

DAVRANIŞLARIMIZIN KÖKENİ *

«Bu kitabın hiçbir iddiası yok. Olamaz da. Üstelik nice eksiklikler var. Biliyoruz. Ama, bugünkü gelişim düzeyimizde bunları aşmak, tamamlayabilmek gücümüzün yeteceği iş değil. Ne kendimizi, nede başkalarını kandırmaya gerek yok; bu toplumun ürünüyüz. Yıllar boyu bilimden uzak tutulmuş, onu sevinmez, sıkıcı, pratik yaşam ile ilgisiz görmeye şartlandırılmış halk kitlelerinin içinden geliyoruz. Kitap yaşağının yadırganmadığı, bilgilenmenin zaman zaman cesaret işi sayıldığı bir ülkenin insanıyız. Beyin hücrelerimizin belki de önemli bir bölümü, nice yurttaşlarımız gibi, henüz görev almadı yaşantımızda. Bu yüzden ‘yetmezliğimizi’ unutmuyor, okurun da bunu her an anımsamasını diliyoruz» diyerek başlıyor Serol TEBER’in kitabı. Ve hemen arkasından kitabının birinci bölümü olan, «Yöntem Üzerine» bölümüne geçiyor.

Yazarın gerçek niteliğine ışık tutan bu bölümde dikkatimizi ilk çeken, şu satırlar oluyor: «...Artık kesinlikle anlaşıldığı gibi, doğada tarafsızlık yoktur; bilerek yada bilmeyerek olaylar içinde yan tutulur. İnsanlar, isteseler de istemeseler de bir düşünce sistemi içinde yaşarlar. Kaçınılmaz bir zorunluluktur bu...

«Doğa ile kurduğu ilişkilerden pratik, somut sonuçlara varan genellemeler yapmak, yani gerçekten ayaklarını yere basarak yaşamak isteyenlerin olaylara, bir düşünce sistemi açısından yaklaşmaları gerekir.»

Yazar, «ayaklarını yere basarak yaşamak» için gerekli «düşünce sistemi»nin kesinlikle «tarafsız» olamayacağını söyledikten sonra doğayı ve davranışlarımızı açıklayan iki temel düşünce sistemini, yani Materyalizm ile Metafizik’i kısaca açıkladıktan sonra şu sonuca ulaşmaktadır: «... Fakat, doğa bilimlerinin somut verileri ile metafizik yöntemler arasındaki çelişkinin uzlaşmaz düzeylere geldiği dönemlerde bu tıkanan yolu açacak, yeni bir

* Dr. Serol TEBER, *Davranışlarımızın Kökeni*, Sorun Yayınları, 1975, İstanbul.

mantık yeni bir düşünce yöntemi gereksinmesi kendini şiddetle hissettirmiştir.

«Onsekizinci yüzyılın sonlarına doğru Hegel, bu işi üstlenmiş ve yöntem olarak **Diyalektiği** önermiştir.

«... Feuerbach ve özellikle Marks tarafından metafizik yanlarından arındırılıp gerçek materyalist tabana, yani **'ayakları üzerine'** oturtulmuştur. Böylece felsefe, Plehanov'un deyimi ile kaçınılması olanaksız bir **'yaşam sıçrayışı'** (Salto vitale) yapmıştır.

«Artık doğayı bütünü ile değerlendirmede yeni bir yöntem doğmuş ve bunun oluşmasında en büyük katkıyı doğa bilimleri yapmıştır. Bu katkı o derece fazladır ki, çağdaş bilgiler **'modern fizik doğum yapıyor diyalektik materyalizmi doğuruyor'** demişlerdir. Bundan sonra artık diyalektik yöntemsiz doğa ve toplum bilimleri düşünülemez olmuştur.»

Yazar, genel anlamda bilimsel düşünce yöntemini böylece Diyalektik Materyalizm olarak saptadıktan sonra, kendi uzmanlık dalı (*) konusunda da kısaca şu açıklamayı yapmaktadır : «Bugün, gerçek psikoloji ve psikiyatrinin kökenini Pavlov'un sinir sistemi fizyolojisi oluşturmaktadır. Ancak bu temelden çıkmadığında, metafiziğin içine düşmeden ve diğer doğa bilimleri ile çelişmeden davranışlarımız ile ilgili doğru varsayımlarda bulunmak olasıdır.»

Görüldüğü gibi, yazarın yönelişi, doğrultusu son derece açık ve kesin olarak bu satırlarda yansımaktadır. Yazarın bilimsel düşünce yöntemi Diyalektik Materyalizmdir. Yazarın kendi uzmanlık dalında temel aldığı Pavlov'un sinir sistemi fizyolojisidir. Ve yazar, tek bilimsel dünya görüşü olan Diyalektik Materyalizmi gerçekten özümlemiş olarak kitabının bundan sonraki bölümlerinde ustalıkla kullanabilmekte, diyalektik gelişime uygun olarak insan davranışlarının evriminin basitten karmaşığa, daha alt düzeyden daha üst düzeye geçişini sergilemektedir. Kitabın bölüm başlıkları bu diyalektik evrimi yeterince yansıtmaktadır.

Birinci bölüm «Konuya Evrensel Değişim ve Dönüşüm Yönünden Yaklaşım» adını taşımakta ve «Evrim Süreci», «Evrim Süreci İçinde Saptanan Bazı Önemli Organsal Özelleşmeler» alt-başlıklarını taşımaktadır.

İkinci bölüm «Sinir Sistemi İle İlgili Bazı Genel Anımsatmalar» başlığını taşımakta ve «Sinir Sisteminin Gelişimi», «İçgüdülerimiz» alt-başlıklarını kapsamaktadır.

Üçüncü Bölüm «İçgüdüden Davranışa» başlığını taşımakta ve «Maymunlar Arasında Toplumsal Yaşantı», «Canlılar Arasında Haberleşme Yöntemleri» alt-başlıklarından oluşmaktadır.

(*) Yazar nöropsikiyatri uzmanıdır.

Dördüncü Bölüm, «Bellek» başlığını; Beşinci Bölüm «Biyolojik Ritimler» başlığını ve «Biyolojik Saat», «Uyku» alt-başlıklarından oluşmaktadır.

Altınca Bölüm, «Beyin Yarım kürelerinin İşlevleri İle İlgili Bazı Genel Anımsatmalar» başlığını taşımakta ve yazar bu bölümleri sonuçlandırırken şu yargıya ulaşmaktadır: «Evrim düzeyimizin bu döneminde, bilincin gelişimi, yasaları, v.b. gibi konular üzerinde yığınla somut bilgiye sahibiz. Artık, bilinç üzerine yapılacak metafizik, kurgusal (spekülatif) varsayımlara yer ve gerek yoktur. Tutarsız felsefeler, yerlerini doğa bilimlerine, doğa bilimlerinin somut yasalarına bırakmak zorundadırlar...

«Marks, 'yeryüzünün yaradılış efsanesi, yeryüzünün doğuşunu anlatan bilimden, yani yeryüzünün oluşmasını, doğuşunu bir süreç, bir kendini yaratma süreci olarak anlatan bilimden esaslı bir darbe yemiştir' der...»

Serol Teber'in kitabının son bölümü ise, «Genel Tartışma» başlığını taşımakta.

Yazar, kitabını yazarken izlediği yöntemine uygun olarak, bu bölümde, yazdıklarının genel bir sonucunu, bir bilançosunu vermekte ve bölüme şu girişle başlamaktadır: «Doğadaki en önemli olgu, içerik ve biçim, yani hareket ve maddedir. Bu görüşü, temel çıkış noktası olarak benimsiyoruz».

Daha sonra ise, kitabının diğer bölümlerinde de temel aldığı Pavlov'un Sinir Sistemi Fizyolojisi üzerinde durarak, özellikle içgüdüler konusunda, ülkemizde —vede kapitalist-emperyalist sistem ülkelerinde— hakim görüş olan Freud'çu psikanaliz yöntemlerinin tutarsızlığını bir kez daha göstermektedir. Şöyle demektedir: «Canlılarda, bazı refleksif eğilimlerin dışında doğum ile birlikte getirilen önemli davranış kalıplarına pek rastgelinmemiştir. Hemen bütün davranışlarımız, şartlı refleks yöntemleri ile sonradan öğrenilip kalıplaştırılmaktadır...»

Ve daha sonra da Freud'çu Psikanalizin başlıca spekülasyon alanı olan cinsel içgüdüler konusunda gerçek bilimsel tutarlılığı şöyle sergilemektedir: «... Fakat herşeye rağmen, cinsel davranışa özünden ayrı ve çoğu kere zorlama yakıştırmalar yapıldığı bir gerçektir. Bunların uzantısı olarak da, üretkenliğin ve güçlü olmanın simgesi biçimine dönüştürülen cinsel işaretler ve eylemler giderek davranışlarımızın pek çoğuna damgalarını vurmuşlardır. Oysa ki canlılardaki gerçek amaç, gerçek öz neden, çoğu kez beslenme gereksinmelerinin güvenceye alınmasıdır.

«Davranışlarımız, bu sembolik ve zorlama yakıştırmalardan arındıkça, cinsel içgüdüünün de etki alanı daralacak fakat, gerçek ve sağlıklı boyutlara kavuşacaktır.

«... Gerek insanımsı maymunların, gerekse ilk insanların evrim süreci içinde oluşturdukları grupların iç ve dış dinamiğini koşullayan en önemli etken genel olarak cinsel motif değil, tersine çevre koşulları, doğa ile kurulan ilişkiler zinciri, üretim ve tüketimin nicelik ve niteliğidir.»

Aynı sağlamlıktaki bilimsel görüşü, «öldürme» yada «savaşma içgüdü» denilen safsatanın çürütülmesinde de görmekteyiz. Şöyle yazmaktadır yazar: «Canlıların normal durumlarında savaş gereksinmesi ve saldırgan bir davranış düzenlemesi pek görülmez. Savunma içgüdü ile ilgili hareketlere canlılar, ancak son bir çare olarak başvururlar. Yaşanılan alanın saldırıya uğraması, yada açlık durumlarında olduğu gibi...

«Savaşmak, başkalarını öldürmeyi amaçlamak, hayvanların yada ilkel denen insanların özünde yoktur. Üretim ve tüketimin ortak, üyelerin eşit ve özgür olduğu örgütlenmelerde ne jandarma vardır, ne polis, ne asker nede soylular sınıfı.

«Toplumsal servetlerin bir kaç kişinin elinde toplanmaya başlaması, yani devletin ortaya çıkmasıyla ki, savaşmak ve saldırganlık zorla resmi insan davranışı biçimine dönüştürülerek kitlelere benimsetilmeye çalışılmıştır.»

Yazar bundan sonra, özellikle modern kapitalist toplumun insanlara empoze ettiği yoz «ahlak» özelliklerinden vede bu toplumlarda yabancılaşmanın ulaştığı ileri aşamayı vurgulamakta ve şöyle yazmaktadır: «... Mevcüt düzeni sürdürmek, evrimin karşısına çıkmak isteyenlerin en korktukları duygu, en korktukları ahlak ilkesi sorumluluktur. Bir insanın evrenin her noktasından, her olayından, her kişisinden sorumlu olabileceği düşüncesini birtürlü anlayamazlar, anlamak istemezler. **Her koyun kendi bacağından asılır, gemisini kurtaran kaptan, bal tutan parmak yalar** türü gerçek ahlaksızlık ilkeleri, bu korku ve anlayışsızlığın ürünleri olarak, kitlelere yansıtılmak istenir... Sorumluluk duygusunun, fazla düşünmenin, herşeye burnunu sokmanın sakıncaları gözdağları verilerek ortaya konur, bireyselliğin erdemleri (!) çeşitli yollardan halklara anlatılmaya çalışılır...

«... Bu düzenlerin temel sorunu, düşünceden yoksun, dışarıdan önerilmiş basit refleksif hareketleri kendi orijinal davranışları sanarak, sorumsuz-kuşkusuz bir yaşantıyı gerçek insan yaşamının yerine koyabilecek yeni bir insancık türü oluşturabilmektir. Beyinden ve sorumluluk duygusundan arınmış, makinenin sorumsuz bir parçacığı haline gelmiş yeni bir insancık türü...

«... Ürünleriniz, varlığımızı, kişiliğimizi yansıtan ayna olmaktan çıkmıştır. Yabancılaşmış emek, yani sermaye, evrimin-

insan beyninin karşısına dikilmektedir. Ya beyninden-evrimden vazgeçeceğiz, yada sermayeyi bir kaç kişinin malı olmaktan çıkaracağız.»

Yazar insanlığın önündeki bu mutlaka çözülmesi gereken çelişkinin çözümüne de şu satırlarla ışık tutmaktadır: «Yabancılaşmanın kader değil, tarihi bir zorunluluk olduğunu biliyoruz... Doğadaki her çelişki gibi bu da çözülecektir. Ama kuşkusuz kendiliğinden değil. Yeterince bilinçlenip insanlığı buna iten koşulların karşısına dikilmek gerekir.

«Bu çelişkinin çözülmeye başladığı yerlerde ortaya her türlü yetenekleri, boyutları ile yepyeni insanlar, yepyeni toplumlar çıkmaktadır. Kuşkusuz bunlar, evrimsel sıçramaların insanlık aşamasındaki en güzel, en somut örnekleridir.

«Dünyanın bir bölümünde, insanlığı kendi çıkarları uğruna yok etmeye yönelik çok uluslu şirketler-tekeller son ölüm kalım savaşlarını yaparlarken, dünyanın diğer bir bölümünde ise, uluslar arası olanın, ulusal olanda pekişmesini ve giderek oluşan bütün bu nimetlerin ve güzelliklerin, bireylerde daha üst düzeylerde billurlaşmasını amaçlayan çok uluslu kolhozlar oluşmaktadır.»

Yazar, bu çelişkinin eskiye dönük ve yeniye dönük, geriye dönük ve ileriye dönük, aşağıya dönük ve yukarıya dönük iki kutubunu böylece belirledikten sonra kitabını şu mesajla noktalamaktadır: «Yabancılaşmaya karşı çıkacak insanın sahip olması gereken ahlak ilkesinin özünü sorumluluk duygusunun oluşturması gerekir. Kendini, bütün insanları, evreni bir yöntem içinde kapsayan bir sorumluluk. Evren ile, tüm uluslar ve tüm insanlar ile bütünleşmiş gerçek insanlığı amaçlayan bir sorumluluk. Ancak bu temel üzerinde gelişen düşünce ve hareketlerimizi gerçek insan davranışları olarak nitelendirebiliriz. Ve ancak bu yolun sonunda, son hayvansal kalıntılarımızı da üzerimizden ayıklayabilir, zorunluluklarımız ve isteklerimiz ile özlemlerimizi birleştirerek, 'tarihin nesnesi olmaktan çıkıp öznesi durumuna' gelebiliriz.»

Naklettiğimiz bazı alıntılarla Serol Teber'in kitabı ile ilgili kısa da olsa bir bilgi vermeyi amaçladık. Aslında bu alıntılar bile, bu kitabın özellikle ülkemiz için sıra-dışılığını, kolay rastlanamaz niteliğini yansıtmaktadır kanısındayız. Ancak Serol Teber'in bu çalışması sadece bu sıra-dışılık niteliği ile dikkati çekmemekte, fakat çok-yönlü bir değerliliği de içermektedir. Şöyle ki : Herşeyden önce, bu tür belli bir uzmanlık dalında yoğunlaşmış bir kitap, «vülgarizasyon» bataklığına düşmeksizin geniş bir kitle için ulaşılabilir nitelik taşımaktadır.

Yazar, bilimsel tutarlılığının kaynağını, kendi uzmanlık dalı da dahil olmak üzere genel dünya görüşünün sağlamlığından almaktadır: Diyalektik Materyalizm. Bunun ülkemiz için ne denli önemli olduğu açıktır. Çünkü, bu tür konularda yazılmış —yada dilimize çevrilmiş— bir çok kitabın ya her türlü bilimsel tutarlılıktan yoksun vülgarizasyon eserleri okuduğu yada her bilim dalını sadece kendi başına ele alan, bilimsel bir dünya görüşüyle kaynaştırmaktan kaçınan «saf» bilim eserleri olduğu gözönüne alınırsa, bu önem kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Yazar, kitabının büyük bölümünde sergilediği düşünce ve insan davranışlarının evriminde fizyolojik mekanizmaların etkisi ile ilgili bilgili birikimini, kitabının son bölümündeki insanın sosyal varlık koşulları ile ilgili görüşlerine organik bir biçimde bağlamayı, biyolojik evrimle sosyal evrimi bütünleştirmeyi büyük ölçüde başarmaktadır.

Ve en önemlisi de, bir bilim adamı olan yazar, «bilimin bilim için» olamayacağını, tam tersine, bilimin «gerçek rolünün, doğanın, sosyal hayatın ve bizzat bilimin bütün olgularını yaratıcı bir tarzda açıklamak; dönüştürücü eylemleri gerekçelendirmek; devrimci cüretini kanıtlamak ve geniş bilimsel sentezler oluşturmak; bilim ve hayat arasındaki, teori ve pratik arasındaki ilişkiler sorununu gerçekten diyalektik bir tarzda çözümlemek» olduğunu kanıtlamaktadır.

İLERİCİ YURTSEVER GENÇLİK

İLERİCİ GENÇLİĞİN YAYIN ORGANI

10. SAYISI ÇIKTI.

Adres: Divanyolu, Klodfarer cad. Örer İşhanı, No: 33-35/11
Cağaloğlu - İSTANBUL

Yazışma adresi: PK 914 Sirkeci - İSTANBUL

Çeviriler

kapitalizmde kitle siyasal bilinci (*)

Guermane DİLİGUENSKI

Tarih Bilimleri Doktoru

Kapitalist ülkelerde sosyal hoşnutsuzluk ve protesto sosyal pasiflik ve siyasal konformizmle nasıl ve neden birleşmektedir? Kitle coşkusu (heyecan, emotion) ile kitle davranışı arasında neden bir kopukluk ortaya çıkmakta ve (bu kopukluk, ç) olduğu gibi kalmaktadır? Bu soruları incelemek sadece teorik bir yarar taşımamaktadır. Zira (bu soruların, ç) cevabı tekelci devlet iktidarının ideolojik ve psikolojik rezervlerinin gerçekçi bir değerlendirilişi olanağını büyük ölçüde belirlemekte ve bugünkü koşullarda kitlelerin siyasal etkinliğinin gelişme yol ve perspektiflerini tanımlamaktadır.

Bu yazının amacı, modern kapitalist toplumda kitle siyasal bilincinde ortaya çıkan bazı eğilim ve çelişkileri meydana çıkarmakla ve bu çerçeve içinde hayat bulan bazı metodolojik düşünceleri sergilemekle sınırlı. Bu yazının «ampirik» temeli, 1968'den 1970'e kadar Fransa'da gerçekleştirilen sosyolojik anketler ve düşünce sondajları ile diğer ülkelerle ilgili bazı kıyaslanabilir verilerden oluşmaktadır.

KİTLE SİYASAL BİLİNCİNİN YAPISAL SORUNLARI

Siyasal bilinç te dahil olmak üzere kitle bilincini inceleyen araştırmacının karşısına çıkan ilk metodolojik problem, (kitle bilincini, ç) herbiri özel bir analiz gerektirecek (biçimde, ç) göreceli olarak özerk alt bileşkenlerine bölmek gerekliliği olmaktadır. Kit-

* Bu yazı, S.S.C.B. Bilimler Akademisinin 2/1972 tarihli **Sciences Sociales** dergisinde çıkan bir yazının çevirisidir.

le siyasal bilincinin farklı bileşkenleri arasındaki ilişkiler mekanizmasını belirgin hale getirecek ve bilinci dinamik sistem olarak ortaya koymayı ve analiz etmeyi sağlayacak bir ikinci görev de önceki (göreve, ç) sıkı sıkıya bağlıdır.

Metodolojik problemlerin az da olsa tamına bu yazı çerçevesi içinde çözümlenemeyeceği açıktır. Bu durumda da bunların çözümü için bir tür «İlk yaklaşım» la kendimizi sınırlandıracağız. «İlk yaklaşım» olarak, bir yandan bireylerin ve sosyal grupların siyasal bilincinin belirgin karakteristiklerini, yani siyasal yönelişlerini ve temel olarak aldıkları değerleri, diğer yandan ise, bu karakteristiklerin yerleşmesini, aynı durumda kalmasını ve değişmesini sağlayan psikolojik yöntem ve mekanizmaları tasnif etmek (seçmek, selectionner) gerekli görülmektedir. Belli bir içeriğin tamamıyla farklı psikolojik mekanizmaların etkisi altında yerleşebileceği ve varolabileceği gibi aynı mekanizmaların, tersine olarak, farklı içerikte bilinç tipleri doğurabileceği verisinden hareket edilirse, bu bölme (işlemi, ç) daha önce formüle edildiği (gibi, ç) her bileşken grubunun özerklik gereksinimine bütünüyle cevap vermektedir.

Kitle siyasal bilincinin somut içeriği ne olursa olsun, bunun oluşumu ve evrimi, belli bir sosyal grup tarafından daha önce benimsenmiş ve her kuşak tarafından, sosyalleşmesi boyunca, özümlemiş siyasal düşünce ve değerleri, bu düşünce ve değerlerin bireysel deneyimle karşılaşmasını (yüzleşmesini, confrontation), bu deneyimin prizmasından geçerek seçimsel (sélectif) özümlemişini, kitle haberleşme araçları ve diğer haberleşme araçları tarafından yayılan değer ve düşünceleri ve en nihayet te böylece özümlemiş siyasal düşüncelerin yada (bu düşünce, ç) kombinezonlarının bizzat kitle bilincinde değişikliğe uğrayışını kapsar. Bunun sonucu olarak kitle siyasal bilinci yada daha tam olarak, bireyin «kitle-sel» bilinci, bu bilincin dışında (özelleşmiş ideoloji ve siyasal etkinlik alanında) oluşmuş bir düşünceler kombinezonu vede bireyin yada bir grubun sosyal ve siyasal gerçekliği kişisel çözümleyişi sonucu ortaya çıkan sonuçlardır. Tamamiyle hazır olarak özümlemiş düşünceler, klişeler olarak kabul edilebilir, zirâ (bu düşünceler, ç) bir kurallaşma (normalisation), yüksek bir dengelilik ile belirlenmişlerdir ve mantıki yada rasyonel bir doğrulanmayı gerektirmezler.

Bireylerin ve grupların siyasal bilinci, farklı düzeylerde klişelerle ve düşünce bağımlılığı ile, kendileri tarafından kabul edilmiş düşünce ve değerlerle uyuma yada çelişkilerle, aynı zamanda da farklı dengelilik yada değişkenlik dereceleriyle belirlenebilir.

Kitle siyasal bilincinin bizzat içeriğine gelince, (bu, ç) siya-

sal yönelişlerle, yâni insanların özlemlerine cevap veren siyasal etkinlik amaçları ile bu (amaçlara, ç) ulaşmak için kabul edilebilir vasıtaları kapsayan normatif (kuralsal) görüşler tarafından oluşturulur. Siyasal yöneliş, siyasal davranış alanında, kitle siyasal bilincine kazanmış farklı sosyal ve psikolojik süreçlerin ulaşılan sonucudur, «çıkış» (dökülüş, débouché) noktasıdır denilebilir. İşte bu nedenle bu bilincin yapısı sadece terimin dar anlamıyla siyasal yönelişleri değil, fakat aynı zamanda bu yöneliş üzerinde etkide bulunan ve hep beraber belli bir sistem oluşturan sosyal ve psikolojik karakteristikleri de içermek zorundadır. Siyasal yönelişin oluşumuna katkıda bulunan belli başlı süreçleri, bu süreçler arasındaki karşılıklı bağıntıyı ve (bunun, ç) karşılığı olarak kitle siyasal bilincinin temel içeriği, genel terimlerle, şu tarzda belirlenebilir.

1 — Bir sosyal gereksinimler ve bekleyişler sisteminin oluşması. 2 — Rollerin benimsenmesi, benimsenen rollerin etkisi altında gereksinimlerin güncelleştirilmesi. 3 — Gereksinimlerin hiyerarşisine ve benimsenen sosyal rollere cevap veren değer yönelişlerinin oluşması. 4 — Benimsenen rollere ve yöneliş hizmeti gören değerler sistemine uygun olarak «kendi» sosyal grubunun kimliğinin saptanması. 5 — Gereksinimler sistemi, grup bilincinin yönelişi ve karakteri temeli üzerinde sosyal ve siyasal alanda kendine özgü çıkarların (amaçların) bilincine varış. 6 — Bilincine varılan çıkarlara cevap verme anlamında, siyasal etkinliğe etkide bulunmak amacıyla, belli bir sosyal sistemde varolan olanakların (vasıtaların) değerlendirilmesi. 7 — Bütünüyle bir siyasal yöneliş oluşturan bir sosyal ve siyasal değerler ve düşünceler sisteminin benimsenmesi. İnsanların siyasal düşüncelerinin objektif sosyal durumlarına göre bağımlılığının ortaya çıktığı (belirdiği, ç) süreç ve mekanizmaların büyük karmaşıklığını hiçbir zaman ihmal etmemek metodolojik açıdan çok önemlidir.

Adı geçen bu süreçlerin hiçbiri, gerçeklikte ne tamamen bağımsızdır nede diğerlerine göre sıkı sıkıya «birincil» dir. (Bu süreçlerin, ç) hepsi karşılıklı bağıntı içindedir ve bu unsurlar arasındaki etki üstünlüğü bağlarının karakteri duruma göre değişebilir (örneğin grup bilinci değerler sistemini, rollerin seçimini, grubun ve grubu oluşturan bireylerin gereksinimlerini etkiliyebilir). Vermiş olduğumuz bu süreçler sıralaması tamamen konvansiyoneldir. (Bu sıralama, ç) bu unsurların herbirinin kitle siyasal yönelişlerinin oluşumunda katkısı derecesinden başka bir şeyi yansıtmamaktadır. Bu katkı, şema üzerindeki «mesafe» den çok daha doğrudandır, ve (bu katkıda, ç) sosyal ve psikolojik karakteristiklerle siyasal değer ve düşünceler arasında (şema üzerinde, ç) tasavvur olunan (mesafe, ç) daha azdır. Ve tersine olarak, bu

değer ve düşüncelerin en «uzak» karakteristikleri siyasal bilincin oluşmasına ancak serinin (sıralamanın, ç) ara halkalarından geçerek katılabilirler.

Ampirik sosyolojide kitle siyasal bilincinin belirleyici etkenlerini inceleme, çoğu kez kişilerin objektif sosyal durumlarının farklı karakteristikleri ile siyasal düşünceleri arasındaki karşılıklı bağıntıların kurulmasına indirgenir. Bu karşılıklı bağıntıların karakteri genel olarak bir incelemeden diğerine değişir. Öte yandan, objektif sosyal karakteristikler en fazla sayıda dikkate alındığı zaman bile, ampirik araştırmalar her türlü karşılıklı bağıntıyı hiçe sayan önemli grupları sürekli (bir biçimde, ç) ortaya çıkarır.

Çağdaş burjuva sosyolojisinde kişilerin benzer sosyal durumlara (rağmen, ç) siyasal yönelişlerindeki bu türdeş - olmayışlık (hétérogénéité) çoğu kez bireyin sosyal sınıf karakteristiklerinin çokluğuyla, oynadığı sosyal rollerin çokluğuyla, farklı sosyal gruplara aynı zamanda (simultanément) aidiyeti ile açıklanır. Kişi, toplumdaki durumuna uygun olarak durumunun çeşitli yüklemelerinden (attribut) birini yada diğerini «seçer» ve böylece kendi siyasal pozisyonlarını belirler.

Modern kapitalist toplumdaki kişilerin tamamen gerçek olan sosyal durumlarının çokluğunu (çeşitliliğini, multiplicité) saptamayı sağlayan bu görüş, kitle sosyal tabakaları temsilcilerinin siyasal bilinç ve davranışlarındaki türdeş - olmayışlığı açıklamak için şüphesiz bir tür «birinci düzey» niteliğinde kullanılabilir. Bununla beraber (bu görüş, ç) tatmin edici ve tam bir açıklama vermemektedir. Bu da herşeyden önce, bireyin sosyal durumunun belli bir karakteristikler (etkenler) bütünüünün bilinç üzerinde neden belli bir tarzda etkide bulunup ta başka bir tarzda (etkide bulunmadığını, ç), her somut durumda etkenlerden birinin diğerlerine göre neden daha büyük bir etkide bulunduğu sorularını cevapsız bırakmasından ileri gelmektedir. Bu görüş, farklı etkenlerin, ç) karşılıklı bağıntıları ve kendi aralarında bağımlıkenlerin, ç) karşılıklı bağıntıları ve kendi aralarında bağımlılıkları üzerinde yeterince açık bir düşünce sağlamamaktadır.

Bu mekanizmanın anlaşılmasına yaklaşımda bulunmak için herşeyden önce siyasal bilinç ve davranışın bireylerin durumunun şu yada bu sosyal karakteristiğe karşı basit bir tepki olduğu (şeklindeki, ç) görüşten vazgeçmek gerekmektedir. Gerçekten de, bu karakteristiklerin herbiri doğrudan doğruya kendine uygun bir davranış tipine yol açan kendi başına (tecrit olmuş, ç) bir neden değil, fakat bireyi ve grubu siyasal gerçeklik içinde yönlendirmek için bilinç tarafından işlem gören bir «malzeme»-dir. Bundan da fazla olarak bu malzeme, gereksinimleri, rolleri, değerleri, v.d. ile bireylerin ve grupların psişizminde (ruhsal özel-

liğinde) varolan belirgin sosyal unsurların bütünü tarafından «işlem görür». Objektif «etkenler»le bilinç arasındaki bağların mekanizmasını anlamak için, siyasal yönelişi doğrudan doğruya doğuran sosyal ve psikolojik süreçler üzerinde, (bu süreçlerin, ç) mekanizması ve objektif motor güçleri üzerinde özel bir dikkat yoğunlaştırarak bu «işlem görüşü» ün aştığı farklı dereceleri ortaya çıkarmak gerekmektedir.

Söylemiş olduğumuz şeyi somut bir örneğin yardımıyla canlandıralım. Fransız işçi sınıfı ile ilgili deneysel araştırmalara göre, göreceli olarak yüksek (işçilik, ç) kalifikasyonu (niteliği, ç) büyük bir işletmede çalışma, işçi kökenlilik, yerel dinsel geleneklerin etkisinin zayıflığı Komünist Partisinin işçi ortamındaki etkisini kolaylaştıran etkenlerdir. ¹

Eğer siyasal çizgileri oluşturan sosyal ve psikolojik süreçlerin yönelişi ve gelişmesi üzerinde yukarıda anılan unsurların nasıl etkide bulunduğunu anlamayı denersek, karşılıklı bağıntıların yapısını kuşkusuz daha iyi anlayacağız. Bu durumda göreceli olarak yüksek işçilik kalifikasyonunun er yada geç sosyal beklentilerin çok alçak düzeyiyle çelişkiye girecek olan kültürel ve entelektüel gereksinimleri uyarması (olgusu, ç) görülecektir (yâni bu gereksinimleri karşılama olanağı üzerindeki düşünceler ortaya çıkacaktır). Yüksek bir kalifikasyon, mesleki (profesyonel) bir rolün benimsenmesini ve bu rol üzerinde temellenen özsaygı duygusunun gelişmesini kolaylaştırır; gereksinimlerin yüksek düzeyi ve belli yaratıcı unsurları taşıyan kişisel çalışma etkinliğinin değerlendirilişi bireyin dinamizmini uyarır ve varolan durum karşısında hoşnutsuzluğunu doğurur.

Mesleki rolünün iyice bilincinde olan bir işçi çoğu kez işçi sınıfının toplumdaki önemini yüksek olarak değerlendirmeye eğilimlidir, bu da (onun, ç) maddi gereçlerin basit bir üreticisi olarak değil, fakat ezilen ve kurtuluşu için savaşıyor bir sınıfın üyesi olarak «işçi» rolünü benimsemesini kolaylaştırır. Bu sınıf bilincinin gelişmesidir. Proletarya kökenlilik (belli sosyal ortamın ölçüleri ve görüşleri mekanizmasından geçerek) vede sınıf antagonizmalarının yapısının daha iyi açığa çıktığı ve işçi örgütleri ile kitle arasındaki dallı - budaklı iletişim sistemi sayesinde ideolojik sınıf ölçülerinin daha kolay yayıldığı büyük bir işletmede çalışma, bu eğilimlerin gelişmesi için lehte bir durum hazırlar.

Bununla beraber bilincine varılan çıkarların karakteri kendi başına siyasal yönelişin karakterini belirlemez. İşçiler arasında çoğu kez bütünüyle benzer çıkarların bilincine sahip olduğu halde karşıt siyasal düşüncelere sahip kimseleri buluyoruz. Bu işçiler varolan olanakları farklı (biçimde, ç) gözönüne almakta ve bunun sonucu olarak ta siyasal alanda çıkarlarını ifade etmek ve savun-

mak için (gerekli, ç) optimal vasıtalarını farklı biçimde (kavramaktadırlar, ç). Bazıları bu vasıtayı, burjuvazinin iktidarını ortadan kaldırmak olarak, diğerleri varolan rejimi emekçi sınıfların baskısı ile giderek evrimleştirmek gerektiği şeklinde kavramakta, daha başkaları, kurtuluşun varolan rejim çerçevesi içinde, akıllı, dürüst, işbilir siyaset adamlarının etkinliğinde olduğuna inanmakta ve en nihayet te diğerleri siyasetle kendi çıkarları arasında hiçbir belirgin bağ görmemektedirler.

«Olanakların değerlendirilmesi» süreci, bireyin ait olduğu sosyal grubun çıkar ve güçlerini diğer sosyal grupların ve siyasal iktidarın çıkar ve güçlerine bağlayan ilişkinin bilincine varmasını içerir. Bu sürecin «sonuc» u, kendi çıkarlarının en fazla hangi gruplarla özdeşleştiğini ve kimin kendisine düşman (hasım, ç) olduğunu vede grubunun diğer gruplar üzerinde ve siyasal ilişkilerin bütünü üzerinde etkime yeteneğinin hangi tarzda olduğunu kavramakla belirlenir. Muhafazakar işçi devrimci işçiden herşeyden önce sınıfının gücünü olduğundan daha az değerlendirmekle ayrılır, (muhafazakar işçi, ç) küçültülmüş kişiliğinden doğan bir tür sosyal aşağılık kompleksinin kurbanıdır. Başka türlü söylenirse, bireyin psikolojik özellikleri, etkinlik düzeyi, dinamizmi, «olanakları değerlendirme» sinde az yada çok ifadesini bulur.

Burada hemen bir ihtiyat kaydı koyalım. İşçilerin bilinci üzerindeki tanımlamış olduğumuz objektif sosyal karakteristiklerin etkime mekanizmaları hiçbir şekilde tek mümkün mekanizmalar olarak kavranılmamalıdır. Yüksek bir mesleki statü, bir çok durumda, yüksek bir sınıf bilinci değil, fakat işletme ve varolan siyasal sistem karşısında konformizmi de doğurmaktadır. Bu olaylara Fransa'da sık sık rastlanmaktadır. A.B.D.'de işçilerin sınıf çıkarlarını koruma eğilimleri, (işçilerin, ç) bütünüyle maddi ve mesleki durumlarından tamamen farklı karakteristikler ile karşılıklı bağımlı içindedir ve bu ülkede maddi rahatlık çoğu kez konformizmle ve yoksulluk ise sosyal protesto ile çakışmaktadır (Fransa'da bu etken belirgin bir biçimde belirleyici bir rol oynamamaktadır.)² ● ● ●

Anılan metodolojinin bir taraftarı, bu ayrılıkları, kuşkusuz işçilerin bilinci üzerine etki eden etkenlerin çokluğuyla (sosyal rol, işçilerin ait oldukları grup) açıklayacaktır. Ve herşey, durumlarını ve siyasal pozisyonlarını belirlemek için Fransız işçilerin çoğunluğuyla belli ölçütlere dayandıklarını oysa Amerikalı işçilerin ve Fransız işçilerin bir bölümünün diğer başka ölçütlere dayandıkları olgusuna indirgenmiş olacaktır. Fakat birincilerin neden bu tarzda ve ikincilerin neden başka tarzda hareket ettikleri sorusu cevapsız kalacaktır.

Kitle bilincini analiz etmek için görünüşte tamamen farklı bir metodolojik «anahtar» dan yararlanan modern sosyologlar bu soruya kendilerine özgü ve çok açık bir cevap vermektedirler. (Bu sosyologlar, ç) belirleyici etken olarak bireyin objektif sosyal durumunu değil, fakat ideolojik etkinin yoğunluğunu, başka türlü söylersek, iletişimler sistemi aracılığıyla kitle bilincine etkin (biçimde, ç) katılan düşünce, değer ve ölçüleri kavramaktadırlar. Bu görüşün taraftarlarına göre, sınıfsal sosyal gruplarla, eğer denilebilirse «grup - dışı» bilinç biçimleri hakimiyeti arasında yeterince belirsiz sınırlarla belirlenen modern toplumdaki sosyal, maddi ve diğer farklılıklar siyasal yönelişlerin oluşmasında büyük bir rol oynamaktadırlar. Onlara göre en önemli görülen, bilinç manipülasyonu tekniği düzeyi, hasım ideolojik ve siyasal akımların sahip oldukları manipülasyon olanaklarıdır.

İlk bakışta karşıt görünen bu metodolojilerin bazı benzerlikler gösterdiklerini görmek kolaydır. (Her iki metodoloji de, ç) gerçekte kitle bilincinin sadece dış alanlar, sosyal gerçekliğin alt - sistemleri tarafından belirlendiği düşüncesinden hareket etmektedirler. Birinci metod kitle siyasal yönelişlerinin oluşumunda ideolojik mücadeleyi ve ideolojinin etkisini bilmemezlikten geldiği yada en azından arka plana ittiği halde ikinci (metod, ç) ilke olarak, hangi sosyal alanda olursa olsun istenilen yönelişin oluşturulabileceğini açıkça bildirmektedir.

Gerçeklikte, kitle siyasal bilincinin içeriği, bireylerin çıkarlarını belirleyen objektif sosyal durumları kadar, bireylerin bu çıkarların bilincine onların aracılığıyla vardıkları toplumda varolan ölçü ve değerler tarafından belirlenir. Bununla beraber bu alanlardan sadece birisine mutlak (biçimde, ç) bağımlı kılmak yada sadece bu alanların karşılıklı etkileşimi altına yerleştirmek kitle siyasal bilincinin belli bir özerkliğini, kendi içsel yapısına sahip ve belli içsel yasalara tabi olan özel bir «alt - sistem» olarak gerçek karakterini inkar etmekle eş - anlamlı olacaktır.

Ancak bu içsel bağları anladıktan ve kitle siyasal bilinci üzerinde etkide bulunan türdeş - olmayan sosyal, ekonomik ve ideolojik etkenleri belli bir sistem içinde biraraya topladıktan sonradır ki her somut olayda «varlık - kitle bilinci - ideoloji» mekanizmasının nasıl işlediği anlaşılabilir.

Bu mekanizmayı incelemek için, kitle siyasal bilincinin doğrudan kaynaklarının şu yada bu karakteristikler yada objektif sınıf düşünceleri olduğu değil, fakat bireylerin sosyal gerçeklikle ilişki süreçleri, başka türlü söylersek, (bireylerin, ç) sosyal deneyimleri olduğu ilkesinden hareket etmek temel önemde görünmektedir.

SOSYAL DENEYİM VE KİTLE BİLİNCİ

Somut sosyal deneyimin analizi, kitle bilincinin kitlelerin sosyal varlığına ve (kitlelere, ç) etki eden ideolojilere göre görece- li özerkliğinin kaynağını anlamayı sağlar. Bilinç sadece bireyle- rin objektif sosyal durumlarını yansıtmaz, fakat aynı zamanda (bireylerin, ç) bizzat kendi durumları üzerindeki etkiye dene- yimlerini de yansıtır. Bireylerin ve sosyal grupların psişizmine yerleşen bu deneyim, onlara şu eylem biçimlerini başka eylem biçimlerini başka eylem biçimlerine tercih etmeyi «öğretir». Şu yada bu ideolojik ve siyasal yönelişlerin benimsenmesine gelince, bu onların sadece yayılmalarıyla, propagandalarıyla (bu etken- ler tartışılmaz derecede büyük bir rol oynamakla beraber) değil, fakat son tahlilde bu yönelişlerin kitlelerin sosyal deneyiminin belli yönlerini hangi ölçüde yansıttıkları ile açıklanabilir.

V. Lenin'in, proletarya kitlelerinin devrimci siyasal bilinci- nin oluşmasında (proletarya kitlelerinin, ç) bizzat kendi sınıf mücadelesi deneyimine ne büyük önem verdiği bilinmektedir. Lenin, işçilerin «devlet işlerine etki etmeyi aramak...» gereklili- ğinden bilinç kazandıklarını «bu bilinci gitgide daha geniş bi- çimde yayılan, yoğunlaşan ve artan sayıda işçiyi çeken bizzat fabrikatörlere karşı giriştikleri mücadeleden sürekli olarak aldık- larına» işaret ediyordu ³. Lenin'e göre, işçi kitlelerinin sınıf bi- lincinin gelişme düzeyi, (işçi kitlelerinin, ç) sosyalist ideolojiyi özümlemeye hazırolma dereceleri doğrudan doğruya onların sı- nıf mücadelesi deneyiminin işleviydi.

Kitlenin sosyal deneyimi her zaman somut sosyal zatiyetle- rin (entité) deneyimidir: ulus, sınıf, sınıflar içindeki grup. Tu- tarlı bilimsel bilinç dünyanın ve insanlığın tarihsel deneyimini yansıttığı ve genelleştirdiği vede bu nedenle somut tarihsel bir durum içinde sosyal evrimin eğilimleri ve yasaları bazen açıkça belirmediği halde (bu eğilim ve yasaları, ç) açıklığa kavuşturma durumundadır; oysa sosyal deneyimin kitle bilinci düzeyinde yansımaları çok daha sınırlı ve aynı zamanda çelişkili vede «par- çalanmış» bir karakter taşır. Kitlelerin bireysel deneyimi yada önceki kuşaklardan miras alınan deneyim, bilimsel bilinç tara- fından örgütlenmediği sürece ve örgütlenmediği için bu deneyi- min kendiliğinden çoğu kez çelişkili ve farklı «tümdengelim- lerin» (sonuçlar, ç) bulunması olanağı vardır. Bir grevin biti- minde grevin sonuçları herkes için aynı olmakla beraber bazı grevciler bu grevi bir zafer ve diğer bazıları da bir başarısızlık olarak değerlendirebilirler. Bu durumda da, siyasal ve sosyal ha- yatın bir değil, fakat bir çok olayını ve olgusunu yansıtan bir

siyasal yönelişi ortaya koymak söz konusu olduğunda çok daha fazla sayıda karşıt değerlendirmelerin olabileceği anlaşılmaktadır.

Kitlelerin bilincinin oluşmasına katkıda bulunan sadece onların kendi özgül deneyimleri değil, fakat önceki tarihsel dönemde kendilerine uygun düşen sosyal zatiyet tarafından kazanılmış deneyimdir de. Bu tarihsel deneyim her kuşağa «saf» halde değil, fakat dolaylı yoldan ve belli başlı olarak, bu deneyimin ifadesi olan düşünceler, ideolojik ölçü ve kurallar, değerler sisteminden geçerek ulaşır. Kitlenin bilinci üzerinde etkide bulunan ideolojik sistemler sadece bizzat kitlelerin deneyiminden mutlak olarak bağımsız bir etkinliğin ürünü olarak kavranamazlar. Bu sistemler kitlelere yabancı yada düşman düşünceleri kendilerinde taşıdıkları zaman bile bu düşünceler kitlenin bilincine büyük ölçüde katılmaktadır, zirâ (bu düşünceler, ç) mistikleştirilmelerine ve mutlaklaştırılmalarına rağmen geçmiş deneyimin gerçek yönlerini yansıtmaktadır. Daha önce durumları belirtilen Amerikan işçi sınıfı ile Fransız işçi sınıfı arasındaki siyasal bilinç farklılıklarını çok büyük ölçüde açıklıyan işte bu ulusal tarih deneyiminin özellikleri olmaktadır.

Bilindiği gibi tarihsel olan sadece grubun sosyal deneyimi değildir, fakat aynı zamanda bireysel deneyim de tarihseldir, zirâ bireyin sosyal varlığı, hepsi bilincinde derin bir iz bırakan farklı aşamaları aşar. Sosyal deneyimin çelişkili karakteri büyük ölçüde katmanlaşmasıyla (stratification) ve zaman içinde sıralanmış çok büyük sayıda durumu yansıtmalarıyla belirlenir.

Sosyal zatiyetlerin kitle siyasal bilinci üzerindeki deneyim etkisi ancak (bu sosyal zatiyetlerin, ç) özelliklerinin ışığında anlaşılabilir. Bu, **deneyimin çelişkili ve zaman içinde sıralanmış yönlerinin (unsurlarının)** kitle bilincinin farklı yapısal bileşkenleri üzerinde (**güç, yoğunluk, yöneliş açısından**) farklı bir etki uygulamasındandır. Başka türlü söylersek, bilincin içsel bağlarının mekanizması farklı tarzlarda «işleyebilir» ve somut bir olayda bileşkenlerden biri «belirleyici» olabildiği gibi, başka olaylarda diğer bileşkenler tarafından «belirlenebilir.»

Bu düşünceler kitle siyasal bilincinin içeriği ile ilgili şemamızı ve buradan da kitle bilincinin içeriğini belirleyen etkenler sisteminin anlamını açık olarak belirtmeyi sağlamaktadır. İnsanlar bizzat politika dışında, herbirinin günlük hayatında oluşan çıkarlarını ve gereksinimlerini savunmak için genellikle siyasal hayatta bir yöneliş gereksinimi duyarlar. Bu, onların, bu gereksinim ve çıkarlarını her zaman tamı tamına uygun bir tarzda, uygun düşen siyasal düşünce ve yönelişlerin yardımıyla ifade etmeyi **başaracakları** anlamına hiç te gelmez.

Böyle bir durumda bireyler kendilerini harekete geçirici deren nedenlerini, her halukârda kendileri için ulaşılabilir yönelişler içinde belli bir kollektif deneyimin çerçevesinde ifade ederler, fakat bunu güdük, tam olmayan, kısmi (bir biçimde, ç) ifade ederler. Kitle apolitizmi çoğu kez siyasal etkinliğin içeriğiyle kendi özgül gereksinim ve çıkarları arasında uygunsuzluğun, kitle bilincinin farklı bileşkenleri arasındaki bağların zayıf gelişmişliğinin kanıtıdır. Bununla beraber bağların bu «zayıflığı» genel olarak bağların tam kopuşuna yol açmaz. Kitle bilinci böylece bölünebildiği kadar bölünür (parçalanır, ç), bir bütünlüğe, bir sisteme sahip olamaz. Bireyler sosyal deneyimlerinin farklı unsurları tarafından oluşturulan parçalanmış görüşlerini birleştirmeyi içgüdüsel olarak ararlar.

Kitle siyasal bilincinin farklı bileşkenleri arasındaki ilişkiler bütünüyle ele alındığında, bu her somut tarihsel bilinç tipinde siyasal bilincin unsurları arasındaki bağlarda farklı bir yoğunluğu ve bu bağların farklı bir yönelişini içeren (biçimde, ç) bu bileşkenlerin kendi aralarında karşılıklı bir bağımlılığı olarak tanımlanabilir. Her somut kitle bilinci tipi bu bağlantı niteliklerine göre diğerlerinden daha az yada daha çok bir tutarlılık yada çelişki derecesi ile ayrılır. Kitle siyasal bilincinin içsel çelişkileri, hâkim eğilimi kitlelerin kendi çıkarlarını siyasal yönelişler içinde optimal tarzda ifade etmek olan bir gelişme etkenidir. Kapitalist toplumda bunların evrimleşme olanakları doğrudan en fazla olarak, siyasetteki ve ideolojideki sınıf mücadelesinin keskinlik derecesi ile ve kitle örgütlerinin etkinliklerinin ve (kitle örgütlerinin, ç) yaydıkları ideolojik sistemlerin hakim ideolojik ve siyasal ölçüler ve değerler çelişkiye girmesi ölçüsünde koşullanmaktadır. Bu çatışmanın yoğunluğu kitlelerin gerçek bir siyasal yönelişi seçme olanağını belirler; bu yönelişin temeli, kitlelerin kendi özgül deneyimleri ile karşıt ideolojik ve siyasal değerleri kıyaslamalarından ibarettir. Eğer bu çatışma olmazsa yada zayıf (bir biçimde, ç) dile gelirse, bu deneyim tarafından doğurulan kitle bilinci eğilimleri hakim ideoloji tarafından kaçınılmaz bir şekilde bastırılır (önü alınır, ç) yada değiştirilir. Proletaryanın ideolojik ve psikolojik gelişiminin özelliklerini analiz ederken V. Lenin kitle ideolojisiyle psikolojisi arasındaki bu karşılıklı etkileşim yasasını göstermiştir. İşçi sınıfının varolan ilişkilere karşı kendiliğinden protestosunun gücü ne olursa olsun «özellikle kendiliğinden işçiye empoze edilen en yaygın (ve en çeşitli biçimlerde sürekli olarak diriltilen) burjuva ideolojisinin gücü daha az değildir.» İşte bunun içindir ki V. Lenin sosyalist ideolojinin burjuva ideolojisine karşı uzlaşmaz mücadelesini işçi sınıfının devrimci eğilimlerinin ve sosyalizme duyduğu özlemlerinin ger-

çekleşmesinin vazgeçilmez bir koşulu olarak kavramaktaydı ⁴

Lenin'in kitle bilincine sosyalist ideolojinin sokulması ile ilgili analizi, kitlelerin kendiliğinden oluşan psikolojisi ile bilimsel bilincin buna yaptığı etki arasındaki ilişkinin anlaşılması için iyi bir yol açmaktadır. Sosyal hayata giren her kuşak, önceki kuşakların sosyal ve siyasal düşünce ve görüşlerinin önceki tarihsel deneyimini yansıtan geleneklerin bütününe özümler. Bu düşünce ve görüşlerin bir çoğu, kitlelerin bizzat kendi deneyimlerinin bazı yönleri ve varolan toplumun kurumlarının ideolojik etkisiyle kitle bilincine yerleşebilir. Fakat bütün bu tarihsel ve çağdaş etkenlerin etkisi ne kaçınılmaz nede geri-çevrilemez (karakterdedir, ç). Yerleşmiş klişeler, bilimsel düşüncelerle desteklenen değerleri ile yokedilebilir ve değiştirilebilir, yeter ki kitleler bu düşünceleri anlamak ve benimsemek için yeterli bir sosyal ve siyasal deneyim sahibi olsunlar. Başka türlü söylersek, deneyim, örgütlü sosyal ve siyasal güçlerin bilinçli yönelimli etkinliğinden mutlak olarak bağımsız, kendiliğinden bir şey değildir, ve deneyimin içeriği bu güçler tarafından «yeniden yapılandırılabilir». Fakat bu yeniden düzenleme, ancak kitle bilincinin gerçek düzeyinin ve (kitle bilincini, ç) oluşturan sosyal ve psikolojik süreçlerin aydınlık (bir biçimde, ç) anlaşılmasına dayandığı taktirde yaşayabilir ve kalımlı olabilir. Kitlelerin her tabakasının tarihsel deneyiminin somut özelliklerini, psikolojilerinin kendiliğinden oluşmuş özelliklerini ihmal etmek, siyaset alanında kolaylıkla voluntarizme ve maceracılığa yol açacaktır.

Bunun sonucu olarak kitle siyasal yönelişlerinin ve değişikliklerinin içeriğini belirleyen etkenlerin analizi yapılırken, sadece bireylerin ve grupların objektif durumlarının karakteristiklerinin bütünü değil, fakat bizzat kendileri tarafından kazanılmış yada önceki kuşaklardan miras alınmış sosyal deneyimin bütünü, bu deneyimi yansıtan sosyal ve psikolojik dünyalarının özelliklerini ve bu deneyim temeli üzerinde kendileri için ulaşılabilir ideolojik değerler sistemlerini dikkate almak mutlak olarak zorunludur. İşte kesinlikle bütün bu bileşkenlerin kendi aralarındaki etkileşimidir ki kitle siyasal bilincinin yönelişini belirler.

SINIFLAR VE «GRUP - DIŞI» BİLİNÇ

Önerdiğimiz yaklaşım, bir sınıf aidiyetinin kitle siyasal bilinci üzerinde yaptığı etkiyi, bize göre, çok daha tamlıkla belirlemeyi sağlamaktadır. Sınıf durumu bireylerin bilincini belirler, fakat bu ancak, şu yada bu grupların evrimini ve oluşumunu yöneten gerçek özelliklere bağımlı olan her belli sınıfın somut

deneyimi ölçüsünde, kendi adına hareket eden örgütlerin ideolojik ve siyasal etkinliğinin karakteri ölçüsünde, onun sosyal ve siyasal alanda kendi özgül çıkarlarının bilincine varmasını sağlar. Sınıf deneyimi ne kadar çok sınırlı olursa, bireylerin sınıfsal durumunun kitle bilinci üzerindeki etkisi o kadar çok bozulur.

Bununla beraber, her sınıfın somut deneyiminin kitle bilinci üzerindeki etkime biçimi, ele alınan sınıfın deneyiminin bütünü tarafından belirlendiği halde, (bu olgu, ç), bu etkimenin ancak seyrek rastlanılır (sporadique) biçimde kendini gösterdiği anlamına hiç bir zaman gelmez. Tam tersine, çoğu kez gizli (belirtisiz, ç) bir eğilim olarak beliren fakat sosyal hayatın tamamen gerçek bir etkeni olmaktan hiç te geri kalmayan bu bağlantı, bir sınıf bilincinin oluşmasına en aleyhte bulunan koşullarda bile, açığa çıkarılabilir.

Siyasal bilincin sınıf karakteri tezi karşısına çoğu kez, bu bilincin bir grubun çerçevesinden taşan bir karakter, «grup-dışı» bir karakter taşıdığı verileri çıkarılmaktadır. Kitle siyasal yönelişlerinin yapısı ayrıntılarıyla yeterince analiz edildiğinde bu çelişki ortadan kaldırılabilir. Siyasal yönelişlerin, siyasal davranışın harekete geçiricisini (saik, motivation) doğuran bir dizi sosyo-psikolojik sürecin (gereksinimlerin ve çıkarların bilincine varış, bunların sosyal grupların gereksinim ve çıkarları ile karşılıklı bağıntısı, çıkarlarının korunması için optimal siyasal yöntemlerin değerlendirilmesi, v.d.) ürünü olduğunu ve bu harekete geçiricinin karakterinin her somut grubun objektif varlık koşullarına göre zorunlu olarak değiştiğini görmüştük. Farklı sosyal sınıf ve grupların temsilcileri, sık sık, benzer siyasal sonuçlara farklı yollardan ulaşmaktadırlar.

Farklı tarihsel koşullarda kitle bilincinin bu «grup-dışı» karakterinin az yada çok geliştiği kuşkusuzdur. Bu sosyal sınıfların ve grupların durumundaki derin farklılıklara (üretimdeki yeri) yada ikincil koşullara (hayat tarzı, tüketimin yapısı, haberleşme kaynaklarına ulaşma) büyük ölçüde bağımlıdır. Örneğin kapitalizmde bazı kitle gruplarının durumlarının farklılıklarında bir hafifleme olduğu kuşkusuz saptanmaktadır: işçiler, memurlar, entelijansiyanın önemli bir bölümü, bu da gruptan bağımsız bir siyasal bilincin oluşması için fazladan olanaklar doğurmaktadır. Fakat bu durumda bile, her gruba özgü davranış harekete geçiricilerinin korunduğu (muhafaza olduğu, ç) görülmektedir.

Siyasal davranış harekete geçiricisini bilmemezlikten gelecek yapılacak bir kitle siyasal bilinç tipolojisi son derece kaba bir tipoloji olacaktır ve gerçek tabloyu bozacaktır. Burjuva siyasal bilim uzmanlarının bir çoğu, gerçekte kitle siyasal bilinç tipleri

ile ele alınan toplumda varolan ideolojik ve siyasal akım tiplerini özdeşleştirmeye eğilim göstermektedirler. Ülkenin siyasal yapısına göre bu tipoloji bazen «sağ-sol» («aşırı-sağ» yada «aşırı-sol» gibi fazladan nüansları ile beraber) şemasına bazen de «radikal-sosyalist-liberal-muhafazakar-faşist» şemasına indirgenmektedir. Bütün durumlarda, bu tür bir «tipler» tanımlaması açıkça ve basitçe gereksiz bir tekrarlama (tautologie) başka birşey değildir (sol partiler için oy kullanan solcudur, muhafazakarlar için oy veren muhafazakardır, v.d.)

Somut durumların çok büyük çoğunluğunda kitle siyasal davranışının sıkı sıkıya bir normalleşmeye tabi olduğu ve varolan partilere ve siyasal hareketlere katılma yada destekleme (seçimlerde oy verme) şeklinde açıkça kurumlaşmış biçimlerde belirdiği ve bireyin somut davranış biçimleri arasında bir seçim yapmasının çok sınırlı olduğu kuşkusuzdur. Bununla beraber dıştan bir etkime tarafından çok kısıtlanan bu davranış biçimleri, kitle bilincinin içsel içeriğinden gelen en çeşitli harekete geçiricileri (gereksinimler, bekleyişler, özlemler) gizler (saklar, ç).

Çağdaş Fransız toplumunun bünyesi içindeki kitle siyasal bilinci üzerine ampirik veriler, gerçek sosyal ve psikolojik eğilimlerin tüm çeşitliliğini tüketmemekle ve bunların arasından sadece en «kitlesele» olanlarını ortaya koymakla beraber, bize göre, bir çok büyük siyasal yöneliş tipini açığa çıkarmaktadır; 1. Devrimci tip: kapitalizme karşı devrimci mücadele. 2. Reformist tip: varolan rejimden reformlar elde etmek için hakim sınıfa baskı yaparak çalışanların çıkarlarının korunması. 3. Hiyerarşik tip: «zeki» ve «aydınlık» siyaset adamlarının sosyal adalete cevap veren eylemi. 4. Milliyetçi-muhafazakar tip: uluslararası arenada ulusal çıkarların, ülke içinde «düzen» ve «sukunet»in korunması. 5. Teknokratik tip: ekonomik gelişmeyi sağlayacak ve siyasal problemlere çözüm bulacak biçimde ülkenin yetkin biçimde yönetilmesi. 6. Korporatif tip: devletin «keyfiliği»ne diğer grupların «parazitizm»ine karşı belli bir sosyal grubun «özgürlükler»inin korunması.

Bu yönelimler arasındaki farklar siyasal davranışın hakim harekete geçiricisi tarafından belirlenir ve işte bu nedenden dolayı bunlar birbirleri ile her zaman için uzlaşmaz duruma girmezler. Örneğin devrimci yönelim, reformistler için hakim yönelim olan kısmi amaçlar için mücadeleye doğru bir yönelimi çoğu kez içerir. Konformist içeriği nedeniyle hiyerarşik tip, milliyetçi-muhafazakar tipe yakındır; bu tipten ayrılışının temel nedeni, hiyerarşik tipin, «taban»ın çıkarları için «zirve»nin tedbirler almasını beklemeyi vurgulamasıdır. Bu komşu tipler durum değiştirdiği ve (durum, ç) ara grupların yada daha şekilsiz karma

grupların varlığını gerektirdiği zaman birbirleri içine kolaylıkla nüfuz ederler.

Sosyal sınıf açısından yerini belirlemeye gelince, devrimci tip, belli başlı olarak işçiler ve bazı aydın tabakalarıdır (özellikle öğrenciler); hiyerarşik tip, çalışanların en çok ezilen, en pasif ve en az gelişmiş gruplarını belirler; milliyetçi-muhafazakar tip, kent ve kırsal küçük-burjuvazisini, memurların bir bölümünü, devlet ve özel işletme yönetimlerinin orta ve aşağı basamaklarını; teknokratik tip, managerleri ve bilimsel ve teknik entelijansiyanın önemli bir bölümünü belirler (bu tip milliyetçi-muhafazakar tiple kolaylıkla birleşir). Reformist tip, temsilcilerini en çeşitli tabakalar arasından devşirir. Her yönelimin siyasal davranışı, hiçbir kitleler içinde herhangi bir siyasal akım tabanı ile bütünüyle çakışmayan bir çok varyantı içerir.

KİTLE SİYASAL BİLİNCİNDE BAZI ÇAĞDAŞ EĞİLİMLER ÜZERİNE

Gelişmiş kapitalist ülkelerde kitle siyasal bilincinin evrimini belirleyen çağdaş eğilimleri anlamak için, bunun en derin temelinde gerçekleşen süreçler üzerinde, yani kitle gereksinimleri sistemi üzerinde durmak gerekir. Modern kapitalizmde kitle gereksinimleri üzerinde etkide bulunan etkenlerin bütünü büyük ölçüde karmaşılaşmaktadır.

Kitlelerin eğitim düzeyinin yükselmesi, çalışanların sosyal ve kültürel tecrit edilmişliğinin azalması, kitle haberleşme araçlarının devrimi ortalama insanın entelektüel ufkunu genişletmeye katkıda bulunmakta ve (ortalama insanın, ç) bireysel hayatının içeriğinin içerdiği gereksinimlerin düzeyini yükseltmektedir. Fakat aynı zamanda, çalışma eylemi, büyük ölçüde dinlenme hayatı vade aynı şekilde kişisel hayatı, gitgide daha fazla standartlaşmaktadır. Üretim ve sosyal hayatın bürokratik örgütlenişi, kişisel bağımsızlığının yerine bu örgütlenmenin doğurduğu davranış standartlarının sınırları içinde aldatıcı bir «seçim»i geçirerek hayatının bütün yönlerini, tasarılarını ve özlemlerini tam bir kontrol altına almaya eğilim göstermektedir.

Hızlı evrimleşen bir hayat standardı için yarış, enerjisinin en fazla cesaretlendirildiği uygulama noktası olmaktadır. Bu hayat standardına ulaşılabilme ne olursa olsun, toplumun çeşitli tabakalarının gerçek maddi durumu ne olursa olsun bu standarda yada bu düzeye varış gerçek bir tatmin oluş sağlamamaktadır, zirâ bu çok pahalıya mal olmaktadır: büyük kentlerde çalışma yoğunluğu ve hayat ritmi sonucu doğan fiziksel sürmenaj, çalışma alanında usandırıcı bir monotonluğun moral baskısı,

sosyal bağımlılık, geleceğe güvensizlik, olanakların ve perspektiflerin darlığı. Bir yığın teknik yenilikler, büyük konfor ve dinlenme olanakları öneren «zengin» bir toplumda yaşayan kişi için ve özellikle de eğitilmiş bir insan için bunun bedeli çok yüksektir. Fakat asıl dramatik olan, varolan sosyal koşulların onun sadece maddi gereksinimlerden kaçmasına olanak vermemesi ve onu hayat standardı için yarışa zorlamasıdır.

Bu durumda, maddi gereksinimlere duyulan özlemlerin yoğunluğu içinden gerçekten insanca bir hayat için beslenen açlığın ve sadece maddi amaçlar karşısında duyulan belirsiz fakat keskin bir tatminsizlik duygusunun kendini gösterdiği görülmektedir. Kitlenin bilincinde, kişisel hayatın entelektüel ve moral içeriğine, sosyal saygınlığa ve (sosyal saygınlığın, ç) gelişmesine bağlı gereksinimlerin billurlaştığı görülmektedir. Maddi gereksinimlerin tersine olarak bu eğilimler, varoluşun genel sosyal koşullarının değiştirilmesine doğru yönelmektedir.

Bu sürecin her sosyal tabakada çeşitli ritimlerde geliştiği ve farklı biçimler aldığı kuşkusuzdur. Entelijansiyanın önemli bir bölümü ve özellikle de öğrenciler için bu (süreç, ç) yabancılaşmaya ve tüketim toplumuna karşı doğrudan bir protestoya ulaştığı halde işçi sınıfı içinde ve özellikle de bu sınıfın en yoksul grupları içinde bu yeni gereksinimler bütünüyle ele alındığında eskiye göre daha az farklılaşmış olmakta vede bütünüyle tatmin edilmekten henüz daha çok uzak olan maddi gereksinimlerle sıkı (bir biçimde, ç) içiçe girmektedir. Bununla beraber, toplumun çeşitli tabakalarını birbirine bağlayan, maddi hayat düzeyinden göreceli olarak bağımsız protestonun tamamen ekonomik talepler çerçevesinden taşan global karakteri olmaktadır.

Kitle bilincinde bu eğilimlerin gelişmesinin, bu son yıllarda ortaya çıkan sosyo-politik krizlerin sosyal ve psikolojik öncüllerinden biri olduğunu düşünmek hakkına sahibiz. Bu eğilimler, Fransa'da 1968 Mayıs - Haziran olayları boyunca özel bir önemle belirmiştir. Bu durumda söz konusu olan sadece bireyin sosyal bağımsızlık isteğini en mutlaklaştırılmış biçimde dile getiren bir öğrenci «devrim»i değil, fakat modern kapitalizm ve (modern kapitalizmin, ç) içerdiği değerler tarafından empoze edilen tüketim toplumu sistemi karşısında duyulan hoşnutsuzluktur da. İşçi sınıfının güçlü grev hareketi, bir dizi «kısmi» sosyal ve ekonomik talepler öne sürmekle beraber, bu hareket psikolojik içeriğiyle, kitlenin düzeyi ve biçimleriyle (fabrikaların işgal süresi, işletmelerde kendiliğinden ortaya çıkan düzeni koruma örgütlenmeleri, kitlelerin savaştı coşkunluğu) ücretlerin yükseltilmesi için sıradan bir eylem gibi kavranılamaz.

Bu, olaylardan hemen sonra yapılan sondajlarla da doğrulanmıştır. Haziran 1968 olayları ile ilgili verilere göre, Paris'in işçi mahallelerinden birinde düşüncesi soruların yaklaşık olarak üçte biri, olayların özünde, işçilerin ve öğrencilerin somut ekonomik ve sosyal taleplerinin değil, fakat varolan sosyal koşulları köklü biçimde değiştirmek isteğinin bulunduğunu kabul etmişlerdi. % 28'i, isteklerini «ifade etme» olanağını keşfeden bilinç uyanışının bu krizin belli başlı bilançosu olduğunu kavramışlardı. ⁵ Bu yargıları belirleyen, insanların Mayıs - Haziran olaylarının ışığında bilincine vardıkları insan saygınlığı ve entelektüel bağımsızlık problemlerini vurgulamaları olmaktadır.

Gereksinimler sistemindeki köklü değişiklikler, kitle bilincinin tüm yapısı üzerinde etkide bulunur. Kapitalist toplum tarafından sosyal planda empoze edilen rollerin ve kuralların benimsenmesini daha güçleştirir, eski değerlerden bazılarını değersizleştirir ve grupların, çıkarlarının yeni bir bilincine ulaşmalarını, gerektirir. Bu değişiklikler, sosyal, psikolojik ve ideolojik alanlarda birbirleri ile irtibatlı süreçler kompleksinin bütününe değiştirir, siyasal hayata ve siyasal mücadeleye temelli yeni unsurlar dahil eder.

Bu durumun ideolojik alandaki en önemli sonuçları, gerekli olan sosyal ve siyasal değişikliklerin temel amacı olarak herkesin toplum yönetimine bağımsızca katılımını ilan eden farklı «katılma demokrasisi» programlarının ortaya çıkışıdır. Bu programların somut siyasal içeriği ve sınıfsal yapısı çok çeşitlidir. (Bu programlar, ç) çoğu kez, proleterleşmekte olan entelijansiya tabakalarının ve aynı zamanda çağdaş burjuva liberal reformizminin temsilcilerini ifade eden «ultra-devrimci» ve anarşizan akımlar, ⁶ sosyo-demagojik «katılma» biçimlerini bugünkü koşullarda kitlelerin «sistem»le bütünleşmesi için vazgeçilmez bir vasıta olarak kavrayan bazı yönetim çevreleri grupları tarafından, şu yada bu biçimlerde önerilir. Bu kadar çok çeşitli ideolojik ve siyasal akım tarafından bu sosyal ideal ilanının çakışması son derece semptomatiktir (gizli bir belirtiyi açığa vurucudur). Bu, kitle bilincindeki yeni eğilimlere karşı bir tepkinin gerekliliğini ve farklı sınıf çıkarlarına uygun düşen ideolojik formülasyonları yansıtmaktadır.

Bu yeni gereksinimler hiç kuşkusuz ki siyasal ideallere ve değerlere doğrudan bağlıdır. Geleneksel «demokratik» demagogji ve seçimler prosedürü, «ortalama insan»ın siyasal hayata ve özellikle de siyasal kararların alınmasına katılması kuruntusunu bazı tarihsel koşullarda yaratmış ve hâlâ daha yaratmaktadır. Kitlelerin entelektüel düzeyinin yükselmesi, isteklerine ve sosyal hayatın yönetimine katılmalarına tamamen yabancı güç-

lere mahkum oldukları duygusunun gitgide daha fazla belirginleşmesi, siyasal etkinlik konusunda çok daha gerçekçi bir düşüncenin doğmasına yol açmaktadır. Sadece demokrasinin açık baskısına karşı değil, fakat, demokratik kurumların şeklen «temsili» karakterine karşı, ortalama adamın siyasal alana yabancılaşmasına karşı da bir protestonun ortaya çıktığı ve geliştiği görülmektedir. Bu protesto sık sık apolitizmin büyümesi olgusu ve genel olarak siyasal eylem karşısında olumsuz bir tavrın ortaya çıkması olgusu ile sonuçlanmaktadır. Fakat bu durum aynı zamanda kitlelerin demokratik idealini uyarabilir ve buna yeni bir içerik te kazandırabilir. Her ne durumda olursa olsun Fransa'daki Mayıs - Haziran olayları ve bunlara eşlik eden ideolojik savaşlar, gerçek demokrasi üzerindeki ve yönetime katılma üzerindeki düşünceleri, geniş emekçi kitlelerinin değerler sistemine sokmuştur.

Mayıs - Haziran olaylarının deneyimi göstermiştir ki, bireyin sosyal bağımsızlık ve özerk eylem isteği, bugünkü aşamada bile kitlelerin davranışı üzerinde derin bir etki yaratabilir. Fakat bu istek, örgütlü bir siyasal biçimde değil fakat çoğu kez çöksusal, kendiliğinden bir biçimde dile gelir.

Burada, daha önce belirtilmiş olan yeni sosyal ve psikolojik eğilimlerin embriyon durumunda büyük ölçüde ortaya çıktığı görülmektedir. Fakat söz konusu olan sadece bu değildir. Her ne durumda olursa olsun, Fransız yazarları göstermişlerdir ki, varolan sosyal koşullara karşı bilinçli ve güçlü bir protesto, çoğu kez uygun siyasal pozisyonlara ulaşmaz. Bu veriler, «olanakların değerlendirilmesi» olarak adlandırdığımız sosyo-psikolojik sürecin olumsuz sonuçlarının bu çerçeve içinde önemli bir rol oynadığını düşünmemize yol açmaktadır. Bugünkü Fransa'nın durumu söz konusu olduğunda bu sonuç aykırı (paradoxal) gibi görünebilir, zirâ, Mayıs - Haziran olayları hiç kuşkusuz kitle muhalefet hareketinin gücünü göstermiştir.

Bu aykırılığın kökenini anlamak için sadece 1968 Mayısındaki ve bunu takibeden aylardaki somut siyasal durumu analiz etmek değil, fakat, kitle bilincinin durumu yansıtmamasının ve durum üzerinde etkime olanağı üzerindeki düşüncelere ulaşmasının hangi tarzda olduğunu ortaya koymak önemlidir.

Kitle bilinci tarafından yansıtılan sosyal deneyimin zenginleşmesi, kitlelerin, sosyal hayatın olgularını değerlendirmesini ve siyasal etkinliğin amaçlarını ve optimal vasıtalarını gerçekleştirmesini ve siyasal etkinliğin amaçlarını ve optimal vasıtalarını gerçekleştirmesini yerleşmiş klişeler çerçevesi içinde olanaksız kılar. Bu çoğu kez (geçmişte bir çok defa görüldüğü gibi) yeni

klişelerin, özellikle de kitle haberleşme araçları vasıtasıyla yoğun biçimde yayılan yeni klişelerin, eski klişelerin yerine geçmesi ile sonuçlanır. Bununla beraber, kitle bilinci tarafından algılanan bilginin (information) büyüyen karmaşıklığı ve (bu bilginin, ç) gitgide artan çelişkili karakteri bu işlemi daha fazla güçleştirir ve sosyal ve siyasal gerçekliğin, her ne olursa olsun yerleşmiş bir klişeler çerçevesi içinde anlaşılmasını çoğu kez engeller. Bu durumda da siyasal bilincin tamamen klişeleşmiş biçimlerinin bütünüyle bir krizinden sözedilebilir.

1968 Mayısındaki kitle hareketinin gücü ve saldırgan karakteri, iktidar kurumlarının belirgin krizi (bir ay boyunca işçiler fabrikaların, öğrenciler üniversitelerin hakimi olmuşlardı), en cüretli şiarları ortaya atmayı sağlayacak biçimde, güçler ilişkisinde sert bir kopuş duygusunu kitlelerde coşkusal düzeyde doğurmuştu. Ve eğer kitlelerin çok büyük çoğunluğu (ve herşeyden önce de işçi kitleleri) bunları benimsemedilerse, bu, bu amaçların hiç te onların düşüncelerine aykırı olmasından ileri geilmekteydi: bu sloganlar işçiler tarafından çoğunlukla ütopyik ve gerçekleştirilemez olarak kavranmışlardı. Lehte bir ruhsal coşkunluk ortamı bulan yeni klişeler işlememişti. Kitleler, davranışlarında sadece ruhsal coşkularına dayanmayı reddetmişler ve durumun ruhsal coşku etkinliği, bu koşullarda, özyönetim (autogestion) ve işçi iktidarını gerçekleştirme olanaklarının rasyonel bir değerlendirilişiyle çelişkiye girmişti.

Komünist Partisi tarafından önerilen ileri demokrasi programı, goşistlerin ütopyizmine karşı bir almasıktı. Fakat, Mayıs dönemi sonunda Komünist Partisinin kitle tabanı genişlemekle beraber bu (olgu, ç) anti-tekelci ve demokratik eğilimlerin etkinlik kazanması (açısından, ç) geride kalmaktaydı ki bu Mayıs olaylarının önemli belirtilerinden biriydi. Mayıs mücadelesine katılmış olan yeterince geniş tabakalar «olagan» koşullarda anti-tekelci eğilimlerini siyasal olarak ifade etme yeteneksizliği içinde kalmışlardı.

Bu tabakaların önemli bir bölümü siyasal bilinç açısından çelişkili bir ideolojik tavırla belirlendiler. Altmış yıllarının sonlarında ve yetmiş yıllarının başlarında Fransa'da yapılan farklı sondajların verilerine göre, Komünist Partisini çıkarlarının ve sosyal adaletin gerçek bir savunucusu olarak kabul eden önemli miktarda emekçi grupları, (Komünist Partisinin, ç) yönetime katılması lehinde olduğu halde bazı geleneksel anti-komünist önyargıları paylaşmakta ve Komünist Partisinin ülkenin ekonomik gelişmesini yetkin bir biçimde yönetme yeteneğine sahip olduğundan kuşku duymaktadırlar ?

Bu seçmenlerin bir bölümü Fransız Komünist Partisine oy

vermekte, fakat, diğerleri CDB'ye (Cumhuriyetçi Demokratik Birlik - UDR) veya başka burjuva partilerine oy vermektedirler. CDB'ye oy veren seçmenlerin hemen hemen dörtte birinin, Komünist Partisinin, her şeyden önce halkın iyiliğini düşündüğünü ve iktidara geldiğinde sosyal adaletsizliği azaltacağını değerlendirdikleri dikkati çekicidir ⁸.

Bu tip siyasal bilinç özel bir psikolojik durumu yansıtmaktadır. Bilinç, burada, artık, eş-anlamli klişeler çerçevesi içinde bir siyasal yöneliş durumunda değildir, rasyonel olarak doğrulan bir yönelişi aramaya başlamakta, fakat gerçek deneyimin çelişkileri içinde yolunu şaşırarak, tutarlı ve tam bir yargılama sistemine ulaşmayı bir tür reddediş (tavrı, ç) içine girmektedir.

Değerler sisteminde, siyasal yönelişte, keskin çelişkilerin ortaya çıkışı, bilince uygun düşen davranış biçiminin araştırılmasını güçleştirir. Bu durumda yeterince tipik olan, seçmenin, düşüncelerini ve eylemini şiddetle eleştirdiği bir parti için oyunu kullanmasıdır. Bu sondajlar süresince, seçmenler (özellikle CDB'nin bir çok seçmeni) bu davranışlarını gerekçelendirirlerken, çoğu kez, oylarını verdikleri partinin kendi düşünce ve çıkarlarına yabancı olan çıkar ve düşünceleri savunduğunu bildikleri halde «en az kötüyü» tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Bu durumda siyasal seçimde hakim ölçüt, siyasal akımın doğrudan pratik etkinliği ve diğer akımlara göre iktidarı yükümlenmekte ve toplumun güncel problemlerini çözümlenmekteki daha büyük yeteneğidir.

De Gaulle'ün istifasına yol açan 1969'daki referandumun analizinin ve bunu takipeden başkanlık seçimlerinin analizinin gösterdiği gibi, geleneksel «tanrısal lider» klişesi artık Gollizmin kitleler içindeki belli başlı etki kaynağı değildir. «Ciddiyet» ve «kompetans» ölçütleri daha önemli bir rol oynamaktadır.

Kitle bilincinin kendiliğinden «rasyonalist» eğilimleri hakim burjuva ideolojisi tarafından empoze edilen biçimlerde billurlaştırıldığı ölçüde, yeni siyasal ölçütler, çoğu kez, olumlu sosyal ideallerden yoksun ve varolan sosyal mekanizmanın etkinliğini ilke olarak ilan eden bayağı burjuva pragmatizmine indirgenir. Bununla beraber, bu, belirttiğimiz değişikliklerin, kitle bilincinin, çağdaş burjuva ideolojisinin hakimiyeti altına otomatikman girmesine yol açacağı anlamına gelmez. Bilincin içeriği bu değişikliklerle belirlenmez. Bu değişiklikler, kitlelerin kendi deneyimlerinin bilincine ulaşma tarzlarını değiştirir; fakat aynı yöntemler karşıt ideolojik ve siyasal sonuçlara da yol açar.

Tarihsel perspektif içinde, klişeler krizi, kitle bilincinin evriminde ileriye doğru bir adımdır. Araştırmaların gösterdiği gibi, en tutarlı ve en yekpâre klişe sistemleri, yeni deneyimlere ve

yeni bilgilerin etkisine sağlamlıkla direnen en katı yönelişleri oluşturmaktadır. Şekilsiz ve daha az «örgütlü» bir klişeler sistemi çok daha az direnmekte ve en azından yeni deneyimlerin daha hızlı bir özümleğini ve yeni yönelişlerin bağımsızca araştırılışını sağlamaktadır. Bu arayış ise, kitle bilincinin rasyonel olarak desteklenen bir ideoloji karşısındaki, insanları meşgul eden problemleri pratikle doğrularak daha iyi çözümlenmek yeteneği karşısındaki gereksinimlerini ve duyarlılığını arttırmaktadır. Marksist-Leninist ideolojinin bilimsel karakteri bu yeni koşullarda kitleler üzerinde yeni etkiye perspektifleri açmaktadır. Sadece kitlelerin entelektüel gereksinimlerinin ve gelişiminin bugünkü düzeyine uygun düşen ve burjuva reformizmine ve rasyonalizmine karşı siyasal ve ideolojik bir almaşık, kitle bilincindeki yeni eğilimlerin evrimine tutarlı bir karakter verebilecek yetenektedir.

Dünya sosyalizminin gelişmesi, komünist partilerinin teorik ve pratik çalışmaları bu almaşığın oluşmasında kesin bir rol oynamaktadır.

NOTLAR

- 1 M. Simon, («Attitudes politiques ouvrières dans le département du Nord») («Kuzey bölgesinde işçilerin siyasal davranışları»), **Cahiers Internationaux de Sociologie (Ulusallararası Sosyoloji Defterleri)**, 1962, no: 36; M. Dogan, «Les clivages politiques de la classe ouvrière» («İşçi sınıfının siyasal ayrılıkları»), **Nouveaux comportements politiques de la classe ouvrière**, (İşçi sınıfının yeni siyasal davranışları), Paris, 1962; aynı yazarın, «Le Vote ouvrier en France» («Fransa'da işçi oyu»), **Revue Française de Sociologie**, (Fransız Sosyoloji Dergisi), 1965, no: 4; «Les Français, la politique et le Parti Communiste» («Fransızlar, siyaset ve Komünist Partisi»), **Cahiers du Communisme** (Komünizm Defterleri), 1967, no: 12.
- 2 J.C. Leggett, «Sources and Consequences of Working-Class Consciousness» («İşçi sınıfı bilincinin kaynakları ve sonuçları») in: **Blue-Collar World**, Prentice Hall, 1965. Bkz: L'ouvrier français en 1970 (1970'de Fransız işçisi), Paris, 1970, s: 200. En yoksul işçilerin (aylık geliri 800 F'den az), % 22'si ve hemen hemen o sayıda göreceli olarak yüksek ücretli (1.250 - 1.499 F.) işçiler komünistlere oy vermektedirler.
- 3 V. Lenin, **Oeuvres** (Eserleri), Paris-Moscou, c: 2, s: 109-110.
- 4 V. Lenin, **Oeuvres** (Eserleri), cilt: 5, s: 393.
- 5 Etude qualitative préélectorale exécutée entre le 14 et le 18 juin 1968, Paris, 1968 (14-18 Haziran 1968 tarihleri arasında yapılan seçimöncesi niteliksel incelemesi)
- 6 Bkz: örneğin, E. Fromm, **The Revolution of Hope, Toward a Humanized Technology**, Toronto-New York-London, 1968.
- 7 Attitudes des Français à l'égard de la C.G.T. et du Parti Communiste, (Fransızların C.G.T. ve Komünist Partisi karşısındaki tavırları) s: 26.
- 8 Age.

ideolojik eylemin sosyo-psikolojik mekanizması (*)

Dinu GARDEV

Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesinin 1974 Şubatındaki plenumu, ideolojik çalışma düzeyinin, Bulgar Komünist Partisinin Onuncu Kongresinin ve Programının gösterdiği görevlerin düzeyine yükseltilmesi ile ilgili özellikle önemli teorik ve pratik sorunları inceledi. Bu açıdan bir dönemecin gerçekleştirilmesi, halk kitlelerinin -bir komünist dünya görüşünün oluşmasına katkıda bulunan bütün objektif ve sübjektif mekanizmaların özümlemesini gerekli kılmaktadır. Bunun için, ideolojik eylemin sosyo-psikolojik mekanizmasının özünü aydınlatmak özellikle önemlidir. «Karmaşık sosyo-psikolojik mekanizmaların teorik (olarak, ç) bilinmesi ve (pratik olarak, ç) özümlemesi, ideolojik sürecin bütün temel aşamalarının —yaratma, sosyal enformasyonun yayılması ve özümlemesi— yetkin (biçimde, ç) gerçekleştirilmesi (için, ç) özellikle önemli bir ilk iş olmaktadır. İdeolojik etkinliğin kitlelerin bilinç düzeyini, sınıfsal ve kollektif psikoloji özelliklerini, yaş ve mesleki özellikleri, kişiliğin ve grupların tipik sosyal özelliklerini hesaba katmasını gerektiren Leninist buyruk, bugün kategorik bir buyruk önemi kazanmıştır.»¹

— I —

Sosyal psişizm ve ideoloji, şu yada bu sosyo-ekonomik oluşumun üretim ilişkilerinin somut tarihsel gelişimini yansıtır. Ekonomik alt-yapının karmaşıklığı ve karakteri, ideolojinin ve sosyal psişizmin biçimini ve içeriğini belirler. Bunlar, ilke olarak, insanların maddi varoluş koşullarının diyalektiğine göre belirlenir. Marksizm-Leninizm ve sosyalist sosyal psişizm, sosyalist sosyal hayatın diyalektiğini yansıtır. Bu, onların somut tarihsel birliklerini (unité) belirler. «Çeşitli mülkiyet biçimlerinin ötesinde, sosyal varoluş koşullarının ötesinde, her biri kendi özel çizgileriyle farklı duyguların, hayallerin, düşünce tarzları ve dünya

* Bu yazı, «Novo Vreme» dergisinin 2/1975 tarihli sayısında çıkan bir yazının çevirisidir.

görüşlerinin üst-yapısı yükselir» diye yazmaktaydı Engels. Ekonomik altyapının farklı bileşkenleri, sosyalist sosyal psişizmin gelişimi üzerinde kendi özgül etkilerini uygular. Üretim araçlarının mülkiyet biçimi, gerçekte, sosyo-psişik olguların ve süreçlerin ortaya çıkışının ve gelişiminin en doğrudan objektif temelini oluşturur.

İleri sosyalist bir toplumun kuruluşu, sosyal psişizmin değişmesine ve yetkinleşmesine en uygun koşulları yaratır. «**Sosyalist toplumun ilerki kuruluşu, sınıf içi ve sınıflararası farklılıkların dereceli olarak ortadan yitmesini sağlamaya yetenekli öncüllerin artışı (büyüyüşü, ç) ve toplumun sosyal türdeşliğinin yaratılması ile belirlenir.** Parti'nin görevi, bu öncülleri geliştirmek, bütün grupların ve sınıfların çıkarlarının ortaklığını güçlendirmek, bunların arasında ortaya çıkan çelişkileri zamanında keşfetmek ve çözümlenmek, sosyal, ekonomik ve ideolojik bir birlik amacıyla bunların bilincini geliştirmektir»². Buradan da, ortaklaşa çalışan işçilerin ve köylülerin çalışma koşullarıyla, ücret sistemiyle, gelirlerin tutarıyla, sosyal güvenlikle, birbirlerine yakınlaşmaları sonucu çıkar. Sosyalist sosyal ilişkilerde ortaya çıkan bu derin niteliksel değişiklikler sayesinde, ulusal, kolektif ve bireysel çıkarlar birliğinin yüksek bir derecesi gözlemlenir. Bu birlik, dostça yardımlaşma ve ortaklaşa çalışma duygusunun, topluluk duygusunun, halkın sosyo-politik birliğinin, sosyal çıkarlara saygının, v.d. sağlanmasına ve güçlenmesine katkıda bulunur. İleri bir sosyalist toplumun kuruluş aşaması, yurtseverlik ve enternasyonalizm, komünizm davasına sınırsız sadakat gibi sosyal psişizm unsurlarının sağlanmasına ve gelişmesine katkıda bulunur. Sosyalist sosyal psişizm, sosyalist toplumun objektif gelişimine her zaman çok sıkı (biçimde, ç) adapte olur. Sosyalist sosyal psişizmin rolü, çalışanların çalışma alanındaki eğitimlerinde, (çalışanların, ç) mesleki yükselişlerinde, çalışma alanında disiplinin ve teknolojinin gelişmesi ve yetkinleşmesinde gücendir.

Sosyalist sosyal psişizmin oluşumu ve gelişmesi, sübjektif nitelikli bir güçlükler bütünüdür ortadan kaldırılmasını gerektiren karmaşık bir tarihsel süreçtir. Çalışanlardan bazılarının dinsel duyguları komünist kuruluş karşısında ciddi bir engel (olup, ç), bunlar, sosyalist sosyal psişizmin gelişmesini köstekler. İleri sosyalist toplumun kuruluşu aşamasında, sömürücü sınıfların binlerce yıllık hakimiyetleri boyunca kökleştirdikleri burjuva ideolojisine karşı, gerici görüşlere, dinsel dogmalara, zaman aşımına uğramış adet ve görgülere karşı mücadele etmek önemlidir. İdeolojik çalışma, sosyalist sosyal psişizmin gelişmesindeki bazı olumsuz eğilimleri dikkate almak zorundadır: çalışmaya ve kolektif mülkiyete karşı (takınılan, ç) sosyalist tavrın evrimi, gele-

cekte bile, Partinin ve sosyal örgütlerin eğitim çalışmasının birincil önemde bir görevi olacaktır.

Sosyalist sosyal psişizmin oluşması için mücadele, tembelliğe, parazitizme, ikbal avcılığına, kazanç hırsına, sosyal servetin israfına karşı uzlaşmazlıkla beraber yürür. Partinin Ulusal Konferansı, çalışmanın sosyal üretkenliğinin artması sorununu ortaya koydu. Bu anlamda, çalışma (alanında, ç) yüksek sosyalist disiplin, bu görevin yerine getirilmesi için tamamen özel bir önem taşımaktadır. Partinin Ulusal konferansında Todor Jivkov yoldaş, bugünkü durumda, disiplinin, hayatımızın en zayıf noktalarından biri olduğuna işaret etti. «Bugünkü aşamada, yüksek bir sosyalist disiplin için mücadele, ancak bir inisiyatifler sistemi ile yetkin (biçimde, ç) sürdürülebilir. Fakat disiplin mükemmelleştirilmesine doğru gerçek bir dönemeç, ancak genel, sürekli ve düzenli bir kontrol ile; insan topluluklarındaki sosyo-psikolojik iklimin sağlığa kavuşturulması ile; Çalışma Yasası'nın yetkinleştirilmesi ve sıkı sıkıya uygulanması ile; herkese emeğine göre sosyalist ilkesine uygun olarak kişisel katkının kesinlikle değerlendirilmesi ile ve moral ve maddi uyarı ile gerçekleştirilebilir»³ diye yazmaktadır. Çalışma disiplinde, teknolojiye, iş sözleşmesi ve mali alanda dönemeç, eğer her basamaktaki bütün kayıtsızlık, liberalizm ve sorumsuzluk belirtilerini tasfiye etmeye dikkat edilmezse, gerçekleştirilemez.

Sosyalist sosyal psişizm, özellikle karmaşık bir yapıyla diğerlerinden ayrılır; içeriği, düşünceleri, görüşleri, duyguları, heyecanları, arzuları, özlemleri, inançları, belli eylemlere istek ve eğilimleri ve önemli insan gruplaşmalarına, sınıflara, uluslara, bütünleriyle topluma özgü diğer psişik olguları, süreçleri ve olayları içerir.⁴ Oluşumu süresince etkin biçimde etkisini hissettiği Marksist-Leninist ideolojiye ayrılmaz biçimde bağlıdır. Sistemize edilmiş karakteri nedeniyle, sosyal psişizm sosyal gelişimin objektif mantığını yansıtacak ölçüde değildir. Belli bir muhafazakarlık, belli bir durgunluk niteliği taşır. Bu nedenle de sosyal psişizm ile ideoloji arasında belli çelişkiler ortaya çıkar. Genel olarak, grup ve toplulukların (collectivité) kişisel çıkarları sosyo-psikolojik planda daha net olarak belirir. Buradan da, sosyal psişizmin gelişmesinde karşılıklı çelişkilerin ortaya çıkışı (olgusu, ç) doğar; bu da, çalışanların bazılarında bireyciliği, küçük-burjuva zihniyetini, bürokratismi ve diğer olumsuz özellikleri kışkırtır. İlke olarak, ideolojik eylem sosyal psişizme adapte olmak zorundadır, fakat bu, ideolojik eylemin sosyal psişizm düzeyine indirgenmesi anlamına hiçbir şekilde gelmez. Sosyalist sosyal psişizmin tarihsel evriminde yönetici rol, Marksist-Leninist ideolojiye düşer. Sosyal psişizmin ideolojiye göre göreceli olarak özerk olduğu

kuşkusuzdur. Sosyal psişizm temeli üzerinde ideoloji ilkeleri daha belirgin etkili bir karakter kazanır ve çalışanların psişizmine bağlanır. Diğer yandan, bu, komünist ideolojinin tarihsel gelişimi üzerinde belli bir etkide bulunur.

— II —

İdeolojik eylem sosyo-psikolojik temelleri ile belirlenir. Sosyal psişizmin yasalarına ne kadar uygun olursa, çalışanların komünist eğitimindeki rolü de o kadar etkili olur. Üzerinde durduğu konunun yapısına göre ideolojik eylem siyasal, hukuksal, moral, estetik yada başka bir karakter kazanabilir. Eğer sosyal pratiğin sentezi yapılırsa, bu konu ile ilgili olarak, bundan, ideolojik eylemin stratejik amacı olarak, geniş halk kitlelerinin Marksist-Leninist eğitimi olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu birçok alt-amaç içerir : a/ Komünist dünya görüşlerinin oluşturulması. b/ çalışanların sosyalist bilincinin yükseltilmesi. c/ toplumun bütün tabakalarının bilincine ve davranışına komünist ahlakın ilke ve kurallarını yerleştirmek. d/ burjuva ideolojisine ve her türlü oportünizm, revizyonizm ve dogmatizm belirtisine karşı mücadele. e/ farklı sosyal sınıf ve grupların sosyalist sosyal psişizmini oluşturmak. Her amaç, ideolojik süreç boyunca gerçekleştirilecek görevlerle ilgili somut bir programın oluşturulmasını gerektirir.

İdeolojik eylemin özünü anlamak için bunun sosyo-psikolojik mekanizmasını ortaya çıkarmak önemlidir. «Mekanizma» kavramı neyi ifade etmektedir? Mekanizma; çeşitli kişilerde belli özellikler, amaçlar ve harekete geçiriciler doğurarak, onları bu aynı amaçların gerçekleşmesi ereğiyle harekete geçiren ideolojik süreç yasalarının ve (bu yasaların, ç) kendi aralarındaki etkileşiminin, çeşitli kişilerin eylemleriyle bir belirişidir (meydana çıkışıdır, ç) ⁵. İdeolojik eylemin belirişinin sosyo-psikolojik mekanizması, objektif ve sübjektif unsurların somut bir tarihsel birliğidir. Bu, her zaman, belli bir ortamda işlevini yürütür: (bu sosyal ortam, ç) çalışanların ideolojik eğitiminde yararlanılan çeşitli bilgi akımlarının objektif bir kaynağıdır.

Kişiliğin bütünüyle oluşmasında sosyal ortamın rolü ne kadar çok hesaba katılırsa, bu kişilikte topluma gerekli özelliklerin oluşturulmasına o kadar iyi ulaşılır. Sosyalist toplum geniş halk kitlelerinin ideolojik eğitiminin güçlü bir etkenidir. Bu sürecin yönetimi bilimsel bir temele dayanır; bu kendiliğinden değildir. Eğitim sürecinin global mekanizması, kişilik üzerinde uygulanan objektif eylemlerin **enteriorizasyonu** (intériorisation, objektif eylemlerin kişilik içine nüfuz etme olgusu, ç) kadar kişiliğin süb-

jektif güçlerinin **ekteriorizasyonunu** da (exteriorisation, kişiliğin sübjektif güçlerinin dışa vurulması olgusu, ç) içerir. Enteriorizasyon ve ekteriorizasyon, insan kişiliğinin işleyişinin iki yönüdür; **bunlar, insanla çevresi arasındaki etkin karşılıklı etkileşim sürecinin içeriğinin ikili birliğini oluştururlar.** Buradan da, eğitim süreci mekanizmasının, kendi aralarında bağımlı objektif ve sübjektif, içsel ve dışsal, kişisel ve sosyal, bilinçsel-psikolojik ve davranış etkenlerinin bütününe kapsadığı sonucu çıkar. ⁶

İdeolojik eylemin sosyo-psikolojik mekanizması karmaşık bir karakter taşır. İçeriği, sosyal sınıf ve grupların çıkarlarını, gereksinimlerini, inanışlarını, amaçlarını, uyarıcı ve harekete geçiricilerini kapsar. Toplumun tarihsel gelişim süreci boyunca, sosyal sınıf ve gruplar, doğrudan doğruya maddi varoluş koşullarına bağlı ve ekonomik alt-yapının karakteri ile belirlenen manevi ve maddi çıkarlarını belirlerler. Engels, «Her belli toplumdaki ekonomik ilişkiler, herşeyden önce çıkarlar olarak belirirler» ⁷ diye yazmaktaydı. Sosyal psişizmin oluşması süresince sınıfsal çıkar çok büyük bir önem kazanır. V.İ. Lenin, işçi sınıfını biraraya gelmeye, özgürlüğü için kapitalizme karşı mücadele etmeye işte bu sınıfsal çıkarın itelediğini, haklı olarak belirtiyordu. Sosyal yasalar, kalımlı ve mükerrer ilişkiler olarak, çıkarlar temeli üzerinde, insanların etkinliğinin genel yönelişini, içeriğini ve belli bir ölçüde biçimini belirlerler. ⁸

Her sınıfın ideolojisi, bu sınıfın temel ekonomik ve siyasal çıkarlarını yansıtır. Sınıfsal çıkarların bilincine varma olgusu, ideolojiye adapte olmuş olan bir psişizmin oluşması için vazgeçilmez bir koşuldur ve bu sınıfın toplum içindeki yerinin pekişmesine katkıda bulunur. Çıkarlar, sosyal, kollektif ve kişisel olarak ayrılabilir. Bunların kendi aralarındaki etkileşim mekanizması son derece karmaşıktır. Bununla beraber, bu, uygun bir düzenlemeye tâbi olur. Çıkarlar arasındaki çelişkilerin hertürlü azımsanışı, toplumun gereksinimlerine adapte olmamış bir psişizmin oluşmasına yol açar. Sosyal çıkarların diğer çıkarlar karşısında hakim rolü, sosyalist devrimin zaferinden sonra otomatik (bir biçimde, ç) kendini kabul ettirmez. Sosyal çıkarlara kişisel maddi katılışın (ortaklığın, ç) tutarlı olarak uygulanışı, bireysel, kollektif ve sosyal çıkarların somut tarihsel birliğine varır (ulaşır, ç). Bundan başka, manevi ve maddi çıkarların doğru ve rasyonel biçimde düzenlenmesi, sosyalist tipte sosyal psişizmin oluşması için, ilke olarak, temel bir koşuldur. Kişisel çıkarlara, sosyal çıkarlara göre öncelik verilmesi, bireyci psişizmin, egoizmin, v.d. özelliklerini oluşturur. Sosyal psişizmin bu olumsuz özelliklerine karşı mücadele, çalışanların komünist eğitimi için temel bir önem taşır. «Bugünkü koşullarda, çalışanların sosyalist bilin-

cinin yükseltilmesi çalışmasında temel olan, sosyal, kolektif ve bireysel çıkarların birliği sisteminin yetkinleştirilmesinde ve bunların iyi düşünülmüş biçimde yönlendirilmesinde bulunmaktadır. Sosyalist toplum, kişiliğin çıkarlarının her zaman daha fazla tatmini, insanın doğuştan yeteneklerinin ve olanaklarının her zaman daha fazla olarak ortaya çıkması için gerekli koşulları yaratır, çünkü, insan kişiliğinin gelişmesi için maddi ve manevi koşulların yaratılması toplumun çıkarıdır. Aynı zamanda, kişiliğin çıkarları, ancak sosyalizmde, toplumun çıkarlarına ayrılmaz biçimde bağlıdır, çünkü insan kişiliğinin gelişmesi, toplumsal gelişme olmadıkça olanaksızdır» diye yazmaktadır Todor Jivkov. 9

Karmaşık sosyo-psikolojik mekanizmanın bünyesi içinde çıkar, gereksinimlere en yüksek noktada bağlıdır. K. Marx, toplumun, gereksinimlerinin sınırsız karakteriyle ve bunların hiç durmaksızın artma eğilimiyle belirlendiğini göstermektedir. Sosyalist toplum, insanların, farklı sınıf ve sosyal grupların çıkar ve gereksinimleri arasında niteliksel olarak yeni bir ilişki yaratır. Üretimle tüketim arasında içsel bir ilişki vardır. Gereksinimler, sosyo-psikolojik olgu olarak, maddi ve manevi üretime sıkı (biçimde, ç) bağlıdır. Bu yönüyle, gereksinimler üretim için sadece bir başlangıç noktası, bir uyarıcı ve bir öncül değil, fakat üretimin sürekli gelişmesi ve yetkinleşmesi için güçlü bir etkidir de. Oysa, gereksinimler ve üretim arasında her zaman belli çelişkiler bulunur. İnsanların her zaman artan maddi ve manevi gereksinimlerinin mutlak olarak tatmini, ilke olarak mümkün değildir. Bu çelişkinin çözümü, somut tarihsel an'ın işlevidir.

İnsanların gereksinimleri hiç durmaksızın evrimleşir; bunların etkisi altında maddi ve manevi genişletilmiş üretimin yolları çizilir. Bundan dolayı, gereksinimler, sosyal sistemin, üretici güçlerin, tam işleminde ve gelişmesinde özellikle önemli bir yer işgal eder. Gerçek gereksinimlerinin tatmin edilmeyişi, geniş halk kitlelerinin öfkesini doğurur. Sosyalist toplumda yürürlükte olan yasa, çalışanların her zaman artan maddi ve kültürel gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Bazı gereksinimlerin tatmini, diğerlerini doğurur, bu da belli sosyo - psikolojik çelişkilerin doğmasına yol açar; (bu çelişkiler, ç) kısmen, toplumun bazı tabakaları arasında «tüketim» mantalitesi ile ifadesini bulur. İyi kavranılan gerekliliklerin belirlenmesi, sosyalizmde kişiliğin gelişmesinin temel bir yönünü oluşturur, ki bu, hiçbir şekilde insanların gereksinimlerini kısıtlamak anlamına gelmez. O halde üretimin, bu gereksinimlerin somut tarihsel dinamizmini hiç kesintisiz hesaba katması önemli olmaktadır.

Sosyalist toplum, harcanan emeğin niceliğine ve niteliğine

göre, bütün çalışanların gereksinimlerinin uyumlu (bir ç,) tatminini sağlamaya yönelik bir ekonomik mekanizma yaratır. İleri bir sosyalist toplumun kuruluşu aşamasında, halkın maddi ve manevi gereksinimlerinin her zaman daha fazla tatmini için uygun koşullar yaratılmıştır. «Hareket çizgisini, sosyalizmin temel ekonomik yasasının buyruklarına uygun olarak, halkın hayat düzeyinin sürekli yükseltilmesine yorulmaksızın yönsiten Parti, çalışanların temel maddi ve manevi gereksinimlerinin her zaman daha fazla tatmini ile ilgili problemlerin bütün yönlerini gelecekte de ele alacaktır.»¹⁰ İnsanların gereksinimleri ve bu gereksinimleri ve bu (gereksinimlerin, ç) tatmin edilme sistemi hızlı ritimlerle değişir. Halkın gerçek gelirlerinin artması için gerekli ekonomik koşullar yaratılmış olup, bunun sayesinde genel tüketim düzeyi hızla yükselmektedir.

Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesinin 1972 Aralık plenumu, çalışanların her zaman daha fazla artan maddi ve manevi gereksinimlerinin tatmini ile ilgili bir program bütününe ortaya koymuştur. Bu program, halkın hayat düzeyinin sürekli yükseltilmesi ilkesinden esinlenmektedir. Bu anlamda, iki eğilimin rasyonel biçimde düzenlenmesine işaret etmek uygundur: ücretlerin yükseltilmesi ve geniş tüketim maddelerinin fiyatlarının alçaltılması. Maddi rahatlık, gelişmenin ve halkın ruhsal ve moral planda yükselmesinin gerçek koşullarını yaratır.

Kültürel gereksinimler, içeriklerinin büyük çeşitliliği ile diğerlerinden ayrılır. Bu gereksinimlerin tatmini somut bir tarihsel karakter taşır. Çağdaş toplumda, bilim, eğitim, sanat, v.d. alanındaki gereksinimlerin öneminin büyük ölçüde arttığı görülmektedir. Bilimsel gereksinimler, biçim ve içerikleri (yönünden, ç) çok karmaşık bir yapıya sahiptirler. Farklı sosyal topluluklar ve temsilcileri dünyanın manevi (açıdan, ç) anlaşılmasına özlem duyarlar, bu da manevi gereksinimlerin niceliksel ve niteliksel olarak büyümesine yol açar. Sosyalizm ve bilimsel teknik devrim koşullarında, eğitim gereksinimleri hızla ve sürekli bir tarzda artmaktadır. Bu nedenle, bu alandaki gereksinimler kadar, eğitim sisteminde de niteliksel değişiklikler olmaktadır. Modern insan, boş zamanlarının (dinlenme zamanlarının, ç) göreceli olarak çok önemli bir bölümünü edebiyat ve sanat alanına ayırmaktadır.

İleri bir sosyalist toplumun kurulması aşamasında, ideolojik çalışma, bireysel, kolektif ve sosyal çıkarların birliğini ve ayrılıklarını hesaba katmak zorundadır. Sosyalist toplumun tarihsel gelişimi, bu gereksinimlerin, bazı açılardan objektif ve diğerlerinin de sübjektif bir karakteri olan çok belirli çelişkileri içerdiğini göstermiştir. Kişisel çıkara diğer çıkarlardan daha kolayca

ulaşılır. Buradan da bu çıkarlar arasında somut çelişkiler doğar; bu da, sosyalist sosyal sistemin uyumlu gelişimini köstekler. Bu karmaşık süreç içinde önemli bir rol, bireysel, kolektif ve sosyal çıkarların karşılıklı bağımlılığını belirlemek zorunda olan ideolojik çalışmaya düşer. «Sosyal çıkarlara gelince, sorun tamamen başkadır; insanlar, ancak ideolojik bir çalışma sonucu bunların bilincine varırlar; sosyal çıkarların bilincine varış, bir çok durumda (bizzat, ç) sosyal olguların (kendisi tarafından, ç) gizlenen, sosyal olguların, gerçekliğin, bunların yapısı ile ilgili bilginin belli genellemelerini gerektirir. Ancak bir kitle ideolojik çalışması, sosyal çıkara üstünlük kazandırabilir. Sosyalist toplumun insanları için, sosyal, kişisel ile özdeşleşmeye eğilimlidir»¹¹.

İdeolojik eylem, farklı tipte çıkarlar arasındaki karmaşık diyalektiği hesaba katmak zorundadır: (zira, ç) bu farklı tipte çıkarlar temeli üzerinde, sosyal sınıf ve grupların bünyesi içinde, bunların maddi ve sosyo-politik üretim etkinlikleri için büyük bir önem taşıyan belli harekete geçiricilerin ve uyarıcıların ortaya çıktığı görülür. Etkileri altında mikrogrup psişizminin oluştuğu kolektif çıkarlara da özel bir önem atfetmek önem taşımaktadır. Bilindiği gibi, mikrogrup psişizmi makrogrup psişizmi ile bütünleşir. Bununla beraber, bundan, bunların özdeş oldukları sonucunu çıkarmak hatalı olacaktır. Mikrogrup psişizmi, makrogrup psişizminin en genel özelliklerini içermekle beraber göreceli olarak özerktir. Bu özellik, mikrogrup psişizminin oluşmasında olduğu kadar evriminde de kendini gösterir. Mikrogrup psişizmi, kendi özgül dinamikleri ve oluşma mekanizmasıyla, işleme ve evrimleşme yasalarıyla kendini gösterir. Makropsişizm ve mikropsişizmin aralarında özellikle karmaşık karşılıklı ilişkiler vardır. Makropsişizm, ilke olarak, kolektifin psişizmine göre yönetici bir rol oynar. Mikrogrupun bünyesi içindeki psişik iklim, herşeyden önce, makropsişizmin içeriğine ve dinamiğine bağımlıdır. Diğer yandan ise, mikrogrupun psişizmi, makrogrupun ruhsal hayatı üzerinde sürekli bir etkide bulunur. Somut tarihsel koşullarda, mikropsişizmin makropsişizme göre yönetici bir rol yükümlenmesi (olanağı, ç) safdışı edilemez.

İdeolojik eylem, bir grubun (kolektivite) bireyleri arasındaki ilişkileri hesaba katmak zorundadır. Bir bireyin duyguları, diğer bireylerle ilişkileri tarafından belirlenir. Bu ilişkiler, sempati yada antipati, sevgi yada nefret, bağlılık yada yabancılaşma, v.d. duygularını uyandırabilir. Bu durumlarda, bireyler arasındaki ilişkiler, topluluğun psişizminin gelişmesine katkıda bulunur yada bulunmaz. Çoğu kez, bazı kişilerin kişisel duyguları, topluluğun etkinliği üzerinde aleyhte yankıları olabilen, topluluğun amaçlılığını saptıran, birliğini, sürekliliğini, moral ve si-

yasal niteliklerini bozan keskin çatışmalar doğurabilir. Bu, sosyal gelişimin işleyişini ve gelişmesini ciddi (olarak, ç) köstekleyen sosyo-psikolojik engeller yaratır. Bazen sübjektif hatalar da olumsuz duygular doğurur. Öte yandan, topluluğun her üyesinin kişisel durumunu da hesaba katmak önemlidir. Farklı gruplar, belli amaçların gerçekleştirilmesi amacıyla oluşurlar. Grubun her üyesi, grubun bünyesi içinde kendi gerçek statüsünü ve psişizminin belli çizgi ve yönlerinin oluşmasını koşullandıran uygun işlevleri yükümlenmiştir.

Sosyal duygular, çalışanların inançlarının oluşmasında özel bir rol oynar. Bilgi (düzeyi, ç) sosyalist toplumun şu yada bu üyesinin Marksizm-Leninizm pozisyonları üzerinde olup olmadığını belirliyebilmek için yeterli bir ölçüt değildir. Önemli olan, bu bilgilerin, onun, yürekte inancı, davranışının belli başlı harekete geçiricisi durumuna gelmesidir. Bu anlamda, duygular, farklı sosyal grup ve sınıfların dünya görüşlerinin ve inançlarının oluşmasında karmaşık işlevleri yerine getirirler. Bunlar, üzerinde, komünist ahlakın geniş halk kitlelerinin inancı durumuna geldiği temeldir.

Ülkemizde ileri bir sosyalist toplumun kuruluşu, -sosyalist emekçinin kişiliğinin oluşmasına her zaman daha fazla elverişli objektif ve sübjektif koşullar yaratmaktadır. Bu tarihsel amacın gerçekleştirilmesi, ideolojik eğitimin, çalışma işlevleriyle ve bireyin belli bir topluluk içinde yerine getirdiği görevleriyle sıkı (biçimde, ç) bağlantılı (olarak, ç) örgütlenmiş olmasını gerektirmektedir. Pratik, insanın çalıştığı, yaşadığı ve öğrenim gördüğü ortamın, insanın kişiliğinin oluşması üzerine güçlü bir etkide bulunduğunu kanıtlamaktadır. Çalışma örgütlenmesinin, topluluğun bünyesi içindeki ilişkilerin, yaratılmış olan sosyo-psikolojik iklimin ve genel sosyal atmosferin karakteri, bir topluluğun yada bir sosyal grubun şu yada bu enformasyonu alabilme yeteneğini belirler. İç çelişiklerle kemirilmiş topluluklar, ilkelerden yoksun ilişkiler, fırsatçılık ve güvensizlik, ideolojik çalışma için elverişli koşullar yaratmaz. **«İdeolojik eğitimin, çalışma ortamının yetkinleştirilmesi üzerine ve bunun aracılığıyla kişiliğin eğitimin mükemmelleştirilmesi üzerine etkin bir etki yapan güçlü bir etken haline dönüştürülmesi, ideolojik çalışmanın belli başlı buyruklarından biridir.»**¹² diye yazmaktadır Al. Lilov. Çalışma alanında eğitim, topluluk bünyesi içindeki ideolojik çalışmanın başlıca problemlerinden biridir. Çalışmanın sosyal üretkenliğinin hissedilir ölçüde artması sorununun ortaya konulduğu bugünkü durumda, bu görev yeni tarihsel boyutlar kazanmaktadır. İnsanlarda, yüksek mesleki üstünlük, problemlere yaratıcı yaklaşım, bir örgüt, disiplin zihniyeti, çalışmada sorumluluk, kolektif mül-

kiyete saygı, öğrenme aşkı ve bilim ve teknik için ilgi gibi çalışma niteliklerini geliştirmek önemlidir. Bütün bunlar, Partimize düşen büyük sosyo-ekonomik, ahlaksal ve siyasal görevlerin gerçekleştirilmesi amacıyla çeşitli toplulukların çalışmalarında her zaman daha fazla bir ideolojik çalışmayı gerekli kılmaktadır.

İdeolojik çalışma, emekçi topluluklarının bünyesi içindeki sosyo-psikolojik iklimin mükemmelleştirilmesi için temel bir önem taşımaktadır. Birlik, uygunluk ve karşılıklı anlayışın hüküm sürdüğü üretim toplulukları ve diğer topluluklar, çalışma planında, bilimsel-teknik ve sosyo-politik planda önemli sonuçlar elde etmektedirler. (Bunlarda, ç) bir yaratıcılık atmosferi, inisiyatif zihniyeti ve üretkenliğin artışı ile ilgili problemleri çözümleme iradesinin hakim olduğu görülmektedir. Önemli ekonomik başarılar elde etmek için, ideolojik çalışmanın, genç işçilerin mesleki adaptasyonuna, işçi sınıfına ve işçi sınıfının geleneklerine bağlılıklarına katkıda bulunması önemlidir. İnsanların çalışmasında moral ve maddi uyarıcıların ve çıkarların rasyonel biçimde düzenlenmesi, onların sosyalist bilinçlerinin yükseltilmesi için önemli bir etkindir.

Çalışanların komünist eğitimi, bütün bir demet karmaşık sosyo-psikolojik görevin yerine getirilmesine bağlıdır. İlk önce olarak, açıkça belirgin sosyalist duyguların oluşumu, bilimsel Marksist-Leninist düşüncelerin özümlemesine sıkı sıkıya bağlanmak zorundadır. Bu görev yerine getirilmeksizin halkın sosyalist duygularının oluşmasında ve gelişmesinde önemli sonuçlar elde etmek olanaksızdır. İkinci olarak, bu görev, sosyalist duyguların (siyasal, ahlaksal, estetik, entelektüel) bütünleşmiş bir sisteminin yaratılması ile sıkı bir ilişki içinde olmak zorundadır. İşaret edilen duygulardan bir tekinin bile yokluğu, geniş halk kitlelerinin ruhsal alanının karakteristikleri üzerine uygunsuz (bir biçimde, ç) yansır. Üçüncü olarak, bazı sosyal tabakaların davranışında çeşitli derecelerde beliren olumsuz duygulara karşı hiç kesintisiz mücadele etmek önemlidir. Dinsel adet ve duyguların tasfiyesini hedef alan çalışma, bu açıdan, özel bir önem hak etmektedir. Dördüncü olarak; sosyalist duyguların ulusal çerçeve dışına yaygınlaştırılması ve bunların biçim ve içerikleriyle derinliğine enternasyonalist duygulara dönüştürülmesi. Yurtsever ve enternasyonalist duygular, çalışanların komünist eğitimine katkıda bulunabilecek bir bütün (halinde, ç) bütünleştirilmek zorundadır.

liz etmek önemlidir. «Propaganda ve kitle siyasal çalışması, ideolojik eylemin oluşturma ve düzenleme işlevleri ile (ilgili, ç) yönünde, gelişmemiş ve dar düşünceli bir anlayışa tanıklık eden bir çok olguyu sağlamaktadır. Böyle bir anlayış ifadesini şu olguda bulmaktadır: sosyal enformasyonun işlem görmesi ve yayılmasında, (bu enformasyonun, ç) içerik ve nicelik ayarlaması her zaman yapılmamakta, gerekli vurgulamaların ve olaylar arasındaki ilişkilerin ölçüsü, yorumlama ile kanıtlama arasındaki, yeni enformasyonla önceden bilinen enformasyon arasındaki, mantıksal-ideolojik unsurlarla duygusal-coşkusal unsurlar arasındaki ölçü her zaman bulunmamaktadır.»¹³ Bu sorun, ideolojik çalışmanın etkililiğini güçlendirmek açısından temel bir önem taşımaktadır. Bu konuyla ilgili olarak, belli bir enformasyonun niceliği ve niteliği arasında iyi düşünülmüş bir ilişki bulmaktan ibaret olan problem çok karmaşıktır. Çoğu kez ölçüye uyulmamakta, bu da üzücü sonuçlara yol açmaktadır. Bu, her propagandistin ve kitle haberleşme aracının, dinleyici kitlesi üzerindeki etkisine büyük ölçüde bağımlı olan kompetansı ile ilgili (bir şeydir, ç). Enformasyonun niceliği ve niteliği arasındaki ilişki, her somut durumda farklı boyutlar taşır. Belli koşullarda, sunulan enformasyonun niceliğine, diğerlerinde niteliğine büyük bir dikkat atfetmek uygundur. Oysa, enformasyon işini yapanlar, bu gerekliliği her zaman kavrayamamaktadırlar. Çoğu kez dinleyici kitlesini tanımamakta ve böyle durumlarda da tesadüfi etkenler ideolojik çalışma eylemini olumsuz kılabilmektedir. Bu etkenlerin, bu eylemi elverişli kıldığı durumlar da olmaktadır. Fakat bu her iki tesadüfi durumda da, dinleyici kitlesinin ruhsal durumunu yakalamak, sunulan bilgiyi alabilirliğinden yararlanmak önemlidir.

İdeolojik eylemde özne ve nesnenin kendi aralarındaki ilişkilerinde bir çok bilinmeyen bulunmaktadır. Fakat ideolojik eylemin öznesi, sosyo-psikolojik algılama mekanizmasını ne kadar fazla kavratsa bu belirsizlik o ölçüde azalır. Pratik göstermektedir ki, sosyal psişizm, çeşitli düşüncelerin inançlar haline dönüşmesinde büyük bir pay almaktadır. İnsanların bilincine şu yada bu ideolojinin ilkelerini yerleştirme süreci, çalışanların duyguları ve ruhsal durumları temeli üzerinde göreceli olarak daha kolay bir tarzda gerçekleşmektedir. Fakat bu karmaşık mekanizma içindeki merkezi yerde, (insanların, ç) inançlarının oluşumunda temel bir rol oynayan, insanlar arasındaki psişik ilişkiler bulunur. «Bu şekilde, insanın tavrı, özel psişik anlamında insanın kişilik-özne olarak gerçekliğin bütünüyle yada (gerçekliğin, ç) bazı yönleriyle ilişkilerini kapsayan, sosyal olarak belirlenmiş bireysel deneyimi temeli üzerinde bilinçli ve seçimsel (sélectif)

bir birlikçi (unitaire) sistem gösterir.»¹⁴ Kişiliğin, kendini çevreleyen gerçekliğe karşı tavrı, duygularının içeriğini ve biçimini belirler. Bu, farklı sosyal grup ve sınıfların kendi aralarındaki etkileşimi sürecinde özel bir önem taşır.

İdeolojik eylemin sosyo-psikolojik mekanizmasından maksimum ölçüde yararlanmak için, sosyal enformasyonun coşkusal-duygusal unsurlarını sıkı sıkıya hesaba katmak gereklidir. Bazen bu soyut biçimde olur; bu da, onun geniş halk kitlelerinin duygusal alanına ulaşmasını engeller. Dinleyici kitlesi belli bir tipte haberi algılamak, (bu kitlenin, ç) duygusal durumlarının zirve noktası her zaman kavranamaz. İdeolojik eylemin sürekliliği çoğu kez ihmal edilmektedir. O halde, sosyal hayatın bu alanına planlamayı dahil etmek, orantılılığı ve amaçlılığı daha iyi belirlemek gerekmektedir. Bazen konferansların konuları şu yada bu dinleyici kitlesinin gereksinimlerine göre değil, fakat, bulunabilen konferansçıya göre seçilmektedir. Bu şekilde de, dinleyici kitlesinin enformasyona ilgisi yeterince dikkate alınmamaktadır. Oysa kitle haberleşme araçlarının, sürekli evrimleşmekte olan manevi gereksinimleri tatmin edebilmeleri gerekmektedir. Burada, dinleyici kitlesinin ilgisine cevap verme problemi büyük bir önem taşımaktadır. Bu tür ilgiler, çoğu kez, Partinin ekonomik politikasına, bazı uluslararası, iç, kültürel, bilimsel, v.d. olaylara yöneliktir.

Belli bir durumun doğurduğu ilgi, «ekspres» denilen enformasyonun rolünü büyütmektedir. Bu, bu ilgilerin uygun biçimde tatmini için büyük bir önem taşımaktadır. Bunun tersine durumda, bazen düşmanın bozduğu yada toplumumuza tamamen yabancı enformasyonlardan yararlanabileceği, enformasyon alanında bir «vacuum» (boşluk, ç) doğmaktadır. Toplumun duygusal hayatı çok zengindir ve istisnai bir dinamizmle belirlenir. İdeolojik çalışma bu özellikleri hesaba katmak zorundadır ve enformasyon gereksinimlerinin tatmini için (gerekli, ç) çeşitli vasıta ve biçimleri tanımlamaya bağlıdır. «Özellikle önemli bir durum bazen bilinmemektedir. Şöyle ki, ideolojik eylem, kamu oyunun yayını ve belli bir anda en gergin durumda olan sosyal eğilimleri titrestirdiğinde, çalışanları meşgul eden problemlere pratik bir çözüm telkin ettiğinde, halkta en güçlü yankıyı uyandırır.» diye yazmaktadır Al. Lilov.

Kamu oyu, sosyal ilişkilerin düzenlenmesi için güçlü bir etkidir. (Kamu oyu, ç) her sosyal grup yada sınıfın gelişiminin gereksinimlerinin uygun zamanda kavranmasını sağlayan bir enformasyon kaynağıdır. Sübjektif etken, kamu oyunun etkisi altında, sosyal çelişkileri zamanında keşfetme ve bunları ortadan kaldırma yeteneğindedir. İdeolojik eylemin, bu anlamda, kamu

oyuyla diyalektik birlik içinde bulunması ve (kamu oyunun, ç) oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunması gereklidir. İdeolojik eylemin, kamu oyu dinamiğine uygun bir tarzda tepki göstermediği bir dizi olay nakledilebilir. Bazen sosyal grup ve sınıfların gelişimindeki güçlükler ve gerçek çelişkiler ihmal edilmekte, bu da sosyal süreçlerin normal akışını kösteklemektedir. Çalışanlar, çoğu kez, hizmet alanındaki, v.d. bazı yetersizliklere karşı şiddetle tepki gösterirler, bu da onları hatalı genellemelere, sonuçlara ve değerlendirmelere ulaştırır. Böyle durumlarda bazı kişiler, güçlüklerin üstesinden gelmek için enerjik tedbirler almayan kamu organlarına karşı güvenlerini yitirirler. Bütün bunlar, ileri bir sosyalist toplumun kurulması aşamasında ideolojik çalışmayı halkın görevleri ile sıkı bir bağlantı içinde örgütleme zorunluluğunu ortaya koyar.

Sosyalizmin enfastrüktürünün tamamlanması sürecinde geçici objektif ve sübjektif güçlüklerin ortaya çıktığı görülür. Toplumun bazı tabakaları, bunlara büyüterek böylece hatalı düşünce ve genellemeler yayarlar. Bu güçlüklerin zamanında açıklanması, toplumun bütünü ve çeşitli toplulukların, sosyal grup ve sınıfların bünyesi içindeki sosyo - psikolojik iklimin mükemmelleştirilmesi için özellikle önemlidir. Öte yandan, propaganda ve kitle haberleşme araçları, çalışanların manevi gereksinim ve çıkarlarını, çağdaşımızın sosyo - psikolojik karakterinin tümünü dikkate almak zorundadır. «Yayılan sosyal enformasyon, insanın çok yanlı enformasyon ve sosyal ilişkiler gereksinimini, kişisel görüşünü ve kültürel seçimlerini oluşturma, kendi özgül duygusal hayatına sahip olma arzusunu her zaman daha fazla tatmin etmek zorundadır.»¹⁶

Ne yazık ki, bir dinleyici kitlesinin her zaman daha fazla artan kültürel gereksinimlerini her zaman tatmin etmek mümkün değildir. İnsanların enformasyon için duydukları ilgi hızla değişir, bu da, halen varolan enformasyonla, çalışanların gerçek gereksinimleri arasında bir çelişkiye yol açar. Bilimin bazı sorunlar üzerinde daha henüz sözünü söylemediği kuşkusuzdur. Fakat, bu, şu yada bu problemi sessizlikle geçiştirmek anlamına hiç te gelmez. Gerekli enformasyona sahip olan çeşitli organizmaların bunu tüketiciye ulaştırmadıkları olaylar haklı gösterilemez. Bu, toplumun bünyesi içinde halen varolan enformasyon yayma (işlemine, ç) yaklaşımında bir değişikliği gerektirir. Bu amaç için, belli bir tipte enformasyona duyulan kalımlı gereksinimleri saptamak üzere sosyolojik incelemelere başvurmak uygun olacaktır. Öte yandan, enformasyon gereksinimlerinin tatmininde, yaş ve sosyo - psikolojik özellikleri hesaba katmak gereklidir.

Propaganda, çağdaşımızın düşünsel - entelektüel ve duygusal hayatında ortaya çıkan derin değişiklikleri dikkate almak zorundadır. Bazen, dinleyici kitlesinin ilgilerini, kültürünü, yeteneğini bilmemezlikten gelme olgusu, ideolojik eylemi sakatlar. Bu kusurlar nedeniyle, çeşitli insanların ideolojik çalışmaya hiçbir ilgi göstermedikleri olur. Bu psikolojik engellerin ortadan kaldırılması için propaganda düzeyinin, sosyalist kuruluşumuzun gösterdiği görevlerin düzeyine yükseltilmesi zorunludur.

Enformasyonun sunuluş biçimi, ideolojik eylemin sosyo - psikolojik mekanizmasının önemli bir yönünü oluşturur. Bu açıdan, bazen şematizme, formalizme, v.d. prim verildiği olur. İşte bu nedenle, sosyal psişizmin özgüllüğü bakımından, ideolojik eylemin bütün doğrudan ve dolaylı vasıtalarından bilgili bir biçimde yararlanması gerekir. Bütün bunlar, geniş halk kitlelerinde olumlu bir dünya görüşünün oluşmasını sağlar. Kişiliğin tarihsel evrimi süreci içinde, düşünce tarzları ve davranışı, ideolojik eylemin objektif etkenlerinin etkisi altında oluşur. Dünya görüşünün oluşması, bu anlamda, ideolojik eylemin doğrudan işlevidir. Dünyaya görüşü, sosyal gelişimin objektif gereksinimlerine cevap verdiği zaman, insanın uyumlu oluşumuna, komünist eğitimine katkıda bulunur. İdeolojik eylemle toplumun ve çalışanların gerçek çıkarları arasındaki karşılıklı sıkı bağlantı, onların sosyal etkinliğinin gelişiminin sağlanması için önemli bir koşuldur. İlke olarak, yönelişin anti - entropik * bir karakteri vardır. Bu, insanların şu yada bu olaya göre kararsızlığını azaltır. Buradan da, ideolojik eylemin etkililiğini bazen büyük ölçüde azaltan enformasyon yokluğuna karşı mücadele etmek gerekliliği doğar. Kitle haberleşme araçlarının amaçları ile, elde edilen sonuçların tam bir birliğini gerçekleştirmek için eğitim çalışmasının sosyal sınıf ve grupların değerlerinin amaçlılığıyla uygunluğunu yükseltmek önemlidir. Aynı zamanda, dinleyici kitlesinin şu yada bu nicekte enformasyon özümleme yeteneklerini de hesaba katmak gerekir.

Bu eğitim çalışmasının duygusal temelini oluşturan, inanış, telkin, dikkat gibi önemli süreçlerin rolünü hesaba katmaksızın, ideolojik eylemin içsel sosyo - psikolojik mekanizmasını kavramak güçtür. İnanış derecesi, iletenden olduğu kadar dinleyiciden de her zaman psişik bir etkinlik gerektiren iletişim eyleminin normal süreci için büyük önem taşır. ¹⁷ Psikoloji eserleri göstermektedir ki, yöneliş, inanışın oluşmasında seçimsel (sélectif) bir rol oynamaktadır. İlke olarak, her dinleyici kitlesi, seçimsel algı-

* **Entropy** : Herhangi bir sistemin evrenle birlikte düzensizliğe ve tesirsizliğe doğru olan eğilimi.

lama temeli üzerinde kendi sosyal yönelişlerine cevap veren enformasyonları seçmektedir. Kendilerine yöneltilen enformasyonun (kendilerine, ç) ulaşmadığı bir çok örnek verilebilir. Olaylar göstermektedir ki, anti - dinsel propaganda, dindarlar üzerinde her zaman doğrudan bir etki yaratmamaktadır. Eğitimsel sonuç, bu tarzda, pratik olarak alınmamaktadır. Maksimum ölçüde bir ideolojik etki elde etmek için, dinleyici kitlesinin önceden belli bir derecede «ikna edilmiş» olması gerekmektedir. Bu inanış, insanların belli bir enformasyonu benimsemeye (yada reddetmeye) hazır olmaları olarak kavranabilir. Kanıtlar, inanın oluşmasında temel bir önem taşır. Objektif kanıtlar, aynı zamanda, dinleyici kitlesinin muhalefetine üstesinden gelinmesini sağlar; bu da, olumlu bir sonuca yol açar. Bu açıdan, çok önemli bir rol, olayların sistematize edilmesine düşmektedir. Farklı tarzlarda sistematize edilmiş aynı olaylar, farklı sosyo - psikolojik etkiler yaratır. Partinin ideolojik çalışması göstermiştir ki, sadece tek başlarına olaylar, çalışanların inancını oluşturmaya her zaman yeterli değildir. Bu nedenle de, dinleyici kitlesinin sosyal psişizminin aynı zamanda hem duygusal alanı üzerinde ve hem de rasyonel alanı üzerinde etkide bulunan kanıtlardan yararlanmak gerekir.

İdeolojik eylem sürecinde önemli bir rol de telkin'e düşer; telkin, genel kural olarak, şu yada bu olayın eleştirisel zihniyetten yoksun olarak doğrudan algılanışı (olarak, ç) belirlenir. Telkin mekanizmalarından en rasyonel biçimde yararlanma yeteneği, optimal bir eğitimsel etkiyi elde etmeyi sağlar. Tarihte, gerici sınıfların telkin yoluyla, çalışanlar arasında kolektif psikozlar geliştirmeyi başardıkları bir çok örnek vardır. Faşizm, saldırgan amaçlarının gerçekleştirilmesi için telkine başvurmanın tipik bir örneğidir. Maoizm de, geniş halk kitlelerine anti - sovyetik ve anti - sosyalist duyguları telkin etmek için bu süreç üzerinde ustalıklı oynamaktadır. Burjuva propagandası, telkin temeli üzerinde, kapitalist ülkelerin çalışanlarının bir bölümü üzerinde bir savaş psikozu sürdürmeyi, komünizm korkusunu ekmeyi, v.d. başarmıştır. Sosyalist toplum, telkenden, eğitim sürecini rasyonelleştirmek, ideolojik eylemin sonuçlarını pekiştirmek için yararlanır.

İdeolojik eylemde önemli bir pay da dikkat'e düşer. Dikkat, her türlü psişik sürecin etkililiğini güçlendirir, ve insan bilincinin, seçimsel eylemini örgütlemesini sağlar. Dikkatin dinamizmi, ideolojik eylemde geniş perspektifler açar. Kitle haberleşme araçları, çalışmalarında, şu dikkatlilik niteliklerini hesaba katmak zorundadırlar: büyüme (artış, ç), yoğunluk, dengelilik; bütün

bunlar, çalışanların komünist eğitimi ile ilgili bir dizi karmaşık görevin gerçekleştirilmesini sağlar.

★

İdeolojik çalışmanın sosyo - psikolojik mekanizmalarının azımsanması yada bilinmemesi, kitle haberleşme araçlarının ve propagandanın değerini önemli ölçüde düşürür, Partinin eğitim çalışmasının ve siyasal kitle çalışmasının etkisini azaltır. Bundan dolayı, bunların özümlemesi ve pratik açıdan yararlanması, ülkemizdeki ideolojik cephenin temel görevlerinden birini oluşturmaktadır.

NOTLAR

- 1 **Al. Lilov.** «İdeolojik çalışmayı Onuncu Kongrenin ve Partinin yeni Programının ileri bir sosyalist toplumun kurulması ile ilgili olarak gösterdiği görevlerin yükseklğine yükseltelim», Sofia, 1974, s: 127.
- 2 **Bulgar Komünist Partisinin Programı**, Sofia-Press Ajansı yayını, 1971, s: 49.
- 3 **T. Jivkov.** «Çalışmada Yüksek Bir Sosyal Verimlilik İçin», Sofia, 1974, s: 61.
- 4 **R. Samsonov.** «Sotzialnaya psikhika i ideologuia», Erivan, 1970, s: 20 Rusça.
- 5 **D. İ. Çesnokov.** «Obştestvennie interessi i mekhanizm deistvia sotzialnih zakonov», «Voprossi filozofii», 1965, No: 9, s: 3 Rusça.
- 6 **V. Momov.** «Ahlak ve Eğitim», Sofia, 1972, s: 88.
- 7 **K. Marx, F. Engels**, Bütün Eserleri, c: 18, s: 271.
- 8 **U.K. Pletnikov.** «O prirede sotzialnoi formi dvinegina», Moskova, 1971, s: 191-182 Rusça.
- 9 **T. Jivkov.** «Toplumumuzun ilerki yönetim sisteminin gelişiminin temel eğilimleri», Sofia, 1968, s: 126-127.
- 10 **Bulgar Komünist Partisinin Programı**, Sofia-Press Ajansı yayını, 1971, s: 53.
- 11 **G.E. Glesermann.** «İstoriçeskii materializm i razvitie sotzialistiçeskogo obçestva», s: 239-240 Rusça.
- 12 **Al. Lilov.** Age, s: 37.
- 13 **Al. Lilov.** Age, s: 127-128.
- 14 **V. N. Miassiçev.** «Problemi psikologuii v svete vzgliadov klassikov marksizma-leninizma i otnoçenia çeloveka. Utch. zapiski LIU, vip. 8, 1955, s: 18 Rusça.
- 15 **Al. Lilov.** Age, s: 128.
- 16 **Al. Lilov.** Age, s: 129.
- 17 **U.A. Şervokin.** «Psikologičeskie problemi massovikh informatzionnih protzessov», Moskova, 1973, s: 163-170 Rusça.

işçi sınıfı partileri üzerine bilgiler

ARJANTİN KOMÜNİST PARTİSİ (CPA)

6.Ocak.1918'de Sosyalist Partinin Marksist kanadı tarafından düzenlenen bir kongre ile kurulan (CPA) 13. son (illegal) kongresini 25-29 Mart 1969'da yaptı. 1972 sonlarında üye sayısı, 110.000'di. Komünist Gençlik Federasyonu'nun üye sayısı da 35.000'di.

ÖRGÜTSEL YAPI

Parti Şubesi, fabrika veya yerel bölge Komitesi, şehir, eyalet Komitesi ve Merkez Komite.

ANA BÖLÜMLER

Genel toplantıda seçilen şube Komitesi; şubelerden gelen delegelerin konferansında seçilen bölge, fabrika veya birim (community) Komitesi; birim (community) komiteleri üyelerinin seçtiği şehir komitesi; uygun, daha aşağı komitelerin delegelerinin seçtiği Eyalet Komitesi; eyalet konferanslarında seçilen ulusal kongre delegelerinin seçtiği Merkez Komite.

Her dört yılda bir toplanan ulusal kongre, Merkez Komiteyi seçer, Merkez Komite de, Parti Genel Sekreterini, İcra Komitesi ve Sekretaryasını, Merkez Kontrol Komisyonu ve Hesap Kontrol Komisyonunu seçer.

PARTİ BASINI

NUESTRA PALABRA : 50.000 tirajlı, illegal olarak basılan haftalık.

NUEVA ERA : Aylık politik ve teorik.

CUADERNOS DE CULTURA : İki ayda bir çıkar.

PROBLEMAS DE ECONOMÍA : Üç ayda bir çıkar.

Buenos Aires Eyalet Komitesi ay-

da bir basın bülteni çıkarır. Başka yayınlarda vardır.

Parti, 1971'de hepside illegal olan 441.500 nüsha kitap, broşür ve dergi basmıştır.

Aynı zamanda V.İ. Lenin'in 50 ciltlik Bütün Eserleri'nin ikinci baskısını yayımlamıştır.

Merkez Komitenin, Victoria Codo-villa'nın adının verildiği bir Marksizm-Leninizm çalışma merkezi ve Ulusal Ekonomik Araştırma Komisyonu vardır.

ALMAN SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ (SUPG)

30 Aralık 1918'de kurulan Alman Komünist Partisinin 15. Kongresi ile Alman Sosyal Demokrat Partisi (SD-PG)'nin 40. Kongresi, iki Partinin Alman Sosyalist Birlik Partisi adında birleşmesini kararlaştırdılar. Birleşme Kongresi 21-22 Nisan 1946'da Berlin'de yapıldı.

31 Aralık 1972 tarihi itibarıyla Partinin 1.902.809 aslı, 47.612 aday üyesi vardır.

Parti, yöresel-endüstriyel ilkesine dayanarak 54.000 ilk (aslı), 15 yöre ve 262 şehir ve bölge örgütünden meydana gelmiştir.

İlk (aslı) örgütlerin daha üst Parti organı Parti Toplantısı; yöresel, şehir ve çevresel örgütlerindeki ise, Parti Konferansı'dır.

Partinin en üst organı Kongre'dir.

Parti toplantıları ve konferanslarında, bu ayrı örgütlerin yöneticileri seçilir.

SUPG kongreleri her beş yılda en az bir kere toplanıp, Merkez Komite ve Merkez Hesap Komisyonunu seçerler.

Merkez Komite politik önderlik için (üyelerin hepsinin hazır bulunduğu toplantı, birleşik oturum) arasından bir Politik Büro seçer. Ayrıca günlük işler, personel seçimi ve özellikle Parti kararlarının icrasını kontrol eden bir Sekreteryaya seçer.

Merkez Komite Parti kontrolü için Merkez Komisyonu görevlendirir.

TEMEL SOSYAL BİRLEŞİMİ

% 56.6 işçi; % 5.7 kooperatifleşmiş çiftçiler; % 17.9 aydınlar; % 12.8 büro işçileridir. 1972'de aday üye olarak kabul edilenlerin % 79.5'i işçilerdi.

Üyelerin % 29.4'ünü kadınlar meydana getirir. Üyelerin yarıya yakını 40 yaşın altındadır. Üyelerin % 24.7'si yüksek veya orta-teknik öğretim görmüştür.

PARTİ BASINI

NEUES DEUTSCHLAND : 1946'da kurulan SUPG Merkez Komitesi'nin günlük organı. 1 milyon tirajlı.

NEUE DEUTSCHE BAUERNZEITUNG : 1960'da kurulan, SUPG Merkez Komite organı. 185.000 tirajlı.

EINHEIT : 1946'da kurulan SUPG Merkez Komite'nin 210.000 tirajlı Bilimsel sosyalizmin teori ve pratik dergisi.

NEUER WEG : 1946'da kurulan SUPG Merkez Komitesi'nin 195.000 tirajlı Parti meseleleri organı.

SUPG yöresel komiteleri tarafından yayınlanan günlüklerin toplam tirajı, 3.900.000'dir.

SUPG MERKEZ KOMİTE TEORİK VE ÇALIŞMA MERKEZLERİ

Marksizm-Leninizm Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Karl Marx Yüksek Parti Okulu'dur.

Halk Meclisindeki milletvekillerininin 127'si (% 25.4); yöresel Konsey (Meclis)'lerin üyelerinin 722'si (% 25.4); mahalli meclislerin üyelerinin 4.463'ü (% 25.9) ve toplumla ilgili

işlerindeki kişilerin 60.382'si (% 33.3) SUPG üyesidir.

HİNDİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ

26 Aralık 1925'de kurulmuştur. İlk Kongresi, parti legal hale geldiğinde, 1943 yılında Bombay'da, son kongresi (10. Kongre) ise, Ocak 1975'de toplanmıştır.

1972'de HKP'nin 270.000 üyesi vardı.

Temel parti örgütleri - kollar - işyerlerinde, bürolarda, köylerde ve yerleşim yörelerinde kurulmuştur. Yöresel örgütler çok büyük olduğunda yerel komitelere bölünür. Eyalet partisi konferansı, sırasıyla Yürütme Komitesini ve Sekreteryayı seçen HKP Eyalet Konseyini seçer.

HKP'sinin temel organı üç yılda bir toplanan Parti Kongresi'dir. Kongre, Ulusal Konseyi seçer, Ulusal Konsey Merkez Yürütme Komitesini ve Parti Başkanı'nı Genel Sekreteri ve Sekreteryayı seçer.

HKP örgütleri, nüfusun tüm dil gruplarını içerir.

Ulusal Konsey aralarında ilk kez 1942'de yayınlanan **NEW AGE** (Yeni Çağ) olmak üzere, üç haftalık yayın organı yayımlar. HKP, ayrıca ülkenin çeşitli dillerinde altı günlük ve onaltı haftalık da yayınlamaktadır.

Sağlam bir temele oturmuş bulunan Batı Bengal, Kerala ve Andhra Pradesh'deki parti okulları faaliyettedir. 1973'de açılan Merkez Parti Okulu HKP Enstitüsü olarak görev yapmaktadır.

Hindistan Komünist Partisi'nin Lok Sabha (Halk Meclisi) da 25, Rajya Sabha (Devlet Konseyi)'da 11 temsilcisi vardır. Son seçimde HKP adayları 10 milyon oy almışlardır. HKP'sinin tüm yasa yapıcı Eyalet Meclislerinde üyesi vardır. (136 üye) HKP üyeleri, Kerala eyaletindeki Koalisyon Hükümetini yönetmekte ve Poondiçeri Eyaletinde ise koalisyon üyesi olarak bulunmaktadırlar.

hindistan'daki durum ve hindistan komünist partisi'nin görevleri (*)

N. K. KRİŞNAN

HKP Ulusal Konseyi, Merkez
Yürütme ve Merkez Sekreteryası
Üyesi

— I —

Bu yıl Mart ayında, 16 Eyalet ve 2 Birleşik Bölge Meclisleri için yapılan seçimler, gerici sağ güçlerin olduğu kadar, aynı zamanda da sol oportünizm ve bozuncuların büyük yenilgisini ve anti-emperyalist siyasetin ve kendine güvenin zaferini simgeledi.

Meclis seçimleri, kitlelerin radikalleşmesinin devam ettiği ve anti-emperyalizmin yükseldiği bir ortamda yapıldı. Bengaldeş'in özgürlüğe kavuşması ve bu tarihi olayda Hindistan'ın rolü, siyasal yönelişleri ve özellikle seçimlerde oyları belirgin bir biçimde etkiledi.

Geçen yılki Parlamento seçimlerinde, gerici sağ partilerin uğradığı bozgunundan sonra bu partiler (Hindu topluluğunu, emperyalistlerden, toprak ağalarından, tekellerden yana güçleri temsil eden Jana Sangh, Kongre Sendikası ve Swatantra) müttefikleri Sosyalist Parti ile birlikte, kendilerini yeniden düzenlediler ve seçimlerde açıkça anlaşıldığı gibi Bihar, Gujarat, Rajasthan, Madhya Pradesh, Delhi ve Mysore eyaletlerinde güçlerini artırma ve nüfus kazanmayı hedef tuttular. Seçim kampanyaları hırçın bir anti - komünizm ve anti - Sovyetizme dayanıyordu.

Batı-Bengal Eyaletinde, eski Birleşik Sol Cephe'yi troçkist politikası ve taktikleriyle yıkan Komünist Parti (Marksist), bu sefer bazı sol sapma gruplar ve partilerle ortaklık kurarak güç kazanmaya çalıştı. Komünist Parti (Marksist) tarafından yöneltilen bu cephe, tüm saldırısını İndira Gandhi'nin Kongre Partisine ve Hindistan Komünist Partisine yöneltti. Temel propaganda çizgisi, Hindistan'ın Indira Gandhi'si ve Pakistan'ın Yahya Han'ının aynı şey oldukları, biri, Yahya Han Doğu-Bengal'i (şimdi Bengaldeş) Batı-Pakistan'ın sömürgesi yaparken, Indira Gandhi'nin Batı-Bengali Hindistan'ın sömürgesi yaptığı iddiasıydı.

Komünist Parti (Marksist) cephesi, ayrıca Sovyetler Birliği'ne ve Hind-Sovyet Barış, Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasına karşı iftira kampanyası açtı. Komünist Parti (Marksist), birçok eyaletlerdeki sağcı gerici cephe partileriyle gizli ittifaklar yaptı.

HKP'si seçimlere; ülkenin tüm ilerici güçlerini, Indira Gan-

* World Marxist Review dergisi, Ağustos 1972, sayı 8'den çevrilmiştir.

di'nin Kongre Partisi içindeki radikal ve demokratik güçler de dahil olmak üzere, sağ-gerici ve sol-bozguncu güçlerin yenilgiye uğratılması ve ülkenin siyasi hayatını daha ileriye, sola doğru yönlendirebilmek için birleştirmek taktiğiyle katıldı. Seçim propagandasında parti, özellikle Hindistan halkı önündeki yol ayrımının can alıcı bir şekilde gündemde olduğunu, kapitalist yolun yıkılmasını ve tekellerin gücünü kıracak radikal demokratik tedbirlerin alınmasının, radikal bir tarım reformunun, işsizlik sorununa elatılmasının ve emekçi halkın yaşam koşullarının ivedilikle iyileştirilmesinin aciliğini vurguladı.

Penjab, Bihar ve diğer bazı eyaletlerde HKP, Indira Gandhi'nin Kongre Partisi ile sağ-gerici ve sol-bozguncu güçlere karşı ortak savaş verilmesinde anlaştı ve önemli kazanımlar elde edildi. Yönetimdeki partinin bugüne dek Jana Sangh olduğu başkent Delhi'de, bu parti iktidardan düştü ve Kongre-Komünist Partisi ittifakı büyük bir çoğunluk elde etti. Indira Gandhi Kongre Partisi ve HKP tarafından oluşturulan İlerici, Demokratik İttifak, Batı-Bengal eyaletinde kitlesel bir çoğunluk elde etti. Komünist Parti (Marksist) 1969 seçimlerinde 114 sandalye kazanmışken, bu kez 14'e düştü. HKP 35 sandalye kazandı (1969 seçimlerinde 13 sandalye kazanmıştı) Indira Gandhi'nin Kongre Partisinden sonra, ikinci parti haline geldi.

Andhra, Assam, Maharashtra, Manipur, Himachal Pradesh, Haryana gibi eyaletlerde, Kongre Partisi içindeki sağ kanadın engellemesi nedeniyle anlaşma sağlanamamasına rağmen, HKP 1971 Parlamento seçimlerine oranla oylarını önemli bir biçimde artırdı. Andhra'da HKP 8 sandalye kazanırken, Komünist Parti (Marksist) 1 sandalye kazandı. Kuzeydoğu sınırındaki Manipur eyaletinde 60 Eyalet Meclisi üyeliğinden 5'ini kazandı. Kazanılan toplam sandalyeler açısından, HKP 114 sandalye kazanırken ikinci büyük ulusal muhalefet partisi durumuna geldi. Buna karşılık Komünist Parti (Marksist) 34 sandalye elde edebildi. Birçok eyaletlerde hiç sandalye kazanamadı.

Indira Gandhi'nin Kongre Partisi; kitlelerin radikalleştirilmesine bağlı olarak ve Indira Gandhi yönetimindeki Kongre Partisi Hükümetinin, son iki yılda aldığı radikal tedbirler ve Bengaldeş'in özgürlüğe kavuşmasındaki rolünün kitleler üzerindeki etkisiyle aşağı yukarı tüm eyaletlerde zafer kazandı.

Secim sonuçları, sağ gerici cephe partilerini karışıklık ve düzensizlik içine düşürdü. Gerici kampın bir müttefiki olarak hareket eden Sosyalist Parti'de büyük bir bölünme bekleniyor. Komünist Partisi (Marksist)'ndeki politik-ideolojik kriz seçimlerden sonra yoğunlaştı. Alt kademelerde ciddi bir yeniden düşünme ve liderlerin politikasını sorgulama başlarken, bazı kollar (Andhra Pradesh eyaletinde olduğu gibi) partiden ayrılıp HKP'sine katılmaya başladı. Komünist Partisi (Marksist)'in liderleri şimdiye kadar bir ciddi özeleştiri ve gözden geçirmeyi hep reddediyorlar. Seçimler «düzmece» olarak niteleyerek, yeni seçimler isteyen bir kampanya açtılar. Liderleri tüm muhalefet partileri cephesine çağrıda bulunarak onları «Indira Gandhi fasizmine» karşı savaşa çağırdı. Sağ gerici partiler bu çağrıya hemen cevap verdiler. Komünist Partisi (Marksist) ayrıca Hindistan Birliği eyaletleri için «tam otonomi» sloganını attı. Bir slogan ki, sadece

Hindistan birliğini parçalamaya götürecektir ve Amerikan emperyalizminin fesatlarına ve Maoçu Çin'in tuzaklarına yarayacak bir slogan. Bu çizgi, Komünist Partisi (Marksist)'i sadece ulusal ve uluslararası gerici güçler ittifakına daha fazla yaklaştırır ve kitlesini, ülkedeki ilerici güçlerin akışına karşı düşürür.

HKP Ulusal Kongresi, Komünist Partisi (Marksist)'e «şimdiki yok edici politikasını bırakıp, solun temel akışında ve ülkedeki demokratik harekette rol alacak bir duruma gelmesi» çağrısında bulunmuştur.

— II —

14-18 Nisan 1972 tarihlerinde Delhi'de toplanan, Hindistan Komünist Partisi Ulusal Konseyi, seçim sonuçlarını görüşmüş ve Hint alt kıtasındaki siyasal durumla ilgili görüşlerini belirtmiştir. Kararda «seçimleri izleyen günlerde Bengaldeş'in özgürlüğüne kavuşması, ülkemizdeki ulusal demokratik devrim güçlerinin büyük bir aşama yaptıkları anlamına gelir» deniyordu. HKP seçim sonuçlarının, halkın emperyalizme, toprak sahiplerine ve tekelci sermayeye karşı acil radikal tedbirler alınması ve kamçılanan yüksek fiyatlara, enflasyona, işsizliğe ve sefalete son verilmesi yolundaki kesin talepleri olduğunu belirtir. Seçim sonuçları, HKP'sinin yerini ve iktidardaki Kongre Partisi içinden ve onu izleyen kitlelerdeki demokratik ve ilerici unsurlarla işbirliğini kurup güçlendirmek ve ilerlemenin esas acil çizgisi olarak Ulusal Demokratik Cephe'yi kurmak olan, Cochın Kongresinde kararlaştırılan taktik çizgiyi korumaktır.

Seçim kampanyasının ve sonuçlarının en büyük kazancı, bir yandan partimiz ve parti kitleleri, öte yandan iktidardaki Kongre Partisi içindeki radikal demokratik unsurlar ve Kongre Partisinin kitleleri arasındaki ortak eylem ve işbirliği ile devlet düzeyindeki siyaseti sola doğru yönlendirmek olmuştur. Sol demokratik birlik için ülkedeki tüm yurtsever ve ilerici güçlerin mücadelesi, ulusal demokratik devrimin ilerleyişi için yeni perspektifler açmıştır.

Uluslararası ortamı değerlendirirken HKP Ulusal Konseyi, Amerikan emperyalizminin Güney Asya'ya yeni sömürgeci saldırganlığının arttığını kaydetti. Saldırgan dünya stratejisinde bugün önemli bir yer tutan Hint Okyanusundaki askeri hazırlıklar artmıştır. Avusturalya sahilinden Afrika'ya, Diego Garcia'nın merkezi olduğu bir askeri üsler zinciri uzanmaktadır. Bahreyn, bir Amerikan üssüne dönüştürülmüştür. ABD, bunun Yedinci Filo'ya Hind Okyanusunda bir «sürekli (kalıcı) varlık» sağlayacağını açıklamıştır. CIA, Seylan'da olduğu gibi Bengaldeş'de de faaliyetlerini yoğunlaştırmaktadır. Hindistan içinde dahi, Amerikan casusluk örgütleri alçakça eylemlerini hızlandırmışlardır. «Her iki süper güce karşı savaş» laflarıyla Çin liderleri, objektif olarak Anglo-Amerikan emperyalizminin artan saldırganlığına mazeret bulmakta ve himaye etmektedirler.

Washington ve Pekin, Pakistan'ı yeniden silahlandırmak ve intikamcı anti-Hind güçlere cesaret verip, Hind birliğini ve bağımsızlığını baltalamak ve Bengaldeş'in yeni kazanılan özgürlü-

ğünü geri alma; Hindistan, Pakistan ve Bengaldeş arasındaki ilişkilerin normalleşmesine engel olmak, aynı zamanda Hindistan, Bengaldeş ve Sovyetler Birliği arasındaki ilişkileri ayırma çabalarını beraberce sürdürmektedirler.

Geçen yıl imzalanan Hind-Sovyet, Barış, Dostluk ve İşbirliği Antlaşması ortamında gelen Sovyet-Bengaldeş ortak deklarasyonu ve Hind-Bengaldeş antlaşması büyük olumlu gelişmelerdir.

HKP, alt-kıtadaki ilişkilerin normalleştirilmesinin üç ülke: Hindistan, Pakistan ve Bengaldeş arasındaki doğrudan temaslarla sağlanabileceğini öne sürer. Pakistan ile, ülkemizin ayrılmaz bir parçası olan Keşmir üzerinde görüşme yapılamaz. Janmu ve Keşmir'deki 1948 ateşkes hattı, Hindistan ve Pakistan arasındaki karşılıklı anlaşmayla uluslararası sınır olarak kabul edilme- li ve bundan sonra ortaya çıkabilecek bu tür anlaşmazlıklar, iki tarafın karşılıklı yararına çözümlenmelidir.

Hind-Sovyet ve Hind-Bengaldeş Antlaşmalarının ilkeleri hiç şüphe yok ki; Asya'da bir kolektif güvenlik sisteminin kurulmasında ve Asya barışının korunmasında ileri bir adım olacaktır. Böyle bir kolektif güvenlik sistemi, ülkeler arasında kuvvet kullanmaktan vazgeçme, egemenliğe saygı ve sınırların dokunulmazlığı, barış içinde birarada yaşama, karşılıklı yarar sağlayan ekonomik işbirliği ilkelerine dayandırılmalıdır. Böyle bir kolektif güvenlik sistemi, Asya ülkelerinin emperyalist SEATO ve CENTO askeri bloklarını atmaları ve bölgelerinden ve Hind Okyanusu adalarından tüm yabancı üsleri kaldırmaları temeli üzerine kurulmalıdır.

Bu amaçlara ulaşmak için, tüm yurtseverler, Amerikan emperyalizmine ve onun sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve askeri tüm alanlarda Hind hayatına sızmasına karşı mücadele etmelidirler. HKP, Güney Afrika'daki tüm Amerikan yeni-sömürgeci baskıları ve saldırıları somut olarak ortaya serecek ve bunlara karşı savaşacaktır. Parti, bir Asya kolektif güvenlik ve işbirliği sistemi kurmak için, alt-kıtamızdaki ülkelerle, Sovyetler Birliği ve Sosyalist ülkelerle dostluk ve işbirliğini güçlendirmek ve genişletmek için çalışacaktır.

— III —

Secimlerden sonra, ülkenin politik hayatında belirli olumlu gelişmeler oldu. Son dönemde Hind Hükümeti, Vietnam'da artar ABD emperyalist saldırısına karşı daha içten karşı koydu. Hind Hükümeti, ayrıca Hindistan'ın ABD'ye dış ticarete bağlılığını azaltan bir ithalat politikasını açıkladı. Hindistan ve Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler arasında, Hindistan ve sosyalist ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğinde çok büyük artış sağlayan ticaret anlaşmaları imzalandı.

Başbakan Indira Gandhi, Hindistan'ın kendi gücüne dayanmasını kuracağını ve ABD yardımından kurtulmak için elinde geleni yapacağını belirtti.

Meclis secimlerinden sonra Merkezdeki Kongre Hükümeti, Eyalet Hükümetlerini, taahhüt edilen radikal tarım reformlarını yapmaya ve bir ailenin elinde bulundurabileceği arazi sınırını

azaltmaya ve kırsal mülkiyete bir sınır koymaya zorladı. Bu adımlar, kırsal ve kentsel kazanılmış hakları korumaya ve milyonlarca acre * lik araziyi topraksızlara dağıtmaya yöneliktir.

Ote yandan, son zamanlarda bazı olumsuz özellikler de görüldü. Demokratik güçlerin seçimde kazandığı başarı, yeni seçilen Eyalet Meclislerine tam olarak yansımada. Seçilen ilerici ve demokrat Meclis üyelerinin yanında, kazanılmış haklara bağlı geniş sayıda üye vardır. Kongre Partisi'ndeki sağ kanat elemanları, radikal eleştiriyi boğmak, seçim kampanyasında yapılan radikal taahhütlerin hemen yerine getirilmesinin önünü kesmek ve onları lafta bırakmak ve küçük isteklerle yetinmeğe çalışıyorlar.

Bu arada, bazı bakanlardan ve bizzat başbakanından gelen siyasi demeçler, son derece rahatsız edicidir.

Anti-empyrialist ve anti-feodal durumlar yükselirken, hükümet sözcüleri anti-tekelci mücadeleyi yavaşlatmak eğilimini belirttiler. Gerçekten, kendi gücüne dayanma, işsizliği yoketme ve Amerikan yardımının yerini alma adı altında yabancı ve Hind tekellerine ve Avrupa Ekonomik Topluluğu tekellerine ayrıcalık tanıma çabaları oldu. Tekelleri ve Hind ekonomisinin bir çok alanlarında üstün (dominant) olan 75 Tekeli devir alarak, kapitalist yolun kırılmasından uzak olan bu adımlar sadece kapitalizme, ülkedeki tekelciliğe destek olur ve ekonomik krizin büyümesine yolaçar.

Bu, Kongre Partisi'nin radikal ve ilerici kanadıyla, sözcünün tekelci toprak sahipleri ve zengin köylülerin özemleri arasındaki mücadeleyi yansıtır.

HKP, Ulusal Konsey'inin Nisan toplantısındaki kararı, bu olumsuz özelliklere karşı uyarıdır. HKP, ulusal burjuvazinin, eğer mümkünse, partimizi «tecrit» etmek ve örgütümüzü zayıflatmak, emekçi kitleler ve ilerici aydınlar üzerindeki ideolojik etkisini durdurmak isteyeceğinin bilincindedir. Bu, parti örgütlenmesinin güçlendirilmesinin acil önemini vurgular. Partinin, propaganda ve ideolojik çalışması önemli ölçüde, özellikle temel kitleler ve öğrenciler, gençlik ve radikal aydınlar arasında güçlendirilmelidir. «Gerçekte önümüzdeki dönem» deniyor kararda «Partinin bağımsız rolü bağımsız görünümünü halk önüne, sınıf mücadelesi, kitle eylemleri, sınıf politikası ve programı aracılığıyla yansıtmak büyük önem taşır. Partinin bağımsız rolünü arttırmak ve bağımsız kitle tabakasını genişletmek, birleşik cephenin ilerdeki gelişmesi için gereklidir. (essential)»

Endüstriyel ilişkiler ve sendikal alanda devlet sektörü idaresinde olduğu gibi, Kongre Hükümetinin geçmişte izlenen siyasetinden kopması gereklidir. Son zamanlarda Tüm Hindistan Sendikaları Kongresi, sendikal birliği sağlama ve Hind Mazdoor Sabha ve Hind Ulusal Birlik Kongresi (ülkedeki üç esas sendikal örgüt) ile birlikte Hükümeti endüstriyel ilişkiler alanında zorlama konusunda çabalar gösterdi. Uzun görüşmelerden sonra, üç merkez şimdi «anlayış birliği ve merkezi sendikal birliklerin eylemlerinde koordinasyonu sağlamak, işçi sınıfının ve sendikal hare-

* acre; İngiliz dönümü (0,4 hektar, çn.)

ketin çıkarlarını savunmak, emekçi halkın isteklerini ileriye götürmek ve tekelci olmayan temelde gelişmesine yardım etmek, sendikal rekabetin önüne geçmek ve ortak hedef ve eylemlerde sendikal birliği sağlamak için» bir Ulusal Sendikal Konsey oluşturdular. Yeni endüstriyel ilişkiler politikasındaki farklı görüşler üzerine konuşmalar sürecektir.

Partimiz; parti ve parti kitleleriyle, Kongre Partisi içindeki radikal demokratik unsurlar ve Kongre Partisi kitleleri arasındaki halen kurulu olan ortak siyasal kampanyaları geliştirmek ve Hind toplumunun daha demokratlaştırılmasını sağlamak amacıyla kitlesel mücadele vermek için geliştirmek istegindedir. Aynı zamanda, parti geleneksel sol partileri izleyen kitleleri, ortak isteklerde birleşik eyleme çağırmaya ve doğru politik durumlarda onları kazanmak için sistematik çaba göstermeye uğraşacaktır.

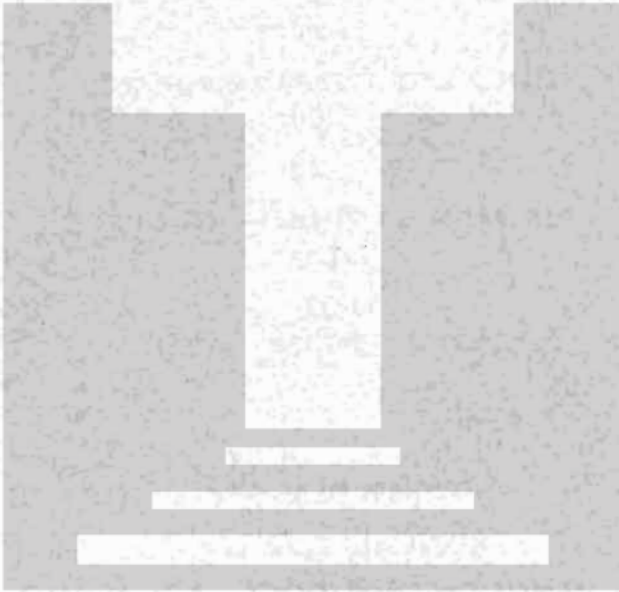
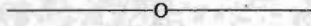
Haziran ayında, SBKP ve HKP delegasyonları arasındaki görüşmeler sonunda yayınlanan ortak bildiriye, Hind halkı da dahil olmak üzere halkların verdiği mücadelenin tarihi deney birikiminin sol'un, demokratik güçlerin birliği ve birleşik ulusal demokratik cephe kurmalarının, yabancı ve yerli tekeller, yeni sömürgecilik ve feodal toprak sahibi unsurlara karşı başarılı bir mücadele verilmesinde önemli bir koşul olduğu belirleniyordu.

Komünist Parti, Kongre Seçim Manifestosunda ileri sürülen vaatleri esas alan ve onları ileri götürerek somutlaştıran, ulusal taleplerin bir programını yaptı. Bu ulusal talepler programı şunları içeriyor :

- Radikal toprak reformu, halk komiteleri kurulması ve toprak reformu kanununun uygulanması için gerekli yönetim araçları.
- Hububat, baklagiller, şeker ve yağ toptan satışında, devlet tekeli kurulması. Bu maddeler ve ucuz kumaş, devlet kontrolündeki dükkânlardan sağlanacaktır.
- Şeker ve kumaş üretiminin millileştirilmesi.
- Kendi gücüne dayalı ekonominin güçlendirilmesi ve Sovyetler Birliği ve diğer dost sosyalist ülkelerle yakın işbirliği.
- Dış ticareti ilgilendiren dış borçlarda moratorium (borçların resmi olarak ertelenmesi çn.) ilanı.
- Kaynakların, kalkınma programına aktarılması, yasa dışı paraların (black-money) tedavülden kaldırma yoluyla geçersiz hale getirilmesi, kır zenginlerine gelir vergisi konulması.
- Ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda işçi sınıfı için bir asgari ücret saptanarak uygulanması, sendikal ve demokratik hakların genişletilmesi, devlet sektöründe iscilerin her kademedede yönetime katılması, kapalı tüm fabrikaların açılması, tarım işçilerine adil bir ücret saptanarak uygulanması.
- Seçme yaşının 18 olması (şimdi 21)

HKP, 1 Mayıs'ta tüm Hindistan'da Merkezi ve Eyalet Hükümetlerini «halkın isteklerini yerine getirmeye çağıran» bir ulusal politik kampanyayı başlattı. Kampanya halkın değişik kesimlerindeki haklı istekleri için eylemler ve mücadelelerle bağlantılı olarak, hakların ve demokratik özgürlüklerin savunması doğrultusunda olacaktır.

Hindistan'daki son seçim ortamı, kongre liderliği içindeki mücadeleyi keskinleştirmiş, tüm Sol'u, demokratik güçleri ve partileri etkin eyleme; ve ulusal hayatın siyasal ve sosyo-ekonomik alanlarında Sol'u yönetici role çağırmıştır.

TÜSTAV

temel
yayınlar

G. DİMİTROF SEÇME ESERLER

- ★ BİRİNCİ CİLT · 25 TL. (Toplatıldı)
- ★ İKİNCİ CİLT : 20 TL. (Toplatıldı)
- ★ ÜÇÜNCÜ CİLT : 20 TL.

KOMÜNİST ENTERNASYONAL

Georges Cogniot

FIATI : 12,50 TL.

BİR ADIM İLERİ İKİ ADIM GERİ

V. İ. Lenin

20 TL.

Tam ve tahrifsiz Çeviri

YENİ KİTAP

DİMİTR BLAGOEV

SEÇİLMİŞ ESERLER

HAZİRAN AYINDA 120. DOĞUM YILDÖNÜMÜ KUTLANACAK OLAN «BALKANLARIN LENİN'İ» VE BULGARİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ KURUCUSU BÜYÜK DEVRİMCİNİN TÜRKÇEDE İLK KİTABI

ÇIKIYOR!

Anadolu ve Ankara dağıtım : **ULUSAL DAĞITIM**

İstanbul Dağıtım : **TAN DAĞITIM**

Fevzi Çakmak Sok. 10/4 Yenişehir-ANKARA
P.K. 102 Kızılay-ANKARA

SORUN yayınları

- 1 — **HELSİNKİ KONFERANSI**
Konuşmalar - Kararlar
(Dökümanların Tamamı) 20 TL.
- 2 — **DAVRANIŞLARIMIZIN KÖKENİ**
Dr. Serol Teber 30 TL.
- 3 — **BUGÜNKÜ PORTEKİZ'DE
SINIFLAR SAVAŞI**
Barbara Schilling 12.50 TL.
- 4 — **İŞÇİ SINIFI - SENDİKALAR
ve 15/16 HAZİRAN**
Turgan Arınır - Sırrı Öztürk 50 TL.
- 5 — **İSVEÇ İSVEÇ DEDİKLERİ..**
Mahmut Baksı 8 TL.

Hazırlanmakta Olan Kitaplar :

- **BUGÜNKÜ ANGOLA'DA SINIFLAR SAVAŞI**
- **BUGÜNKÜ İSPANYA'DA SINIFLAR SAVAŞI**

Yönetim Yeri : Boyacı Ahmet Sok. Nuribey Han K/3 No. 307
Çemberlitaş / İst.

Yazışma ve isteme : **P.K. 231 AKSARAY / İST.**

Tek siparişlerde pul gönderilmesi

İstanbul, Ankara, İzmir Dağıtım : GE - DA

Anadolu Dağıtım : TAN - DA

ürün yayınları

- 1 — **DÜNYADA İLK ANTI - FAŞİST AYAKLANMA**
İ. MİCHAİLOV — 6 Lira (toplatıldı)
  - 2 — **TOPLUMDA KADININ ROLÜ ÜZERİNE**
V. İ. LENİN — 5 Lira (toplatıldı)
  - 3 — **MAĞLUP EDİLEMİYEN**
VIETNAM ve KAMBOÇYA
A. BOUDANOV — G. SOTCHEVKO — 6 Lira
  - 4 — **UZAKTAN MEKTUPLAR**
V. İ. LENİN — 6 Lira
  - 5 — **ÇEKOSLOVAKYA AĞUSTOS - 1968**
7 Lira
  - 6 — **REDDETTİĞİMİZ MİRAS**
V. İ. LENİN — 6 Lira
  - 7 — **SOSYALİST TEORİNİN SORUNLARI**
RICHARD KOSOLAPOV — 12 Lira
  - 8 — **SEÇİLMİŞ ŞİİRLER**
N. Y. VAPTSAROV — 7,5 Lira (toplatıldı)
  - 9 — **TROÇKİSTLER GENÇLİĞİ**
NEREYE GÖTÜRÜYOR
MİKHAİL BASMANOV — 8 Lira (tükendi)
  - 10 — **DÜNYA SENDİKALAR FEDERASYONUNUN**
30 YILI
12 Lira
  - 11 — **SBKP PARTİ YAŞAMI**
L. BREJNEV — Z. KLYUCHEVA — 5 Lira
- Ç I K A C A K K İ T A P L A R**
- MAOİZM VE GENÇLİK HAREKETİ**
A. YELNIKOV — V. TURUSOV
S.S.C.B. TARİHİ I. cilt
J. ELLEINSTEIN

ürün
yayınları

PK : 41
SİRKECİ
İSTANBUL

MAOİZM

ÇIKIYOR

VE GENÇLİK
HAREKETİ

ayelnikov
v.turusov

SBKP
PARTİ
YAŞAMI

5.lira

z.klyucheva
l.brejnev

DÜNYA SENDİKALAR
FEDERASYONU'nun
30 YILI

FIYATI
12 LİRA

10 Lira